

TOIMINTA KERTOMUS 1991

SAK:n VALTUUSTON KEVÄTKOKOUS

22. – 23.5.1992

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN
KESKUSJÄRJESTÖ SAK ry

TOIMINTAKERTOMUS 1991

SISÄLTÖ

Suomen talous syöksykierteeseen	5
Hallinto	6
Edustajakokous	6
Valtuusto	6
Hallitus	6
Asiantuntijavaliokunnat	10
Toimialaneuvottelukunnat	11
SAK:n johtoryhmä	11
Tilintarkastajat	11
Palkansaajakeskusjärjestöjen yhteistyö	12
Kansainvälinen toiminta	13
Taloudellinen kehitys	14
Edunvalton jäsenistön parhaaksi	16
Euroopan yhdentyminen	18
Kansalaiset eriarvoiseen asemaan	20
Työelämän uudistaminen vastatulessa	22
SAK uudistuu	26
Nuorten toiminta	26
Ruotsinkielinen toiminta	26
SAK:n organisaatiouudistus	27
Yt-neuvottelukunta	27
Työpaikkatoimikunta	27
Henkilöstö	28
SAK uudistuu	30
Tutkimustoiminta	30
Koulutustoiminta	30
Kulttuuritoiminta	31
Tietohallinto	31
Talousasiat	32
SAK:n jäsenliittojen jäsenmäärät 31.12.1991	32
Haasteellinen tiedotusvuosi	33
Palkkatyöläinen	35

Löntagaren	35
SAK.lainen ammattiyhdistyslehdistö vuonna 1991	35
SAK:n tapahtumat	36
SAK:n lausunnot	37
SAK:n jäsenyydet ja osakkuudet	40
Finlands ekonomi i spinn	41
Verksamhetsberättelse	42
Löntagaren	42

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Siltasaarenkatu 3 A, PL 157, 00531 Helsinki
Puhelin (90) 772 11

Toimitus
Kirsti Kekkonen-Montonen
Tekstin valmistus
Magneettisesta tekstistä
Kirjapainojen Tekstipalvelu Oy

ISBN 951-714-155-6
ISSN 0786-2288

Helsinki 1992

Suomen talous ajautui vuonna 1991 syöksykierteeseen. Bruttokansantuote väheni vuoden aikana yli 6 prosenttia. Talouden vaikeuksien takana oli kolme keskeistä syytä: idänkaupan romahdus, vaikeudet keskeisillä länsimarkkinoilla sekä kotimaisen suhdanteen ylikuumentuminen sivuilmioineen. Työttömyysluvut kasvoivat kuukausi kuukaudelta, ja vuoden lopussa oli työttömiä historian ennätysmäärä: lähes 350 000.

Sinipunasta porvarihallitukseen

Maaliskuussa käydyt eduskuntavaalit nostivat Suomen keskustan maan suurimmaksi puolueeksi. Kokoomuksen ja SDP:n heikko menestys vaaleissa johti hallituspohjan vaihtumiseen. Sinipunasta siirryttiin puhtaan porvarihallitukseen keskustan puheenjohtajan Esko Ahon johdolla.

Ay-rintama tiivistyi

Ahon hallituksen ohjelmajulistus oli palkansaajille vähäantinen. Hallituksen työmarkkinasuhteita leimasikin kokemattomuus, haparointi ja yksipuolinen asettuminen työnantajan riveihin. Muun muassa hallituksen keväällä neuvotteluista tekemät sosiaaliturvan yksipuoliset leikkauspäätökset saivat koko palkansaajarintaman tiivistymään. Toukokuussa Helsingin Messukeskuksessa pidetty neljän palkansaajakeskusjärjestön jäsenliittojen johtajien historiallinen tapaaminen tiivisti ay-rintaman puolustamaan ay-liikkeelle tärkeitä perusasioita: sopimusten kunnioittamista ja työllä ansaittua sosiaaliturvaa.

Kevään kaksi työtaistelua

Yhteiskunnallisen ilmapiirin oikeistolaistuminen ja työnantajapolitiikan koventuminen näkyi myös kevään kahdessa työtaistelussa. Hotelli- ja ravintola-alalla sekä kuljetusalalla lakkovaroitusta seurasi työnantajan

sulkujulistus. Työnantajan politiikkaan kuului systemaattinen pyrkimys lakkojen murtamiseen ja liittojen kurittamiseen sekä yleisen mielipiteen kääntäminen ay-vihamieliseksi. Sovittelussa molemmille aloille saatiin kuitenkin kohtuulliset, jäsenliittoja tyydyttävät ratkaisut.

Ankaraa kädenvääntöä

Hallitus käynnisti elokuussa neuvottelut yhteiskuntasopimuksesta. Neuvottelujen sisältö jäi kuitenkin loppuun saakka hämäräksi. Loppukeksään tultaessa yhteiskuntasopimuksen tavoitteeksi muodostui tulopoliittisen sopimuksen aikaansaaminen.

Maan talouslinjasta käytiin koko vuoden ankaraa kädenvääntöä. Ennen eduskuntavaaleja alkanut devalvaatiokeskustelu ei osoittanut laantumisen merkkejä. Kesäkuussa hallitus sitoi Suomen markan yksipuolisesti Ecuun ilman valuuttakurssin tarkistusta. Hallituksen hahmottomaton talouspolitiikka piti osaltaan yllä Suomen markkaan kohdistuvaa epävarmuutta. Korot pysyivät korkeina, ja tämä vaikeutti sekä yritystoimintaa että tavallisten kansalaisten elämää.

Epävarmuutta hallituksen linjasta

Syyskuussa käynnistyneitä tulosopimusneuvotteluja häiritsi epävarmuus hallituksen talouspolitiikan linjasta. Hallituksen sisältä liikkeelle lähtenyt devalvaatiopeskulaatio johti massiiviseen valuuttapakoon Suomesta lokaan puolen välin jälkeen ja voimisti Suomen markkaan kohdistunutta keinottelua. Talous- ja valuuttatilanteen vakauttamiseksi valmistui 21.10. pankinjohtaja Kalevi Sorsan tulopoliittinen sovintoehdotus, jonka SAK:n hallitus hyväksyi liittoneuvottelujen pohjaksi.

Hallitus pakkodevalvaatioon

Liittojen sovellutusneuvottelut sovintoehdotuksesta keskeytyivät 15.11., kun maan hallitus ajautui pakkodevalvaatioon. Uuteen taloustilanteeseen sopeutettu tulopoliittinen sopimus saavutettiin 29.11. Sopimus ei tuonut

ensimmäiseksi vuodeksi palkankorotuksia, mutta se sisälsi SAK:n vaatimuksesta indeksiehdon. Sopimukseen kuuluu työeläkejärjestelmän uudistus, jonka osana otetaan käyttöön palkansaajan työeläkemaksu. Sopimukseen kuuluu myös valtiovallan osuus, jossa hallitus perääntyi palkansaajan asemaa ja erityisesti työttömyysturvaa romuttavasta esityksistään. Lisäksi hallitus on sitoutunut noudattamaan kolmikantheyteistyötä työelämän asioiden valmistelussa. Lähes kaikki SAK:n jäsenliitot allekirjoittivat sopimuksensa tulopoliittisen sopimuksen mukaisesti.

Paras vaihtoehto

Keskustelu integraatiopolitiikasta jatkui vilkkaana. Monien mutkien jälkeen Euroopan talousaluetta koskevat neuvottelut saatiin päätökseen, joskin EY:n tuomioistuinkäsittely lykäsi sopimuksen käsittelyaikataulua. Suomen jäsenyys EY:ssä nousi eduskuntavaalien jälkeen yhä vilkkaaman julkisen pohdiskelun aiheeksi. ETA-sopimuksen arvioitiin parhaimmassakin tapauksessa olevan vain väliaikainen ratkaisu. SAK:n valtuusto asettui marraskuun lopulla kannattamaan Suomen EY-jäsenhakemuksen jättämistä parhaana vaihtoehtona Suomen kokonaisedun ja palkansaajan kannalta. Myös muut palkansaajakeskusjärjestöt asettuivat vuoden aikana jäsenhakemuksen kannalle.

EDUSTAJAKOKOUS

Kevätkaudella SAK:n sisäistä elämää hallitsi valmistautuminen SAK:n 14. edustajakokoukseen, joka pidettiin 17.-20. kesäkuuta Helsingissä. Edustajakokouksen tärkeimmät asiakirjat olivat keväällä liittojen käsiteltävänä. Edustajakokouksessa hyväksyttiin SAK:lle uusi periaateohjelma sekä lähivuosien uudistustyön tavoiteohjelma. Kokous hyväksyi myös SAK:laisen ay-liikkeen järjestöllisen kehittämisen suuntaviivat sekä käsitteli selonteot sopimuspolitiikasta, tasa-arvosta, työajoista ja ympäristöpolitiikasta. Edustajakokous vaati maan hallitukselta tasapuolista politiikkaa suhteessa palkansaajaväestöön ja edellytti, että hallitus sitoutuu toimisaan noudattamaan ns. kolmikanta-periaatetta.

Eurooppa yhdentyy

Edustajakokous piti myös teemaistunnon Euroopan yhdentymisestä. Se hyväksyi kansainvälisen kannanoton, jossa kannatettiin taloudellisen integraation syventämistä ja todettiin, ettei Suomen liittymiselle Euroopan yhteisöön ole ay-liikkeen edunvalvonnan kannalta esteitä. Yksimielisesti sujuneeseen edustajakokoukseen osallistui 443 liittojen valitsemaa kokousedustajaa, joista naisia oli 162.

VALTUUSTO

Ylimääräinen kokous

SAK:n 14. edustajakokouksen valitsema SAK:n 125-jäseninen valtuusto kokoontui ensimmäiseen ylimääräiseen kokoukseensa 21.9.1991 Helsingin työväen taloon.

Valtuuston lähes viisituntisessa kokouksessa käytettiin yli viisikymmentä puheenvuoroa. Kokousedustajat totesivat jäsenistön olevan vankasti järjestöjensä takana.

Valtuusto vaati työnantajia tulemaan neuvottelupöytään ilman ay-oikeuksien heikennysesitystä ja maan hallitusta korjaamaan keskeiset työttömyys- ja sosiaaliturvaa heikentävät budjettiesitykset.

Valtuusto hyväksyi puheenjohtaja Lauri Ihalaisen kutsun kaikkien palkansaajakeskusjärjestöjen yhteiseen suurmielenosoitukseen Helsingin Senaatintorilla 3.10.1991.

Sääntömääräinen syyskokous

Valtuuston sääntömääräinen syyskokous pidettiin 29.-30.11.1991 Ammattiyhdistysopistossa Kiljavalla.

Valtuusto totesi SAK:n eri sopimusaloille määräaikaan mennessä syntyneen riittävän kattavasti neuvottelutuloksia ja valtuutti SAK:n edustajat allekirjoittamaan tulopoliittisen sopimuksen 1992 ja 1993.

Valtuusto antoi kannanoton Euroopan yhdentymisestä. Valtuusto totesi, että Suomi voi parhaiten osallistua Euroopan kehitykseen hakemalla EY:n jäsenyyttä.

Valtuuston mielestä EY:n jäsenyys mahdollistaisi nykyistä tehokkaamman osallistumisen päätösten valmisteluun ja tekoon kansainvälisellä tasolla.

Valtuusto esitti harkittavaksi myös kansanäänestystä jäsenyysneuvottelujen päätyttyä.

Valtuusto käsitteli liittojen tekemät 16 esitystä ja hyväksyi hallituksen esityksiin tekemät lausunnot sekä toiminta- ja taloussuunnitelman vuodeksi 1992.

HALLITUS

Hallitus kokoontui vuoden aikana 24 kertaa. Kevätkaudella hallituksen työ liittyi pääasiassa edustajakokoukselle esitettävien asioiden valmisteluun. Talous- ja tulopoliittiset kysymykset nousivat heti edustajakokouksen jälkeen koko loppuvuoden kokoustyöskentelyä määrääviksi asioiksi. Lisäksi hallitus käsitteli seminaarissaan 30.9-1.10. sopimuspolitiikkaa.

Edustajakokousvalmistelut

Hallitus hyväksyi edustajakokouksen budjetin 4,5 milj. markan varauman mukaisesti ja kokouksen tunnuksen Vastaamme ajan haasteeseen. SAK:n järjestöllinen kehittäminen -muistio käsiteltiin, ja asetettiin työryhmä valmistelevaan tarvittavia sääntömuutosesityksiä sekä ammatillisten paikallisyjärjestöjen mallisääntöjä. Hallitus käsitteli ja hyväksyi edustajakokoukselle esitettäväksi SAK:n uuden periaateohjelman ja SAK:n tavoitteet 1991-1996 -asiakirjan. Liittojen edustajakokoukselle tekemiin esityksiin valmisteltiin lausunnot ja tasa-arvoa, työaika- ja ympäristö- ja sopimuspolitiikkaa koskevat selonteot hyväksyttiin kokoukselle esitettäväksi.

Talous- ja tulopoliitiikka

Hallitus käsitteli talous- ja tulopoliitiikkaa syyskaudella kaikissa kokouksissaan. Tulopoliittisen selvitysmiehen Kalevi Sorsan tekemä sovintoehdotus tulopoliittiseksi sopimukseksi 1992-1993 hyväksyttiin 21.10. liittotason neuvottelujen pohjaksi.

Maan hallituksen devalvaatiopäätöksen jälkeen 15.11. hallitus totesi, että liittoneuvottelut sovintoesityksen pohjalta keskeytetään, mutta SAK on valmis neuvottelevaan uudesta keskitetystä tulo- ja eläneratkaisusta. Sopimus syntyi, kun vaikeimmista asioista - TEL-vakuutusmaksun ajoituksesta ja tasosta sekä sopimuksen indeksieh-

SAK:n 14. edustajakokouksen valitsemina valtuuston jäseninä työskentelevät seuraavat jäsenliittojen nimeämät 125 jäsentä ja puhe- ja läsnäolo-oikeudella valtuuston työskentelyyn osallistuu 3 jäsentä.

Valtuuston puheenjohtaja

Riskilä Jouni KTV

Valtuuston varapuheenjohtajat

Kervinen Päivi SEL

Mäkinen Eija Liikeala

Varsinaiset jäsenet

Henkilökohtaiset varajäsenet

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry

Lehikoinen Kauko

Antikainen Seppo

Johansson Reijo

Lahtinen Matti

Pitkälä Esa

Turunen Kari

Jokikokko Esko

Stenström Raimo

Ihalainen Urpo

Takkinen Venho

Saarela Pertti

Tavajärvi Jouko

Viitanen Markku

Järvi Raimo

Haapakoski Timo

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL ry

Koro Sinikka

Tuppurainen Reino

Nykänen Hannu

Koistinen Aili

Selviranta Raili

Heino Eino-Pekka

Poikela Hilikka

Rantanen Mirja

Nuutinen Siiri

Mäkinen Pentti

Tähtinen Birgit

Kettunen Eila

Mäkinen Leo

Kantola Riitta

Nikkilä Hannele

Ylä-Peräinen Kirsti

Karjalainen Valpu

Nurminen Olavi

Ilmailualan Unioni ry

Rautava Tapani

Päivänen Osmo

Laine Veikko

Kemian Työntekijäin Liitto ry

Uschanov Eila

Kangasoja Marja-Liisa

Koistinen Kari

Olin Inkeri

Pakkanen Tuula

Tastula Antero

Liukkonen Pentti

Saukkokangas Leevi

Häkkinen Aira

Kiinteistötyöntekijäin Liitto ry

Räty Veikko

Salovaara Seija

Leppäkangas Sisko

Ruohomäki Erkki

Lehtonen Tauno

Katila Olavi

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto KNL ry

Vallin Harri

Peltonen Anja

Lehto Marja-Leena

Hämäläinen Veikko

Helala Toivo

Nuolikoski Kerttu

Kunta-alan ammattiliitto KTV ry

Vartiainen Helena

Hirsimäki Ulla

Homanen Anja

Huhtamaa Hilikka

Keskinen Kalevi

Kärnä Seija

Pihlapuro Pentti

Märd Marjatta

Haarahiltunen Liisa

Kantojärvi Martti

Lehtinen Reijo

Vuorijoki Kauko

Leppälä Anna-Kaarina

Makkonen Aila

Koisi Mirja

Leskinen Erkki

Ahlqvist Marja-Liisa

Kuitunen Irma

Lintunen Matti

Koivuniemi Raakel

Kähärä Leena

Niemipelto Ritva

Enholm Paula

Myllylä Kristiina

Höök Jorma

Niemi Maria

Pulkkinen Helena

Ruohonen Tuula

Tanninen Salme

Hietala Reijo

Rinkinen Antero

Halttunen Ritva

Karjalainen Taisto

Virkki Tapio

Korhonen Teuvo

Hiltunen Paavo

Vuohiniemi Jouko

Puska Timo

Utriainen Pentti

Pessi Jorma

Hiltunen Briitta

Oinonen Marjatta

Härkönen Sisko

Salmivuori Maija

Rosendahl Elot

Stenholm Pauli

Virtanen Maija

Lähteinen Marketta

Satamo Tuovi

Jokikokko Piritta

Petäjäaho Jouni

Hellström Pauli

Vataja Raija

Sintonen Risto

Helakallio Sirpa

Asikainen Ritva

Korhonen Kyllikki

Saine Tuire

Peltonen Hannu

Kapraali Kaarina

Lamberg Aira

Laaksonen Kalevi

Keskinen Outi

Lasi- ja Posliinityöväen Liitto ry

Jokinen Greta

Hopia Markku

Kujala Rauno

Liikealan ammattiliitto ry

Hakanen Eila

Ahonen Marjatta

Kuronen Riitta

Tossavainen Ritva

Notko Riitta-Liisa

Särkkä Mauri

Laine Lea

Salo Aino

West-Syrjä Satu

Arponen Irja
Reinikainen Timo
Hirvonen Eila
Punnonen Eija
Repo Liisa
Karjalainen Ritva
Johansson Leif
Siuvatti Marketta
Ikonen Eija

Mäkelä Tarmo
Leppänen Merja
Suckman Anja
Torvinen Anna-Liisa
Juvonen Liisa
Aaltonen Margit
Kolehmainen Jukka
Sillanpää Kari
Skön Hellevi
Leppänen Tuomo
Lihavainen Raija
Aro Jorma
Grönholm Britt-Marie
Hattula Jouko
Kilpeläinen Eeva-Liisa
Utriainen Irma
Örting Risto
Järvinen Esa

Maaseututyöväen Liitto ry

Heinonen Lauri
Puottula Kaija
Seppänen Martti

Pyyny Heimo
Palokangas Pentti
Hietanen Pekka
Kettunen Katri
Sormunen Leevi
Kerälä Seppo

Metallityöväen Liitto ry

Anttila Urpo
Hirvonen Reijo
Ikonen Kari
Kaihlamo Kimmo
Korpi Juho
Lappalainen Silja
Mononen Esko
Mäkitalo Aila
Partanen Erkki
Peltonen Veijo
Pääkkö Irja
Seger Ari
Sillanpää Esko
Tikkanen Veikko
Turtiainen Pertti

Laurila Marja-Leena
Mäkelä Timo
Falin Marja-Liisa
Jakonen Jouko
Ruotsalainen Erkki
Parviainen Vesa
Laakso Taina
Peltomaa Kare
Hautakoski Risto
Tähtinen Jukka
Ollakka Terttu
Hietala Leevi
Luukkonen Jouko
Pinola Urho
Rinne-Leppänen Helena
Jokinen Tuula
Wallenius Kari
Rajanen Raimo
Laitinen Yrjö
Toropainen Heikki
Kemppainen Eila
Uutela Raija
Stam Arno
Nurmi Harri
Majamäki Seppo
Äijälä Erkki
Pyhäjärvi Risto
Hämäläinen Risto
Paija Risto
Järvinen Markku

Paperiliitto ry

Heiska Mirja

Lahdenperä Raili
Puholainen Betty

Porkka Seppo
Suominen Seppo
Ahtola Pertti
Ukkonen Pekka

Puutyöväen Liitto ry

Järvinen Raimo
Kettunen Sinikka
Koikkalainen Sakari
Kangas Matti

Kultanen Veikko
Lundan Pentti
Haaramäki Juhani
Hentunen Heikki
Ihander Tapio
Tolonen Hannu
Heikinmatti Markku
Hyvönen Jussi

Mononen Mirja
Ojala Jorma
Virta Tuula
Helvasto Anja
Lahtela Esa
Glumerus Hugo
Rajala Anna-Liisa
Kuokka Seppo

Rakennusliitto ry

Salonen Ernst
Kalliokoski Pentti
Riuttala Erkki
Kankaanpää Erkki
Hämäläinen Kari
Majaneva Paavo
Nieminen Seppo
Korhonen Matti
Koskinen Seppo
Kormu Jouni

Eloranta Olavi
Riipi Marja-Terttu
Jalkanen Yrjö
Utriainen Esko
Martikainen Reijo
Järvinen Pertti
Sirviö Eero
Hartikainen Pentti
Hirvonen Seppo
Kettunen Martti
Korhonen Petri
Hämäläinen Heimo
Summanen Kaarlo
Nurmi Jouko
Kivelä Ritva
Misikangas Risto
Saukkonen Lauri
Joki-Korpela Kauko
Kurki Rauno
Halonen Ahti

Suomen Elintarviketöyryläisten Liitto SEL ry

Vihersaari Tuula
Uusitalo Aira
Kurjenrauma Sinikka
Kivelä Taisto

Laatikainen Raila
Hirvelä Bernice
Räsänen Riitta-Leena
Komulainen Mauno
Ekman Jouko
Sievinen Marjatta
Kontkanen Alpo
Lampinen Maija-Liisa

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto ry

Käyhkö Pentti
Lahtinen Pekka
Yli-Eerola Marja
Kivistö Soile

Sarjanen Reino
Salonen Kalle
Hämäläinen Irene
Helkavuori Heikki
Savolainen Anja
Juopperi Marita
Paajanen Raili
Hellsten Lasse

Suomen Merimies-Unioni ry

Luotola Kari	Nerg Heikki
	Mäkinen Seppo

Suomen Muusikkojen Liitto ry

Nissilä Pekka	Filppu Veijo
	Kinberg Tuomas

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto ry

Hietala Ilkka	Ainasoja Kauko
	Jyväkorpi Pirkko

Suomen Sähköalan työtekijäin Liitto ry

Saari Risto	Herrala Kalevi
	Koukku Paavo
Nieminen Antti	Litman Juhani
	Helander Jouko
Lähteenmäki Vesa	Ylikauppila Kari
	Ojala Seppo
Kehusmaa Taisto	Ketonen Antti
	Solante Kauko

Teknisten ja Erikoisammattien Liitto Teker ry

Hyppölä Inga	Järvinen Reijo
	Tiilikainen Sakari
Kairenius Tarja	Laine Nina
	Imberg Ari

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto Teva ry

Toivola Vuokko	Hohenthal Marja-Liisa
	Välimaa Sisko
Kilpeläinen Talvikki	Järvinen Eino
	Weissman Mirja
Vähäkoski Anja	Vimpari Leena
	Kautonen Mirja

Yleinen Lehtimiesliitto ry

Sokka Antti	Pekkola Timo
	Aalto Airi

Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY ry

Jokinen Eila	Puttonen Eeva
	Järvi Eeva
Autonen Raimo	Ontronen Olavi
	Hiltunen Olavi
Maarala Pirjo	Orajärvi Yrjö
	Tautila Erkki
Myllymaa Veijo	Antosalo Veikko
	Hakulinen Eero
Koskinen Raimo	Nuto Ritva
	Romo Pentti
Rönkvist Kai	Ohtonen Tauno
	Lappalainen Juhani
Raukola Tuomo	Ruotsalainen Voitto
	Matilainen Reino
Tuomi Jaakko	Mäkelä Seppo
	Kaarakainen Erkki

Nurmi Heikki

Timonen Pekka

Piippo Raimo

Puhe- ja läsnäolo-oikeus

Kettunen Risto

Taipalus Tauno

Seppelin Seppo

Tuominen Pertti

Korpihalli Matti

Kallioniemi Jorma

Komonen Pauli

Hämäläinen Markku

Sundman Tage

Kokko Markku

Marttila Matti

Hänninen Martti

Löytönen Veijo

Mattila Veli-Matti

Kauppinen Seppo

dosta – päästiin sopimukseen. Hallitus hyväksyi sopimuksen 28.11. ja suosittelee sitä liittokohtaisten neuvotte-
lujen pohjalta.

Keskusjärjestösopimukset

Keskusjärjestöjen välisten sopimusten uudistamisesta neuvoteltiin tiiviisti vuoden aikana. Hallitus hyväksyi mm. SAK:n ja STK:n välillä neuvotellun uuden koulutus- ja loma- ja irtisanomissuojaa ja lomautusta koskevan yleissopimuksen soveltamisohjeineen. SAK:n ja LTK:n kesken hyväksyttiin sopimus, jossa sovittiin luottamusmiessopimuksen työsuhteturvaa koskevien määräysten soveltamisesta työsuojeluvaltuutetuihin.

Sisäinen kehittäminen

Edustajakokouksen hyväksymien sääntöjen ja organisaatiomuutoksen edellyttämien jatkotoimenpiteiden hallitus hyväksyi SAK:n valmistelu- ja

päätöksentekokomitean työnjaon. Valiokuntaan valittiin henkilöt liittojen esitysten pohjalta.

SAK:n suurlehtihanke raukesi, kun vain kolme jäsenliittoa suhtautui hankkeeseen myönteisesti. Päättiin aloittaa selvitystyö SAK:n lehtien ja tiedotustoiminnan työn kehittämiseksi. SAK:n ja liittojen projektimuotoista yhteistyötä tietojenkäsittelyn kehittämiseksi päätettiin jatkaa vuosina 1991–1992.

Hallitus käsittelee useampaan otteeseen kysymystä työväen lehtituestasta ja päätyi kokouksessaan 2.9. siihen, ettei se enää anna jäsenliitoilleen suositusta työväenlehtisetelistä.

Kannanottoja

Hallitus hyväksyi vuoden aikana useita lähinnä talouspolitiikkaan liittyviä kannanottoja, jotka koskivat mm. hallituksen talouspolitiikkaa ja työmarkkinaratkaisun kiirehtimistä, valtion tulo- ja menoarvion valmistelua, työeläkejärjestelmää, hinta- ja kustannus-

tasoa, peruskoron nostamista ja devalvaatiopäätöstä. Kantaa otettiin myös Baltian tilanteeseen sekä Euroopan yhdyntymiseen.

Asiantuntijavalio- kunnat

SAK:n hallitus asetti työvaliokunnan lisäksi työ-, valmistelu- ja asiantuntijaelimiksi keskusjärjestön eri toimialoille 11 valiokuntaa ja Ammattiyhdistysarkiston johtokunnan. Edellisellä edustajakokouskaudella valiokuntia oli 21.

Valiokunnat ovat toiminnastaan vastuussa hallitukselle.

Työvaliokunta

Hallituksen välittömänä apuelimenä toimii työvaliokunta. Se valmistelee ja hoitaa toimintapolitiittisia ja hallituksen erikseen sille kulloinkin antamia tehtäviä.

Valiokunnan rooli hallituksen kokouksen valmisteluissa korostui.

HALLITUS

Varsinaiset jäsenet

Ihalainen Lauri
Aitamurto Aarno
Anttila Reijo
Haapakoski Matti
Hynönen Pekka
Häkkinen Hilka
Järvinen Aura
Koski Jarmo
Kovanen Sauli
Kuisma Risto
Lehto-Kannisto Eija
Lehtonen Veikko
Levo Pentti
Lindlöf Raimo
Lundh Per-Erik
Mäki Antero
Määränen Heimo
Oksa Pirkko
Patrikainen Seppo
Peltonen Heikki
Pohja Heikki
Rannisto Raimo
Rautaportas Pekka
Remahl Maj-Len
Sainio Risto
Salisma Seppo
Savtschenko Ritva

Liitto

SAK
SAK
SM-U
HRHL
Rakennusliitto
Kumi- ja Nahka
Teva
Liikeala
Paperiliitto
AKT
KTV
Metalliliitto
Kirjalliliitto
Maaliitto
Metalliliitto
Paperiliitto
Tekeri
Teva
VTY/VAL
Puuliitto
Kemia
VTY
KTV
Liikeala
LPL
Sähköliitto
SEL

Henkilökohtaiset varajäsenet

Kannisto Tuulikki
Saikkonen Kaarina
Teräväinen Pekka
Kallio Jorma
Ojala Matti
Ikonen Viljo
Paajanen Raili
Piipponen Eija
Laitinen Raimo
Lehikoinen Kauko
Peltamo Pirkko
Lindfors Erik
Lahtinen Pekka
Lepola Sakari
Kiuru Kyösti
Pennanen Artturi
Pihlman Marja-Leena
Salonen Heikki
Nikander Jukka
Kervinen Veijo
Hyytiä Reijo
Heino Juhani
Ahonen Päivi
Komi Nils
Järvelä Klaus
Talala Paavo
Valli Mikko

Liitto

SAK
VTY/VAL
SM-U
HRHL
Rakennusliitto
Kumi- ja Nahka
Kirjalliliitto
HRHL
Paperiliitto
AKT
KTV
Metalliliitto
Kirjalliliitto
Maaliitto
Metalliliitto
Paperiliitto
Tekeri
Teva
VTY/Raut. liitto
Puuliitto
Kemia
VTY/Posti liitto
KTV
Liikeala
IAU
Sähköliitto
AKT

Yleisvarajäsenet

Kesseli Pentti
Alanoja Hannu
Lehtonen Jarmo
Talamäki Arto
Rutanen Matti
Vikström Raimo
Sorsa Risto
Kortekangas Kaija
Saarinen Viljo
Ahonen Pertti
Tanner Timo
Erkkola Jouko
Mäenpää Irmeli
Lahtinen Matti
Söder Juha
Vuorenmaa Erkki
Heikura Pirkko
Sorsa Kyösti
Hölttä Kalevi
Tihinen Reijo
Sund Ralf
Hemberg Kari
Väisänen Kalevi
Rosten Tauno
Urpelainen Kalevi
Ahonen Risto
Höylä Mervi

Liitto

VTY/Raut. liitto
Rakennusliitto
KTV
SEL
Metalliliitto
Muusikkoliitto
Kiinteistöliitto
Liikeala
Paperiliitto
VTY
VTY/VML
SSSL
HRHL
AKT
Teva
Metalliliitto
Puuliitto
Sähköliitto
Puuliitto
Sähköliitto
Kemia
Kirjalliliitto
Maaliitto
Kiinteistöliitto
Kumi- ja Nahka
Tekeri
Liikeala

Kokouksiin osallistuvat puhe- ja esitysoikeudella SAK:n johtoryhmän jäsenet: Tuulikki Kannisto, Raimo Kantola ja Pekka Ahmavaara.

TYÖVALIOKUNTA

Varsinaiset jäsenet

Lauri Ihalainen	SAK, pj
Aarno Aitamurto	SAK, vpj
Jouni Riskilä	KTV
Raimo Rannisto	VTY
Antero Mäki	Paperiliitto
Per-Erik Lundh	Metalliliitto
Maj-Len Remahl	Liikeala
Pekka Hynönen	Rakennusliitto
Ritva Savtschenko	SEL

Varajäsenet

Risto Kuisma	AKT
Pekka Rautaporrass	KTV
Pentti Levo	Kirjaliitto
Matti Haapakoski	HRHL
Heikki Peltonen	Puuliitto
Seppo Salisma	Sähköliitto
Hiikka Häkkinä	Kumi- ja Nahka
Veikko Lehtonen	Metalliliitto
Jarmo Koski	Liikeala

Kokouksiin osallistuvat puhe- ja esitysoikeudella SAK:n johtoryhmän jäsenet: Tuulikki Kannisto, Raimo Kantola ja Pekka Ahmavaara.

Muut hallituksen asettamat valiokunnat toimivat seuraavien osastojen yhteydessä:

Kokonaistoimintojen johto

Kansainvälisten asioiden valiokunta
Viestintävaliokunta

Edunvalvontaosasto

Tasa-arvovaliokunta
Työmarkkinavaliokunta
Työelämän kehittämisen valiokunta
Sosiaalipoliittinen valiokunta
Järjestövaliokunta
Ruotsinkielinen sihteeristö
Nuorisoasioiden valiokunta

Hallinto- ja kehittämisosasto

Suunnittelu- ja kehittämisvaliokunta

Talous- ja henkilöstöosasto

Talous- ja työehtovaliokunta
Ammattiyhdistysarkiston johtokunta

Toimialaneuvottelukunnat

SAK:n hallitus asetti kokouksessaan 2.9.1991 edustajakokouksen käsittelemän järjestöpoliittisen asiakirjan perusteella neljä toimialaneuvottelukuntaa: teollisuusliittojen, yksityisten palvelualojen, kunta-alan sekä valtion alojen neuvottelukunnan.

Neuvottelukuntien pääasiallisena tehtävänä on koordinoida ja avustaa keskusjärjestöä sekä toimialansa jäsenliittoja sopimustoiminnassa.

Neuvottelukunnat ovat pitäneet ensimmäiset kokouksensa. Niissä ne

ovat määrittäneet toimintalinjansa sekä käsitelleet käytyä sopimuskierrosta.

SAK:n johtoryhmä

SAK:n hallituksen asettaman SAK:n johtoryhmän jäseninä toimivat:

Lauri Ihalainen	SAK:n puheenjohtaja
Tuulikki Kannisto	Johtaja
Aarno Aitamurto	SAK:n hallituksen varapuheenjohtaja
Raimo Kantola	Johtaja
Pekka Ahmavaara	Johtaja
Mikko Paiho	Taluspäällikkö

Tilintarkastajat

SAK:n 14. edustajakokouksen valitsemina SAK:n tilintarkastajina toimivat: HTM Tapio Luoma Tilintarkastusrenkaasta ja HTM Matti Pimes. Tilintarkastajien henkilökohtaisina varamiehinä toimivat: HTM Kauko Hotti Tilintarkastusrenkaasta ja HTM Timo Kanerva Fexima Oy:stä.

PALKANSAAJA-KESKUSJÄRJESTÖJEN YHTEISTYÖ

Palkansaajakeskusjärjestöjen yhteistyö oli vuoden aikana varsin tiivistä ja sai myös uusia muotoja. Osittain tämä johtui ulkoisista paineista, mutta myös palkansaajakeskusjärjestöjen yhteisestä tarpeesta kehittää vastakkainasettelun tai arvovaltaongelmien sijasta yhteistoimintaa.

Uusia yhteistyöalueita

Vuoden aikana PSKJ-yhteistyö vakiintui uusilla yhteistyöalueilla. Euroopan integraation seuraamisen ja siihen vaikuttamisen tehostamiseksi käynnistettiin vuoden alussa (helmikuun 1. päivänä) Keskusjärjestöjen Eurooppa-yhteistyö -projekti (KEY). Kaksivuotisen projektin johtajaksi valittiin Pekka O. Aro.

Vuoden alussa myös Suomen Kulluttajaliiton toimintapohja laajeni kattamaan kaikki palkansaajakeskusjärjestöt.

Tiivistä yhteistyötä

Palkansaajakeskusjärjestöjen yhteistyö edistyi yhteisen, varsin yksityiskohtaisen toimintasuunnitelman pohjalta. Uutta oli erityisesti se, että palkansaajakeskusjärjestöt laativat jo ennen eduskuntavaaleja yhteiset ehdotuksensa eduskuntavaalien jälkeen nimitettävän uuden hallituksen keskeisiksi tehtäviksi.

Entisestä poikkeava hallituspohja ja ennakoitua nopeampi kansantalouden kriisi johtivat siihen, että palkansaajakeskusjärjestöt joutuivat uusissa oloissa entistä tiiviimmässä yhteistyössä toimimaan jäsenistönsä etujen puolustamiseksi. Yhteisin kannanotoin pyrittiin vaikuttamaan maan hallitukseen ja eduskuntaan vuoden 1992 budjettia valmisteltaessa. Järjestöjen johto tapasi yhdessä ja henkilökohtaisesti hallituksen keskeisiä ministereitä ja eduskuntaryhmiä.

"Tahdomme tehdä työtä"

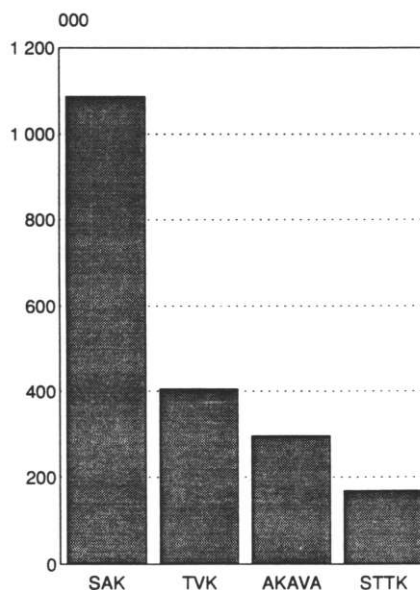
Ainutlaatuinen tapahtuma oli loka-kuun 3. päivänä Senaatintorilla järjestetty palkansaajaliikkeen yhteinen mielenosoitus, jonka tunnus oli Tahdomme tehdä työtä. Siihen osallistui yli 40 000 ihmistä.

Yhteistyöllä tuloksiin

Marraskuun lopulla mutkikkaiden vaiheiden jälkeen syntyneen tulopoliittisen sopimuksen hyväksyivät kaikki palkansaajakeskusjärjestöt lopulta yksituumaisesti.

Vuoden aikana palkansaajakeskusjärjestöjen yhteistoiminta osoitautui tarpeelliseksi ja hyödylliseksi, ja se syveni monella alueella. Yhteistyöhön liittyi luonnollisesti monia erilaisia kitkatekijöitä järjestöjen osin toisistaan poikkeavien tavoitteiden, näkemysten, erilaisen painoarvon ja julkisuuden vuoksi. Yhteistyön laatuun ja tuloksiin nähden erimielisyydet olivat kuitenkin merkitykseltään vähäisiä.

Palkansaajakeskusjärjestöjen jäsenmäärät 1991

Kansainvälisesti vuosi oli hyvin dramaattinen. Edellisenä vuotena alkanut Irakin Kuwaitin miehitys johti lopulta Yhdysvaltojen johtamien liittoutuneiden joukkojen hyökkäykseen Irakia vastaan.

YK:n turvallisuusneuvosto oli päätöslauselmissaan tehnyt aseellisen toiminnan mahdolliseksi, koska Irak oli torjunut kaikki vetäytymisvaatimukset.

Pitkien ilmahyökkäyksien ja lyhyen maasodan jälkeen Irakin armeija lyötiin perusteellisesti ja Kuwait vapautettiin.

Sota oli inhimillisesti hyvin raskas, ja sen ympäristövaikutukset olivat suuret.

Sodan seurauksena huomio kohdistui palestiinalaisongelmaan ja Lähi-idän rauhanneuvotteluissa saatiin uusi konferenssi koolle. Se kokoontui avausistuntoon Madridiin ja jatkoi työtään Washingtonissa ja Moskovassa. Konferenssi jatkuu seuraavana vuonna.

Kommunismi romahti

Neuvostoliiton uudistusten vaikeudet huipentuivat lopulta elokuun vallankaappausyritykseen. Entisen ay-johdajan, Neuvostoliiton varapresidentin Gennadi Janajevin muodollisella johdolla toiminut ryhmä kaatui kolmessa päivässä Venäjän kansan ja presidentin Boris Jeltsinin kovaan vastustukseen. Krimillä vangittuna ollut presidentti Mihail Gorbatsov vapautettiin.

Vallankaappausyritys kuitenkin vauhditti uudistuksia, jotka lopulta johtivat Neuvostoliiton presidentin Gorbatsovin eroon ja NL:n hajotamiseen. Syntyi Itsenäisten valtioiden yhteisö (IVY), johon liittyivät kaikki entiset neuvostotasavallat paitsi Baltian maat ja Gruusia, joka ajautui sisällis-

sotaan. Lisäksi Armenian ja Azerbaidžanin välillä oli yhteenottoja Vuoristo-Karabahiin takia ja Moldovassa venäläisen vähemmistön kanssa.

Vallankaappausyrityksen jälkeen Baltian maat Viro, Latvia ja Liettua saavuttivat uudelleen itsenäisyytensä. Suomi solmi diplomaattisuhteensa näihin maihin uudelleen, ja Baltian maat saivat Venäjän sekä muiden maiden tunnustukset.

Sosialismin romahtaminen johti myös Jugoslavian hajoamiseen. Slovenia ja Kroatia itsenäistyivät kesällä, mikä sekin johti verenvuodatuksen. Sloveniaan saatiin pian tulitauko, mutta Kroatian serbiväestön takia syntyi Kroatian ja Serbian välille sota. Myös Makedonia ilmoitti pyrkivänsä itsenäisyyteen. Vuoden loppuun mennessä tilanne kärjistyi Bosniassa.

NATO perusti Itä- ja Keski-Euroopan maiden kanssa käytävää yhteistyötä varten Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston (NACC), johon myös Baltia ja Venäjä tulivat mukaan.

Maastrichtin huippukokous

Euroopassa integraatio huipentui Maastrichtissa pidettyyn EY:n huippukokoukseen, jossa päätettiin Euroopan poliittisesta unionista sekä Euroopan raha- ja talousunionista EMU:sta. Se päätti myös EY:n laajentumisprosessista. EY:n ja EFTAn väliset ETA-neuvottelut päättyivät sopimukseen, mutta EY-tuomioistuimen lausunto pitkitti prosessia seuraavaan vuoteen.

PAY

Pohjolan Ammatillinen Yhteisjärjestö PAY piti toimintakonferenssin lokakuussa. Kokouksen teemana oli Pohjola uudessa Euroopassa. Teemaa varten oli laadittu kolme keskusteluasiakirjaa: 1) Kehitys Itämeren alueella, 2) Pohjolan ay-liike ja integraatio ja 3) Mitä tehdä pohjolalle? PAY:n hallitus kokoontui kolme kertaa. Pääsihteeriksi Maltalla valittiin uudelleen kolmivuotiskaudeksi Sune Alen. Puheenjohtajana toimi Ruotsin TCO:n puheenjohtaja Björn Rosengren. Uusiksi jäseniksi hyväksyttiin Suomen AKAVA ja Tanskan AC.

EAY

Euroopan Ammattillinen Yhteisjärjestö EAY piti edustajakokouksensa toukokuussa Luxemburgissa. Järjestöä päätettiin tehostaa kehittämällä sen rakennetta ja toimintatapoja. Poliittisen keskustelun keskiössä oli luonnollisesti Euroopan integraatio. Yleisjulkilausuman lisäksi hyväksyttiin 14 erillislausumaa. EAYlle hyväksyttiin uudet säännöt. Sen jäseniksi hyväksyttiin kaikki eurooppalaiset ammattisihteerit ja mm. Suomesta AKAVA. Järjestön johto vaihtui ja puheenjohtajaksi valittiin Englannin TUC:n pääsihteeriksi Norman Willis ja pääsihteeriksi italialainen Emilio Gabaglio. Apulaispääsihteerinä jatkaa Markku Jääskeläinen, ja uudeksi apulaispääsihteeriksi valittiin ranskalainen Jean Lapeyre. Hallitus kokoontui viisi kertaa.

VAKL

Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton VAKL:n toimintaa leimasi valmistautuminen seuraavana vuonna pidettävään edustajakokoukseen. Järjestön pitkäaikainen pääsihteeriksi John Vanderveken ilmoitti jäävänsä eläkkeelle. Myös puheenjohtajan P. P. Narayanan tiedettiin terveyssyistä eroavan. VAKL jatkoi koulutus- ja muuta yhteistyötään Itä- ja Keski-Euroopan kanssa sekä mm. monikansallisten yritysten piirissä. Se sai uusia jäseniä AKAVAn lisäksi Itä-Euroopasta ja kehitysmaista. Hallitus kokoontui kaksi kertaa.

TUAC

OECD:n ay-neuvoa-antava elin TUAC kokoontui täysistuntoonsa kaksi kertaa. Toiminnan painopisteinä TUAC pitää talouspolitiikkaa, teknologia- ja teollisuuspolitiikkaa, työllisyys-, sosiaali- ja koulutuspolitiikkaa, monikansallisia yrityksiä sekä ympäristöasioista erityisesti suuronnottomuuksia. Työ OECD:n ulkopuolisten maiden kanssa on korostunut Itä- ja Keski-Euroopan muutosten myötä. TUAC on pyrkinyt vaikuttamaan OECD:n työhön näiden maiden parissa. Uusiksi jäseniksi hyväksyttiin mm. Uuden Seelannin NZCTU ja AKAVA.

ILO

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n kesäkokouksessa yleiskeskustelun aiheena oli epävirallinen sektori. Muina aiheina komiteakäsittelyssä olivat hotelli- ja ravintola-alan työolosuhteita koskeva sopimus (toinen käsittely), konkurssitilanteiden palkkaturva, Englannin hallituksen ay-oikeuksien loukkaus ja maatalouden teknologia. Julkilausumakomitea hyväksyi kaksi lausumaa. Ensimmäinen käsitteli rakenneuudistusta, työelämän suhteita sekä taloudellista ja sosiaalista kehitystä. Toinen käsitteli ILO:n toimintaa työtekevien naisten aseman parantamiseksi. Hallintoneuvoston työntekijäryhmässä tapahtui henkilövaihdoksia. Ryhmän puheenjohtajan Gerd Muhrin tilalle valittiin Ursula Engelen-Kefer. Hallintoneuvostoon valittiin Kanadan Shirley Carr ja SAK:n kansainvälisten asian päällikkö Kari Tapiola.

Solidaarisuuspäivät

SAK ei järjestänyt perinteisiä rauhanpäiviä. Mutta uutena tapahtumana SAK yhdessä SASK:n kanssa piti Helsingissä huhtikuussa solidaarisuuspäivät. Päivien monipuolinen ohjelma käsitteli kehityskysymyksiä ja työskenteli samanaikaisissa tapahtumissa. Ohjelmaan kuului myös näyttelyitä, elokuvia, videoesityksiä ja myyjäisiä. SASK:n solidaarisuusprojekteja kehitysmaissa esiteltiin yleisölle. Päiville oli kutsuttu kansainvälisiä vieraita Etelä-Afrikasta, Chilestä ja Nicaraguasta. Osallistujia oli noin 500.

Vuoden 1990 jälkipuoliskolla alkanut talouden taantuma syventyi toimintavuonna edelleen. Bruttokansantuote supistui vuoden 1991 aikana tuntuvasti ja työttömyys lisääntyi jyrkästi.

Ulkomaankauppa taantui ja kauppatase vahvistui

Idänkaupan romahdus ja heikot suhdanteet läntisissä vientimaissa supistivat Suomen vientiä vuoden aikana. Kun tuonti vähentyi vielä enemmän, muuttui tavarakauppa selvästi ylijäämäiseksi. Palvelujen alijäämä ja paisuvat korkomenot pitivät vaihtotaseen vajeen silti lähes ennallaan.

Kotimainen kysyntä lamassa

Kotimaisista kysyntäeristä sekä yksityiset investoinnit että yksityinen kulutus taantuivat. Investointihalukkuutta alensivat yritysten heikko kannattavuus ja huonot tulevaisuuden näkymät. Kotitalouksien kulutusalttiutta puolestaan vähensi hidastuva tulokehitys ja epävarmuudesta ja korkeasta korkotasosta aiheutuva säästämisasteen kasvu.

Tuotanto supistui

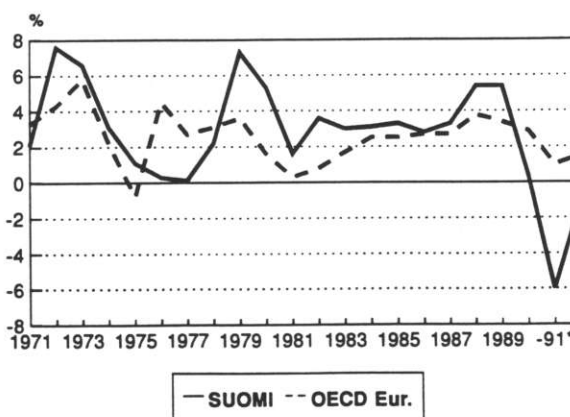
Vuoden 1991 tilinpäätös oli surkea (kuvio 1). Bruttokansantuote supistui 6,2 prosenttia, ja kaikki sektorit lukuun ottamatta energiahuoltoa ja julkista toimintaa supistuivat.

Rakennustoiminta vähentyi 14 prosenttia vuonna 1991. Aloitettava asuntotuotanto jäi alle 40 000 asunon, joista yli 60 prosenttia oli valtion osalainoittamia. Asuntomarkkinoilla hinnat laskivat edelleen.

Työttömyys ennätyskorkeaksi

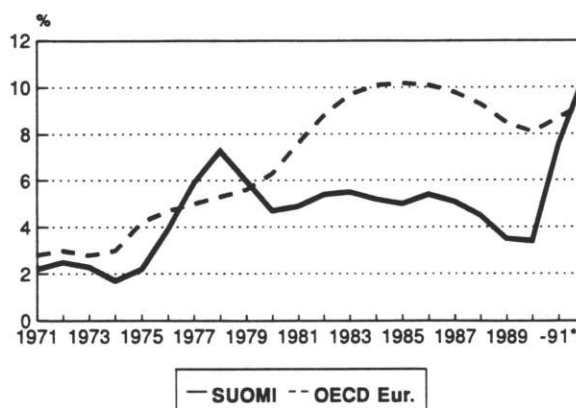
Työttömien määrä nousi vuoden lopulla lähes 350 000 henkeen. Työttömyysaste oli vuoden lopulla lähes 10 prosenttia ja ylitti näin kehittyneiden teollisuusmaiden keskimääräisen työttömyysasteen (kuvio 2).

KANSANTALouden KASVU

10.2.1992/SAK/TL

TYÖTTÖMYYSASTE

10.2.1992/SAK/TL

Inflaatio hidastui

Kansantalouden harvoja valopilkkuja oli inflaatiokasvu, joka hidastui vuoden 1991 aikana edelleen. Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden 1990 joulukuusta vuoden 1991 joulukuuhun 3,9 prosenttia eli prosenttiyksikön edellisvuotista vähemmän. Vuoden keskimääräiseksi inflaatioksi muodostui 4,1 prosenttia.

Valtion velka kasvoi

Julkisyhteisöjen talous heikentyi laman vuoksi rajusti. Valtion verotulot vähenivät, mutta menot kasvoivat reaalisesti 13 prosenttia muun muassa työttömyydestä aiheutuvien kulu- jen takia. Valtion nettorahoitustarve kohosi 30 mrd. markkaan, ja valtion-velka kasvoi nopeammin kuin muissa markkinatalousmaissa.

Hapuillevaa talouspolitiikkaa

Kevään kuluessa tapahtuneesta hallituksen vaihdoksesta seurasi talouspoliittista hapuilevaa. Uusi hallitus pyrki sekä julistuksillaan että toimillaan aktiivisesti elvyttämään taloutta. Pyrkimykset olivat kuitenkin ristiriitaisia ja osittain epäuskottavia, mikä heijastui Suomen markkaa kohtaan kohdistuneena spekulatiivisena ja kotimaisen korkotason korkeutena.

Hallitus pyrki myös voimakkaasti myötävaikuttamaan kustannuskehitystä hillitsevän keskitetyn työehtosopimusratkaisun aikaansaamiseen. Hallituksen pyrkimykset eivät kuitenkaan vakuuttaneet työmarkkinaosapuolia. Hallituksen talouspoliittisen linjan uskottavuutta horjutti muun muassa se, että osa ministereistä liputti avoimesti metsäteollisuuden ajaman Suomen markan devalvaation puolesta.

Lokakuussa annettu pankinjohtaja Kalevi Sorsan tulopoliittinen sovin-toehdotus ei enää vakuuttanut markkinoita hallituksen talouspolitiikan uskottavuudesta, vaan valuuttamarkkinat ajautuivat pakkodevalvaatioon. Devalvaation jälkeen työmarkkinoilla syntyi kaksivuotinen keskitetty ratkaisu, jossa palkkoja ei ensimmäisenä sopimusvuonna nostettu lainkaan.

VEROTUS KIRISTYY

Sairausvakuutusmaksu

Vuoden 1991 verotuksessa palkansaajien tuloveroaste aleni jonkin verran, kun mm. valtion tuloveroasteikon marginaaliveroprosentteja alennettiin 2–4 prosenttia. Toisaalta vakuutetun sairausvakuutusmaksua nostettiin 1,0 pennillä äyriä 80 000 ylittävän tulon osalta vuosiksi 1991 ja 1992 työnantajan sairausvakuutusmaksun alentamisen osittaiseksi rahoittamiseksi.

Raippavero

Vuonna 1992 verotus kiristyy. Hallituksen yksipuolisesti tekemällä päätöksellä verotusta kiristettiin ns. työllisyysverolla (raippaverolla), joka nostaa vakuutetun sairausvakuutusmaksua 0,5 penniä veroäyriä ja kansaneläkevakuutusmaksua 1,5 penniä veroäyriä. SAK vastustaa työllisyysveroa, koska se supistaa kulutuskysyntää entisestään ja lisää työttömyyttä.

Inflaatiotarkistukset

Verotus kiristyy myös siksi, että vuoden 1992 tuloveroasteikkoon ja keskeisiin vähennyksiin ei tehty inflaatiotarkistuksia.

Korot ja muut vähennykset

Velkojen korkojen omavastuuosuutta nostettiin 1 100 markasta 1 500 markkaan ja velkojen korkojen vähennyskelpoista määrää alennettiin 80 prosentista 75 prosenttiin. Sairauskulu-vähennys poistettiin, ja veronmaksu-kyvyn alentumisvähennystä nostettiin 6 000 markasta 8 000 markkaan.

Lakkoavustukset veronalaisiksi

Tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä sovittiin siitä, että lakkoavustukset tulivat veronalaisiksi ja ennakonpidätyksen alaisiksi siltä osin kuin päivää kohti maksettava määrä on yli 70 markkaa. Tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä sovittiin myös vakuutetun sairausvakuutusmaksun 0,25 pennin korotuksesta 80 000 äyriä ylittävältä tulon osalta.

Tupovähennys säilyi

Lisäksi työmarkkinaratkaisun yhteydessä sovittiin siitä, että pienituloisten palkkavähennys (tupovähennys) säilyy vuonna 1992. Vähennyksen määrä kuitenkin muuttuu 14 prosentista 10 prosentiksi ja enimmäismäärä alenee 2 800 markasta 2 000 markkaan. Vähennys myönnetään toisin kuin ennen kaikista muista ansiotuloista kuin eläketuloista. Vuonna 1991 tupovähennyksen veroaikutus oli enimmillään 600 markkaa ja vuonna 1992 noin 400 markkaa.

Koroille lähdevero

Talletusten ja joukkovelkakirjalainojen koroista alettiin periä lähdeveroa (vuonna 1991 10 prosenttia ja vuonna 1992–1993 15 prosenttia).

Painopiste kulutusveroihin

Verouudistuksen aikana verotuksen painopiste on siirtynyt entistä enemmän kulutusveroihin. Vuoden 1991 alusta liikevaihtoveroprosentti nousi verottomasta hinnasta laskettuna 20,5 prosentista 21,2 prosenttiin ja 1.10.1992 se nousee 22 prosenttiin.

Vakuutetun sairausvakuutusmaksu ja kansaneläkevakuutusmaksu vuosina 1991 ja 1992

	1991 p/äyri	1992 p/äyri
Sairausvakuutusmaksu	1,7 *)	2,2 **)
Kansaneläkevakuutusmaksu	1,55	3,05

*) 2,7 p/äyri 80 000 äyriä ylittävältä osalta
 **) 3,7 p/äyri 80 000 äyriä ylittävältä osalta

**Tulopolitiikan menestyksellisen jatkaminen edellyttää yksituumaisuuden ja yhteisvas-
tuullisuuden palauttamista
keskeiseksi tavoitteeksi.**

**Tulopolitiikan ja sopimusjär-
jestelmän kehittäminen vaatii,
että myös ala- ja yrityskohtaiset
eritysongelmat otetaan huo-
mioon entistä paremmin. Kes-
kitetyn sopimusjärjestelmän
on muututtava entistä enem-
män kaksisuuntaiseksi.**

**SAK:n 14. edustajakokouk-
sen mukaan keskitetyillä tulo-
ratkaisulla turvataan parhai-
ten palkansaajien edut ja saa-
daan maan talous kuntoon.**

Sopimuspolitiikan uudet linjat

Vuoden 1990 tammikuussa solmittu tulopoliittinen sopimus toimi aluksi tarkoitettulla tavalla ja jäsenistön ostovoima kasvoi tyydyttävästi. Kokonaistuotannon kääntynyt vuoden 1991 aikana nopeaan laskuun ja työttömyyden vastaavasti nousuun jouduttiin sopimuspolitiikan linjat valitsemaan uudelleen.

Kesäkuussa kokoontuneelle SAK:n edustajakokoukselle valmisteltiin laaja sopimuspoliittinen selonteko. Sen pohjalta käyty keskustelu linjoitti järjestön sopimuspolitiikkaa tuleviksi vuosiksi, mutta taloudellisen taantuman syvyys ei ollut kokouksen aikana vielä tiedossa. Lähivuosien talouskasvun arveltiin silti jäävän vaimeaksi.

Jäsenistön ja liittojen tahtoa toteuttaen

SAK:n sopimuspolitiikassa korostetaan lähivuosina tulopoliittisten sopimusten tarvetta, mutta työ- ja virka- ja toimiehtosopimukset muodostavat edelleen toiminnan rungon. SAK mitoittaa tavoitteensa työllisyys ja muut taloudelliset realiteetit huomioon ottaen jäsenistön ja jäsenliittojen tahtoa määrätietoisesti toteuttaen.

Valtuuston asema korostuu

Tulopoliittisista sopimuksista halutaan

tehdä enemmän puiteluonteisia, ja sopimustoiminnan mahdollisuuksia halutaan siirtää työ- ja virkaehtosopimuksiin kirjattavien valtuuksien avulla lähemmäksi yritys- ja työpaikkatasoa. Valitettavasti työnantajat toimivat SAK:n uutta linjausta vastaan vaatimalla syksyllä sopimusjärjestelmän hajauttamista ja harhauttamalla työntekijöitä monissa yrityksissä laittomiin sopimuksiin.

SAK:n menettelytapoja sopimuksia käsiteltäessä kehitetään edelleen mm. korostamalla valtuuston asemaa.

Yhteydet maan hallitukseen

Maaliskuussa 1991 pidetty eduskunta-vaalit ja sen jälkeinen hallitusratkaisu vaikeuttivat selvästi SAK:n edunvalvontaa. Hallituksen deflatorinen talouspolitiikka sekä työllä ansaittua sosiaaliturvaa heikentävä linja huononsivat yhteyksiä hallitukseen.

Teollisuudelle tukipaketti

Työnantajajärjestöt ryhtyivät välittömästi hyödyntämään uutta poliittista tilannetta ja vaativat palkkojen jäädyttämistä, työajan pidentämistä, lomaltapaluurahojen poistamista sekä työttömyysturvan maksuosuuksien muuttamista. Teollisuus sai läpi runsaan tukipaketin jo toukokuun alussa. Samanaikaisesti hallitus päätti yksipuolisesti säästöpaketista, jolla koskettiin mm. sosiaaliturvaan.

Palkansaajapuolen tunnot kuumenivat. Siksi kaikkien keskusjärjestöjen jäsenliittojen johtohenkilöt nähtiin yhteiskokouksessa 11.5.1992. Hallituksen ministerit jatkoivat kuitenkin koko toimintavuoden ajan ay-vastaisia puheitaan.

Kilpailukyyn heikennyttä teollisuuden tukipaketilla oli perusteensa. Hallituksen odotettiin myös devalvoivan Suomen markan lievästi ennen kesäkuussa tehtyä Euroopan rahajärjestelmään liittyvää linjausta. Näin ei kuitenkaan tapahtunut.

Porvarihallituksen hapuilua

Hallitus jatkoi vakaan markan politiikkaa ja kutsui osapuolet elokuun alussa neuvotteluun ns. yhteiskuntasopimuksesta. Ajatuksen tarkka sisältö ei koskaan selvinnyt, mutta lähtökohtana oli useiden

talouspoliittisten toimien yhteen kytkeminen niin, että talouskehitys olisi vakautettu ja kilpailukykyä parannettu.

SAK ei kieltäytynyt keskustelemasta yhteiskuntasopimuksesta, vaikka hallituksen ote oli hyvin haparoiva. Asianmukaisempaan pidettiin neuvottelemista vasta syksyllä, kun valtion budjetin sisältö tiedetään ja vuoden 1992 taloudelliset näkymät ovat selkeämmät. Myös voimassa olleen sopimuksen tarkistusajankohdaksi oli sovittu lokakuu.

Hallituksen budjettiesitys ja työnantajien kulmikas esiintyminen johti joukkomielenosoitukseen Helsingissä 3.10.1992. Tapahtuma vaikutti keskeisesti hallituksen säästö päätöksen myöhempään käsittelyyn, joten turhana sitä ei voi pitää.

Näkemykset kaukana toisistaan

Lokakuun alkupuolella neuvotteluja käytiin tiiviisti, mutta osapuolten näkemykset olivat varsin kaukana toisistaan. Työnantajapuolen neuvottelutavoitteena oli noin 20 prosentin työvoimakustannusten leikkaus.

Palkansaajapuolella arveltiin, että varsinaisiin palkankorotuksiin ei nyt olisi mahdollisuuksia. Kilpailukyyn ajateltiin nousevan tuottavuutta parantamalla ja alentamalla työvoimakustannuksia siten, että osa työeläkemaksusta siirretään palkansaajille. Sitten ilmeni, että eräät SAK:n jäsenliitot eivät hyväksy maksua vielä vuonna 1992.

Valuuttaspekulaatiot julkisuudessa jatkuivat, ja viikonvaihteessa 19.–20.10.1991 arveltiin maan ajautuvan pakkodevalvaatioon, ellei talouspolitiikan uskottavuutta lisätä nopealla ja kustannuksia alentavalla työmarkkinaratkaisulla.

Kalevi Sorsan sovintoehdotus

Pankinjohtaja Kalevi Sorsa laati pääministerin toimeksiannosta yöllä 20.–21.10.1991 sovintoehdotuksen kaksivuotiseksi tulopoliittiseksi sopimukseksi. Vuoden 1992 osalta sopimus ehdotus edellytti palkkakustannusten alentamista kolme prosenttia liittojen sopimalla tavalla. Työeläkeva-

EDUNVALVONTAA JÄSENISTÖN PARHAAKSI

17

kuutusmaksua olisi siirretty palkansaajille vuoden 1992 alusta neljän prosenttiyksikköä. Lisäksi sopimukseen olisi kuulunut osapuolten keskenään jo pitkälle sopimia tekstikohtia.

Sorsan esitys ei ollut neuvottelutulos, vaikka Sorsa ryhtyi toimeensa työmarkkinajärjestöjen tieteen. Esityksen käsittely SAK:n hallituksessa osoittautui vaikeaksi. Ratkaisu ehdittiin jo hylätä, kunnes se päivää myöhemmin hyväksyttiin pohjaksi jäsenliittojen neuvotteluille. Myönteinen kanta syntyi sen jälkeen, kun sopimukseen otettiin indeksiehto ja palkkakustannusten alentamisessa sovittiin huomioitavaksi alan työvoimamäärässä tapahtuneet vähennykset.

Sopiminen Sorsan ehdotuksen pohjalta osoittautui liittojen neuvotteluissa teknisesti hankalaksi. Pitkään keskusteltiin mm. palkkojen alentamisen oikeudellisista perusteista järjestäytymättömien osalta.

Loppuun saakka näkemättä jäi, olisiko sopimukset saatu syntymään Sorsan ehdottamalta pohjalta. Suomen Pankin jättäessä markan kellumaan 14.10.1991 ja devalvoidessa markan päivää myöhemmin alun toisella kymmenellä prosentilla neuvottelut luonnollisesti katkesivat.

Työnantajat yrittivät päästä uuteen sopimukseen Sorsan esityksen pohjalta vielä devalvaatiota seuranneessa viikonvaihteessa. SAK:n puolelta tämä todettiin mahdottomaksi, koska tiedettiin inflaation vauhdittuvan devalvaation vuoksi. Tavoitteet haluttiin miettiä uudestaan.

Tulopoliittinen sopimus

1992-1993

Neuvotteluissa päästiin lopulta SAK:n hallituksen yksimielisesti hyväksymään tulokseen 27.11.1991. SAK sai ajettua lävitse kolme keskeistä tavoitetta: sopimukseen tuli indeksiehto, palkansaajien TEL-maksun käyttöönotto siirtyi vuoteen 1993 ja pienituloisten kunnallisverotuksessa tehtävä vähennys päätettiin säilyttää. Jäsenliittojen käsiteltä asiaa voitiin SAK:n kanta ratkaista lopullisesti valtuuston päätöksellä 29.11.1991.

Tulopoliittinen sopimus allekirjoitettiin vielä samana päivänä ristiriitaisissa

tunnelmissa hallituksen päätettyä nostaa sosiaaliturvamaksuja 2,25% enemmän kuin neuvottelujen yhteydessä tiedettiin. Tämä hallituksen työllisyysveroksi ristimä, mutta yleisemmin raippaverona tunnettu veronkiristys ei ollut sopimuksen osa.

Tulopoliittinen sopimus tähtää talouspolitiikan näkökulmasta ilmeisesti siihen, että devalvaatiolla ja muilla teollisuuden tukitoimilla saavutettua kilpailuetua ei heti menetettäisi. Sen vuoksi sovittiin, että voimassa olevia sopimuksia jatketaan entisin ehdoin 31.10.1993 saakka.

Toisen sopimusvuoden korotuksista neuvotellaan kuitenkin 30.11.1992 mennessä ja, ellei yksimielisyyteen päästä, sopimukset voidaan palkkamääräysten osalta irtisanoa päättymään 31.1.1993. Vuoden 1991 inflaation varalta sopimukseen sisältyy indeksiehto.

Palkansaajilta ryhdytään perimään vuoden 1993 alusta kolmen prosentin suuruisia työeläkemaksua. SAK saavutti siten tavoitteensa sekä palkkamääräysten että palkansaajien työeläkemaksun voimaantulon suhteen.

Sopimus tehtiin kuitenkin raskain mielin ja tietoisena tulossa olevasta jäsenistön ostovoiman laskusta ehkä 5-7 prosentilla vuonna 1992. Kulutuskyvyn laskun myötä myös työllisyyden tiedettiin vaikeutuvan pitkäksi ajaksi. Tärkeimmäksi arvioitiin silti kilpailukyky ja sen avulla saavutettava ponnistus pohja viennin lisääntymisen myötä.

Sopimuksessa käsitellään myös matkakustannusten korvauksia, neuvottelu- ja sopimusjärjestelmän kehittämistä, aikuiskoulutusta, työnarviointia, tuottavuusyhteistyötä, työlainsäädännön uudistamista, työttömyysturvaa, kuntien kalleusluokitusta ja indeksiehtoa.

Sopimuksen voimaansaattamisjärjestys oli yksinkertainen: sopimus vahvistettiin 29.11.1991 tietoisena siitä, että se koskisi yli 90 prosenttia palkansaajista.

Sopimukseen liittyy valtioneuvoston samana päivänä tekemä päätös, jolla mm. työttömyysturvaan kohdistetut säästökaavailut rajoitettiin kohtuullisiksi ja näin ns. omavastuuosuus nousi vain puoli prosenttiyksikköä ja

ansiosidonnaisen päivärahan taso pieneni vain kolme prosenttia aiotun viiden asemasta.

Työnarviointityöryhmä

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen vuonna 1990 asettama työnarviointityöryhmä jatkoi työtään koko vuoden. Toimeksiantona sillä on arvioida nykyisin käytössä olevia työn vaativuuden arviointijärjestelmiä ja tehdä esityksiä niiden kehittämiseksi ottaen erityisesti huomioon naisvaltaiset alat ja tehtävät. Lisäksi työryhmän tulee selvittää toimialojen rajat ylittävän työn vaativuuden arvioinnin mahdollisuuksia.

Vuoden 1990 syksyllä käynnistetyt tutkimushankkeet kunnallisen alan virkojen ja toimien vaativuusporras- tuksen perusteista ja yksityisellä sektorilla käytettävistä vaativuustekijöistä saatiin päätökseen helmikuussa. Työryhmä käynnisti kesäkuussa uuden tutkimushankkeen. Sen tarkoituksena oli analyysittiseen työn vaativuuden arviointiin käytettävien menetelmien kehittäminen.

Työryhmä käytti runsaasti aikaa asi- antuntijoiden kuulemiseen saadakseen mahdollisimman hyvän ja monipuolisen käsityksen työn vaativuuden arvioinnin koko alueesta. Raportin valmistelu alkoi työryhmässä toukokuussa. Syyskauden kokouksissaan työryhmä keskittyi lähinnä raporttiinsa ja meneillään olleen tutkimushankkeen käsittelyyn. Työryhmä ei saanut kuitenkaan raporttiaan alkuperäisen aikataulun mukaan valmiiksi vuoden loppuun mennessä.

Marraskuun lopussa allekirjoitetun tulopoliittisen sopimuksen 1992-1993 mukaan työryhmä jatkaa työtään selvittämällä tutkimiensä vaativuustekijöiden soveltuvuutta työpaikoilla kokeilututkimuksena. Työnsä tästä osuudesta työryhmä raportoi erikseen.

Tuottavuus ja rationalisointiasiat

SAK-STK Rationalisointineuvottelukunnan toiminta suuntautui laatujärjestelmien kehittämisen ja sertifiointin (varmentamisen) edistämiseen. Neu-

EDUNVALVONTAA JÄSENISTÖN PARHAAKSI

vottelukunta järjesti laatu- ja tuottavuusasioista seminaarin ja valmisteli myös suomalaisiin olosuhteisiin soveltuvan tuottavuusmatriisimallin rakentamista. Matriisin rakentaminen käynnistettiin joulukuussa työryhmässä, jossa ovat mukana myös muiden palkansaajakeskusjärjestöjen edustajat. Käynnistetty projekti liittyy vuosien 1992–1993 tulopoliittiseen sopimukseen, jossa on sovittu yhteisen materiaalin valmistelusta yritys- ja työpaikkakohtaisen tuottavuuden seurantaa varten.

LTK–SAK Rationalisointineuvottelukunta valmisteli palvelu yrityksen kehittämistä käsittelevää julkaisua, jonka tarkoituksena on kannustaa yrityksiä ja niiden henkilöstöä luovaan ja luontevaan yhteistoimintaan. Julkaisussa pyritään antamaan eri organisaatioihin ja muutoshankkeisiin sopivia yhteistoiminnan muotoja. Siihen liittyy myös neljältä työpaikalta kootut yritys esimerkit. Julkaisun painattaminen siirtyi vuoteen 1992.

Teknologiapolitiikka

Valtion tiede- ja teknologianeuvosto käsittelee vuoden aikana mm. koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaa 1991–1996, teknisen tarkastustoiminnan kehittämistä, kansainvälisen tutkimusyhteistyön arvioinnin ja seurannan kehittämistä sekä EUREKA-yhteistyön kehittämistä. Suomen osallistumisesta kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön aiheutuneet kustannukset olivat noin 300 miljoonaa markkaa. Näiden kustannusten on arvioitu selvästi kasvavan vuosina 1992 ja 1993.

Valtioneuvoston kanslia asetti marraskuussa työryhmän esittämään ratkaisut, joiden avulla teollisuuden toimintaympäristöä kehitetään niin, että teollisuudella on nykyistä paremmat edellytykset investoida ja kehittää toimintaansa Suomessa. Työryhmän tulee esittää raporttinsa 15.1.1992 mennessä.

Teknisen tarkastustoiminnan kehittäminen

Valtioneuvosto asetti elokuussa komitean, jonka tehtäväksi annettiin selvittää

tarvittavat toimenpiteet teknillisen tarkastustoiminnan ja siihen liittyvän lainsäädännön kehittämiseksi vastaamaan teknologisen ja yhteiskunnallisen kehityksen sekä Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksen asettamia uusia vaatimuksia. Komitea jätti ensimmäisen välimietintönsä 13.12.1991. Siinä komitea ehdottaa mm., että ministeriöitä alemmat viranomaiset eivät anna velvoittavia normeja, luovutaan tuotevaatimusten osalta poikkeuslupamenettelystä ja tarveharkinnasta, ministeriöt eivät toimi tarkastusviranomaisina ja että ETA-sopimuksen kanssa ristiriidassa olevat tuotekohdattaiset lupa- ja hyväksymismenettelyt poistetaan hallinnonaloittain.

Komitean tulee saada työnsä kokonaisuudessaan päätökseen 15.9.1992 mennessä.

Tasa-arvon eteneminen

Tasa-arvoa, tulopoliittikkaa ja tulevaisuutta selvitettiin tasa-arvoselonteossa, jonka SAK:n hallitus antoi edustajakokoukselle. Siinä tarkastellaan, missä asioissa ja millaisella menestyksellä SAK on edistänyt sukupuolten välistä tasa-arvoa tulopoliittikan aikakaudella.

Selonteon mukaan pyrkimys sukupuolten tasa-arvoon on ollut julkilausuttuna ohjelmien tasolla, mutta toiminnassa ja edunvalvonnassa sen todentuminen on ollut erittäin hidasta. Naisten työt, naisten ongelmat ja edut ovat jääneet näkymättömiksi.

Tuloerojen tasoittaminen ja samapalkkaisuuden toteuttaminen on naisille ollut tärkein edunvalvontatavoite. SAK:laiset ammattiyhdistysnaiset nostivat samapalkkaisuusstrategiana keskusteluun tasa-arvoa edistävän työn uudelleenarvioinnin jo kaksi vuosikymmentä sitten.

EUROOPAN YHDENTYMINEN

Läntisessä Euroopassa integraatio syveni kahdella lailla: kansantalouksien yhä syvempänä keskinäisenä riippuvuutena ja yritysten kansainvälistymisenä sekä muodollisena neuvotteluprosessina Euroopan talousalueen Etan luomiseksi, EY:n sisämarkkinahankkeen viimeistelynä ja EY:n sisäisen yhteistyön syventämisenä.

Vuoden 1990 kesällä käynnistyneet Eta-neuvottelut EY:n ja Efta-maiden kesken saatiin jo kerran päätökseen vuoden 1991 aikana. Neuvottelut kuitenkin pitkittyivät kun EY:n tuomioistuimen väliintulo lykkäsi sopimuksen viimeistelyn vuoteen 1992.

Suomi EY:n jäseneksi

EY-jäsenyydestä alettiin Suomessa vakavasti keskustella, kun myös Ruotsi oli Itävallan jälkeen jättänyt jäsenanomuksen ja Eta-neuvottelujen tulos alkoi näyttää entistä epävarmemmalta. Idänkaupan romahdus ja vaikeudet läntisillä markkinoilla syvensivät kotimaista lamaa, joten integraatiota koskevien tavoitteiden asettaminen kävi entistä kiireellisemmäksi. Euroopan kehitys kokonaisuutena vaikutti myös siihen, että SAK:n valtuusto otti jäsenyyteen myönteisen kannan.

EY yhtenäistää Suomen lainsäädännön

Suomi joutuu Euroopan yhtenäistyessä, tavaroiden, pääoman ja ihmisten vapaan liikkumisen vuoksi, hyväksymään samat lait ja säädökset, jotka ovat voimassa muualla Euroopassa.

Suomen on yhtenäistettävä lainsäädäntönsä vastaamaan EY-oikeuden vaatimuksia tarvittavilta osilta jo vuosikymmenen puoliväliin mennessä, huolimatta siitä, liittyykö Suomi EY:n jäseneksi vai ei.

Ensimmäisinä yhtenäistettäviksi ovat

EDUNVALVONTAA JÄSENISTÖN PARHAAKSI

19

joutuneet ne lait, joilla on vaikutusta kaupan esteiden purkamiseen.

Tulevaisuudessa, yhteistyön tiivis-tyessä, paineet lainsäädännön yhdenmukaistamiseen kasvavat myös muilla aloilla.

Suomessa valmisteltiin vuoden aikana jo suuri joukko lainsäädäntö-hankkeita, joilla maamme lainsäädäntöön tehdään Eta-sopimuksen edellyttämiä muutoksia. Tällaisia ovat mm. kilpailu- ja ulkomaalaisomistusta koskevien lakien uusiminen, sosiaaliturvasopimusten ja sosiaaliturvan eräiden teknisten yksityiskohtien muuttaminen, joka liittyy työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen, tekniseen yhdenmukaistamiseen jne.

Työsuojelupuolella jatkettiin jo vuonna 1990 alkanutta EY-säädösten vertailua suomalaisiin säädöksiin. Selvitystyö, joka sisältää myös muutostarpeitten kartoituksen ja muutosesitysten tekemisen, tapahtuu työministeriön johdolla kolmikantaisesti. Työtä ei saatu päätökseen vuoden 1991 aikana.

Talvella 1991 STM käynnisti EY:n sosiaaliturva-asetuksen ja Suomen eläkelainsäädännön vertailevan selvitystyön. Työ tehdään laajennetussa kolmikantatyöryhmässä. Mukana ovat myös eläkelaitokset ja MTK. Selvitystyö sisältää samoin kuin työministeriön hallinnonalalla tehtävä vertailu eduskunnalle annettavien lakiesitysten valmistelun.

Mahdollinen ETA-sopimus tuo tarpeen muuttaa pohjoismainen sosiaaliturvasopimus täydellisesti. SAK ja TVK antoivat yhteisen lausunnon PAYlle sopimuksen muutosesityksestä.

Sosiaalipoliittisessa yksikössä selvitettiin ETA-sopimuksen vaikutuksia työttömyysturvajärjestelmäämme. Selvitystyön teki harjoitustyönään yhteiskuntatieteiden ylioppilas Katja Repo.

EY:n vakuutusdirektiivien vaikutusta Suomen vakuutusjärjestelmään ja etenkin työeläkejärjestelmään on selvitetty. SAK on ollut myös mukana vaikuttamassa siihen, ettei työeläkejärjestelmäämme EY:ssä tulkita yksitysvakuutukseksi.

Kansainvälinen yhteistyö

Euroopan muutos ja integraatiokysymykset olivat vuoden aikana keskei-

senä teemana useimmissa kansainvälisissä ay-järjestöissä. SAK:n kannalta työ PAY:ssä ja erityisesti EAY:ssä on tarjonnut mahdollisuuden vaikuttaa suoraan EY:n päätöksentekoon mm. neuvottelujen, työmarkkinaosapuolten välisen eurooppalaisen vuoropuhelun ja EY:lle annettavien lausuntojen myötä.

Etaan neuvoa-antava komitea

Eftan neuvoa-antavan komitean työtaakka kasvoi selvästi vuoden aikana. Keskeisenä tavoitteena – jossa yhteistyö EAY:n ja myös työnantajien UNICE:n kanssa oli hyvä – oli toisaalta tukea Eta-neuvotteluja ja toisaalta varmistaa, että myös Etassa olisi työmarkkinaosapuolia edustava neuvoa-antava komitea.

EY:n sosiaalinen peruskirja

EAY:n kautta pyrittiin vuoden aikana vahvistamaan yhdentymisen sosiaalista eli yhteiskunnallista ulottuvuutta sekä vaikuttamaan EY:n poliittista unionia ja talous- ja rahaunionia koskeviin päätöksiin. EY:n sosiaalisten perusoikeuksien peruskirjan toteuttaminen pysähtyi kuitenkin kerta toisensa jälkeen Englannin vastustukseen. (Euroopan yhteisön työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskeva peruskirja hyväksyttiin EY:n valtion päämiesten huippukokouksessa joulukuussa 1989. Lyhennettynä EY:n sosiaalinen peruskirja.)

Maastrichtin huippukokous

EY:n huippukokouksessa Maastrichtissa joulukuussa 12 maata sopi, että 11 maata lähtee kehittämään yhdentymisen sosiaalista eli yhteiskunnallista ulottuvuutta ja siirtyy enemmistö-päätöksiin useissa ammattiyhdistysliikkeen kannalta keskeisissä kysymyksissä. Englanti jättäytyi tämän yhteistyön ulkopuolelle. Sopimus vahvistaa kolmikantayhteistyötä EY:n sisällä, tekee EY:n direktiivien toimeenpanon kansallisin sopimuksin mahdolliseksi ja antaa EAY:lle ja UNICElle mahdollisuuden hoitaa sopimuksilla sellaisiakin asioita, joita aikaisemmin olisi säädelty direktiiveillä.

Maastrichtissa sovittiin EY:n kehittämisestä kohti poliittista unionia, johon kuuluu oma uiko- ja turvallisuuspolitiikka, sekä talous- ja rahaunionin EMU:n aikataulusta ja yhteisen valuutan käyttöön otosta.

GATT-neuvottelut

Kauppapolitiikan kannalta vuosi 1991 oli muutenkin kiireinen. Efta-maat neuvottelivat vuoden aikana vapaa-kauppasopimuksista Turkin, Israelin, Puolan, Unkarin, Tšekkoslovakian ja Baltian maiden kanssa. EY solmi laajan yhteistyösopimuksen Puolan, Unkarin ja Tšekkoslovakian kanssa. Sekä Efta-maat että EY valmistautuivat myös vapaakauppaneuvotteluihin Bulgarian ja Romanian kanssa, ja EY käynnisti Itä-Euroopan avustusohjelman.

Vuonna 1986 käynnistetty GATTin Uruguayn kierros ei sen sijaan vuoden aikana juuri edennyt, lähinnä EY:n ja USA:n maataloustuotteiden kauppaan liittyvien erimielisyyksien takia.

KANSALAISET ERIARVOISEEN ASEMAAN

Hallitus ja työnantajat ovat voimakkaasti hyökänneet palkansaajien etuuksia ja järjestäytymistä vastaan käyttäen häikäilemättömästi hyväkseen maan taloudellista tilaa.

Hallitus on laman varjolla asettamassa kansalaiset eriarvoiseen asemaan uhatessaan purkaa hyvinvointipalveluja. SAK:n neljä päivää kokoontunut edustajakokous ilmoitti, ettei se hyväksy sitä, että keskeisesti sen jäsenten työllä rakennettua hyvinvointiyhteiskuntaa puretaan.

Asuntopolitiikan muutokset

Hallituksen vaihduttua asuntopolitiikan suuntaa lähdettiin muuttamaan. Aravavuokra-asuntotuotannon tavoitteita vähennettiin, ja korkotuetun vaapaarahoitteen vuokra-asuntotuotannon sekä aravaomistusasuntotuotannon tavoitteita nostettiin. Samalla heikennettiin lainojen ehtoja, mikä saat- taan johtaa tavoitetta vähäisempään asuntorakentamiseen. Toinen sosiaalinen heikennys tapahtui, kun hallitus päätti purkaa vuokrasääntelyn kaikista uusista vuokrasuhteista 1.2.1992 alkaen. SAK vastusti tehtyjä muutoksia.

Huono taloudellinen tilanne ja kotitalouksien korkea velkaantuneisuus johtivat siihen, että asuntokauppa oli vähäistä ja asuntojen hinnat alenivat jyrkästi kokovuoden ajan. Markkinoilla oli yli kymmenen tuhatta myymätöntä uutta asuntoa, mikä puolestaan voimisti asuntorakentamisen lamaa.

Ympäristöasioissa välivuosi

Ympäristöasioissa oli selvästi välivuosi. Runsaasti erilaisia komiteoita istui, mutta mitään ei valmistunut eikä olennaista lainsäädäntöä syntynyt. Esimerkiksi työ- ja ympäristönsuojelun kehittämiskomitea asetettiin 1990 ja se sai mietintönsä valmiiksi vuoden 1992 alussa.

Pohjaa ympäristönsuojelulle

SAK:n paikallisjärjestöjen ympäristökampanjan tuloksista raportoi 33 jär-

jestöä. Tutkimus oli onnistunut parhaiten keskisuurilla paikkakunnilla, joista monet esittivät eri ympäristönsuojelun tehtäväalat hyvin kattavat raportit. Useissa tapauksissa esitettiin myös toimenpide-ehdotuksia ja toiminta oli ollut hyvin esillä tiedotusvälineissä. Raportit antavat hyvän pohjan ympäristönsuojelun koulutus ja kampanjasuunnittelulle SAK:ssa.

Kuntien valtionosuusjärjestelmä

SAK jatkoi yhdessä muiden palkansaajakeskusjärjestöjen kanssa vaikuttamista valtionosuusjärjestelmän uudistamisen sisältöön. Erityisesti SAK on paneutunut sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Järjestöllä oli yhteinen seurantatyöryhmä, joka laati muistion päämisterille elokuussa jätetystä uudistus-esityksestä. Muistiossa paheksuttiin sitä, ettei uudistuksen valmisteluihin missään vaiheessa otettu mukaan palkansaajakeskusjärjestöjen edustusta, vaikka palkansaajat ovat palvelujen käyttäjiä ja tuottajia sekä viime kädessä myös maksajia. Lisäksi vaadittiin kuntalaisten tasavertaisen palvelutason ja erityisesti palvelujen hinnoittelun ja maksupolitiikan perusteiden selvittämistä sekä henkilöstön osallistumisjärjestelmien parantamista ennen kuin uudistus toteutetaan.

SAK oli myös kuultavana valtionosuusuudistukseen liittyvästä valtakunnallisten normien purkamisesta sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuusehtojen ja päivähoidon ryhmäkokojen osalta. SAK korosti palvelujen laadun tärkeyttä ja vastusti normien täydellistä purkamista.

Lasten hoitopaikat

Kallion tulopoliittisen sopimuksen perusteella vanha eduskunta sääti viime töinään lain, jonka mukaan kuntien on taattava hoitopaikat kaikille niitä tarvitseville lapsille vuoteen 1995 mennessä. SAK piti lakia lapsiperheiden kannalta tärkeänä ja tuki voimakkaasti sen säätämistä. Sen sijaan kuntien keskusjärjestöt vastustivat lakia loppuun asti.

Lapsiperheiden tuki

Lapsilisiin tuli lokakuun alusta keskimäärin 22 prosentin korotus. Se to-

teutettiin SAK:n haluamalla tavalla markkamääräisesti tasasuuruksina summina lapsen järjestysluvusta riippumatta. Laki säädettiin jo vuoden 1990 puolella.

Kotihoidon tuki muuttui rakenteellisesti. Lokakuun alusta tuli perusosaan huomattava tasokorotus. Tällä tavalla kotihoidon tuen sidonnaisuus sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahaan purettiin. Myös laki kotihoidon tuesta säädettiin jo vuoden 1990 puolella. SAK ei pitänyt mainitun sisältöistä muutosta perusteltuna vaan olisi halunnut korotuksen ensisijaisesti kotihoidon tuen lisäosaan. Tällöin lisätuki olisi suuntautunut niille pienituloisille perheille, joissa jompikumpi vanhemmista on kotona lasten hoidon takia.

Lapsilomien muutokset

Vuoden alusta tuli voimaan lasten hoitolomiin liittyviä työsopimus- ja sairausvakuutuslain muutoksia, joiden periaatteista oli sovittu Kallion tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä.

Erityisäitiysraha

Heinäkuun alusta tulivat voimaan työsopimus- ja sairausvakuutuslain muutokset erityisäitiyslomasta ja -rahasta. Lain mukaan riskialttiissa työssä työskentelevä raskaana oleva voi saada ennen varsinaista äitiyslomaa erityisäitiysloman, jos hänelle ei pystytä järjestämään vaaratonta työtä. Erityisäitiysloman ajalta naisella on oikeus erityisäitiysrahaan.

SAK toimi 80-luvun alusta lähtien erityisäitiysrahan toteuttamiseksi. Lain lopullinen voimaantulo vahvistui osana Kallion tulopoliittista sopimusta.

Vuoden loppuun mennessä erityisäitiysrahoja oli Kansaneläkelaitoksen tilastojen mukaan myönnetty viitisenkymmentä.

Riskialttiit työt on laissa rajattu koskemaan erikseen lueteltuja kemikalleja ja säteilyä. Lakia on jo ehditty pitää liian suppeana. Niinpä hotelli- ja ravintolahenkilökunnan lakon lopettamisen yhteydessä asetettu työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajista koostunut selvityslautakunta päätyi kesäkuussa yksimielisesti esittämään sosiaali- ja terveysministeriölle,

että myös ruumiillisesti raskas työ katsottaisiin riskialttiiksi työksi. Myös SAK:n valtuusto asettui marraskuussa samalle kannalle.

Työttömyysturva

Toimintavuoden aikana lisääntyivät paineet nykyisen työttömyysturvan murenttamiseksi. Hallitus esitti budjettiesityksessään työntekijöiden rahoitusosuuden kolminkertaistamista sekä ansiopäivärahan määräytymisprosentin alentamista 45:stä 40:een prosenttiin. Hallitus pyrki lisäksi siirtämään työttömyyskassojen kustannettavaksi alijäämäisille kassoille maksettavan tuen, joka valtion kuuluu lakisääteisesti rahoittaa.

Tulopoliittisen kokonaisratkaisun osana hallitus luopui työttömyysturvaan esitetystä muutoksesta suurelta osin. Kassojen jäsenten rahoitusosuutta lisättiin vain 0,5 prosenttiyksikköä ja ansiopäivärahan määräytymisprosentiksi tuli 42 prosenttia. Tulopoliittisen kokonaisratkaisun yhteydessä sovittiin työttömyysturvajärjestelmän selvittämisestä laajassa kolmikantaisessa toimikunnassa vuoden 1992 lokaan alkuun mennessä.

Toimintavuoden aikana päätti työnsä työryhmä, jonka tehtävänä oli miettiä ansioturvan järjestämistä palkansaajajärjestöissä oleville yrittäjille. Työryhmä esitti erilaisia kehittämismalleja, vaikkakaan ei tehnyt suoranaisia ehdotuksia.

Säästölait

Hallitus toi eduskuntaan valtion säästötarpeisiin vedoten huomattavan joukon muitakin lakiesityksiä, jotka olisivat toteutuessaan heikentäneet palkansaajien työllä ansaittua sosiaaliturvaa.

Työttömyysturvaa koskevien heikennysehdotusten lisäksi hallituksella oli säästökohteena sairausvakuutus. Hallitus esitti päivärahojen prosentteja alennettavaksi kaikilla tasoilla viidellä prosenttiyksiköllä ja omavastuuosuuksia korotettavaksi.

Hallitus esitti myös yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajaa nostettavaksi 55 vuodesta 60 vuoteen ja sen vastapainona osa-aikaeläkkeen ikärajaa alennettavaksi 60 vuodesta 58 vu-

teen. Valtion ja kuntien työntekijöille hallitus esitti lakia kahden viikon pakkolomautuksesta.

Edelleen hallitus esitti, että indeksikorotuksista luovuttaisiin yleisesti ja että tuloveroperusteinen inflaatiotarkistus jätettäisiin pois.

Esitykset johtivat laajoihin neuvotteluihin, jotka kytkettiin tulopoliittiseen sopimukseen. SAK korosti erityisesti työttömyys- ja eläketurvan säilyttämistä sekä pakkolomautuksista luopumista. Etuuksien huononnuksia saatiinkin pääosin torjuttua. Työttömyysturvan tasoa leikattiin esitettyä vähemmän ja kassojen jäsenten maksurasitusta lisättiin vain 0,5 prosenttia.

Tulopoliittisen sopimuksen hyväksymisen jälkeen hallitus ajoi läpi esityksen, jonka mukaan vakuutetun sosiaalivakuutusmaksuja korotettiin kahdella prosenttiyksiköllä 1.5.1992 alkaen. Korotus sai yleisessä kielenkäytössä nimen raippavero kuvastamaan hallituksen kostonomaista halua rangaista palkansaajia itsepäisyydestä hallituksen säästöesitysten torjunnassa. Myös sairausvakuutuksen ansiopäivärahoja leikattiin kautta linjan.

Työntekijöiden TEL-maksu

Tulopoliittisen sopimuksen 28.11.1991 mukaisesti palkansaajakeskusjärjestöt ottivat askeleen työntekijäin TEL-maksun soveltamisessa. Maksu sovittiin vuodeksi 1993, jolloin sen määrä olisi 3 prosenttia työntekijän ennakko-perinnän alaisen palkan määrästä. Lisäksi sovittiin, että tästä maksusta 2,5 prosenttiyksikköä käytetään työeläkemaksun tasausosaa ja 0,5 prosenttiyksikköä vanhuuseläkkeiden rahoitukseen. Jatkosta päätettiin neuvotella syyskuun 1992 loppuun mennessä.

Eläkekomitea 1990

Eläkekomitea 1990 jätti mietintönsä. Keskeisiksi ongelmiksi työnantajien ja palkansaajien välille jäivät julkisen sektorin eläkkeet. Samoin voimakkaina erimielisyyskohteina olivat yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajat. Keskustelua syntyi myös siitä, voitaisiinko järjestää eläkkeen nopeampi karttuminen yli 55 ikävuoden jälkeen tehdystä työstä. Keskustelut asioista siirtyivät vuoteen

1992, koska tavoitteena on ratkaista nämä kysymykset yhteisymmärryksessä. Julkisen sektorin eläkkeistä käydään keskustelut erillisissä toimikunnissa, jotka on tarkoitettu perustaa vuoden 1992 aikana.

Työeläkerahastotoimikunta

Työeläkerahastotoimikunta suositteli rahastointiasteen kasvattamista nykyisestä 20 prosenttia bruttokansantuotteesta. Samoin on tarkoituksena lähteä siitä, että työeläkejärjestelmässä noudatettavat korot ovat nykyistä joustavampia. Jatkoneuvottelut on käytävä 30.9.1992 mennessä, jolloin koko työeläkejärjestelmään liittyvät asiat on ratkaistava.

Työeläkejärjestelmän julkiseen sektoriin liittyvät kysymykset ovat erillisen valmistelun kohteena. Osittain ne liittyvät yksityisen sektorin aikatauluihin, mutta huomattavalta osalta niillä on oma käsittelyjärjestyksensä. On tarkoitus, että uusia työntekijöitä koskevia ratkaisuja voitaisiin tehdä 31.5.1992 mennessä ja palveluksessa olevia palkansaajia koskevia 31.12.1992 mennessä.

Kuntoutuslainsäädäntö

Kuntoutuslainsäädäntöä koskevat ehdotukset tulivat voimaan 1.10.1991. Lainsäädännössä muutettiin yhteensä 25 eri lakia. Tarkoituksena on ollut saattaa nykyinen lainsäädäntö vastaamaan työpaikoilla havaittua tilannetta. Suositus ja sopimus työkykyä ylläpitävästä toiminnasta luonnollisesti tukevat sitä työtä, jota muualla yhteiskunnassa tapahtuu. Kansaneläkelaitoksissa, muissa sosiaalivakuutuslaitoksissa, terveydenhuollossa ja työvoimahallinnossa toimintaa on alettu kehittää. Käytännön tulokset ovat luonnollisesti vielä puutteelliset. Siksi on syytä seurata niitä myös SAK:ssa.

Ryhmähenkivakuutus

Ryhmähenkivakuutuksen vakuutussummat nousivat 7,8%. Lapsikorotus nousi 15,3%. Suurin perussumma oli 66 900 markkaa. Tämä koski alle 50-vuotiaita henkilöitä. Lapsikorotuksena maksettiin 29 000 markkaa kullekin korvaukseen oikeutetulle lapselle. Työnantajien maksu vuonna 1991 oli 1,1 promillea palkkasummasta.

TYÖELÄMÄN UUDISTAMINEN VASTATUULESSA

Työelämän uudistamisen ilmapääpiiri muuttui ratkaisevasti vuoden 1991 aikana. Pontta muutokselle antoi erityisesti oikeiston vaalivoiton jälkeinen politiikan suunta. Ahon hallituksen pyrkimyksissä työelämän perusoikeudet ja koko työehtosopimusjärjestelmä ovat olleet uhattuina. Työnantaja-järjestöistä ennen kaikkea STK käytti muuttunutta poliittista tilannetta räikeästi hyväkseen ajaakseen läpi omia tavoitteitaan.

Ankaraa puolustustaistelua

Vuoden 1991 aikana käynnistyi ankara puolustustaistelu lainsäädäntöön ja sopimukseen perustuvien työntekijöiden ja ammattiyhdistys-oikeuksien säilyttämiseksi.

Toimintavuoden aikana tuli voimaan eräitä sinänsä tärkeitä työmarkkinajärjestöjen yhteisymmärrykseen perustuvia työelämän lakeja. Sellaisia olivat henkilöstön edustusta ja konserniyhteistyötä koskevat lait, jotka tulivat voimaan 1.1.1991. Yksilöllistä työsuhteturvaa koskeva lakiuudistus tuli voimaan 1.9.1991.

Irtisanomismenettely yksinkertaistui

Työntekijän henkilöön liittyvästä syystä tapahtuva irtisanomismenettely yksinkertaistui, kun eduskunta hyväksyi maaliskuussa lait irtisanomismenettelylain kumoamisesta ja sen jäljelle jääneiden tarkoituksenmukaisiksi katsottujen säännöksiin sisällyttämisestä työehtosopimuslakiin. SAK:n ja muiden palkansaajakeskusjärjestöjen alulle panema lainmuutos johti työsuhteen päättämisessä noudatettavien menettelytapojen selkiyttämiseen ja näin työntekijän oikeusturvan tehostamiseen. Korvausjärjestelmä jäi uudessa säännöstössä kuitenkin vastoin SAK:n alkuperäisiä tavoitteita varsin mukik-kaaksi, joskin laittoman irtisanomisen korvauksien määrää lisättiin.

Irtisanomissuojasopimus muuttui

Irtisanomissuojaa koskevat lainmuutokset aiheuttivat tarpeen uudistaa myös SAK:n ja STK:n välistä irtisanomissuojasopimusta. Lain edellyttämien muutosten ohella SAK pyrki laajentamaan irtisanomissuojasopimusta kattamaan myös taloudellisista ja tuotannollisista syistä tapahtuvat irtisanomiset. Pyrkimys kariutui STK:n vastustukseen, minkä vuoksi irtisanomissuojasopimukseen sisällytettiin vain välttämättömät uusista lainkohdista johtuvat muutokset. Näin sopimuksesta poistettiin riitautusmenettely, pidennettiin kanteennostoajoja ja nostettiin sopimuksen vastaisesta irtisanomisesta tuomittavan korvauksen määrää. Uusi sopimus tuli voimaan 1.9.1991.

Tunnusteluista huolimatta LTK ei ollut halukas edes keskustelemaan uuden irtisanomissuojasopimuksen solmisesta palvelualueille.

Osallistumisjärjestelmät

Sekä henkilöstön edustusta koskeva laki että yhteistoimintalain konserniyhteistyötä koskevat säännökset ovat tulleet asteittain voimaan siten, että kummankin säännöskokonaisuuden osalta on voimassa ns. sopimisvaihe. Vasta lakien voimaantulosäännöksissä asetetun määräajan jälkeen tulevat lain velvoitteet sellaisinaan noudatettaviksi, jollei sopimisvaiheen aikana ole toteutettu joko henkilöstön edustusta tai konserniyhteistyötä koskevia järjestelyjä. Lakien velvoitteet tulevat voimaan henkilöstön edustuksen osalta 1.7.1992 ja konserniyhteistyön osalta 1.7.1992 siten kuin laeissa tarkemmin säädetään.

Henkilöstön edustusta yritysten hallinnossa on seurattu keskusjärjestöjen välisessä yhteistoimintaneuvottelukunnassa. Sopimusvaihe on käynnistynyt pääasiallisesti siten, että henkilöstön edustus on toteutettu yritysten johtoryhmissä, harvemmin yrityksen hallinnossa, hallituksessa tai hallintoneuvostossa.

Henkilöstörahastoja oli toimintavuoden alussa perustettu yhteensä 37. Toimintavuonna ei henkilöstörahastoja perustettu kovinkaan paljon. Henkilöstörahastoihin kertyi rahaa vuonna 1991 noin 90 miljoonaa markkaa.

Lakko- ja ay-oikeudet uhattuina

Autonkuljettajien ja satamatyöntekijöiden keväinen lakko kirvoitti työnantajat kaivamaan esiin vanhat esitykset ns. avainryhmien lakko-oikeuksien rajoittamiseksi. Työnantajat vaativat jo lakon kestäessä valtioneuvostolta pikaisia toimenpiteitä työehtosopimusjärjestelmän toimivuuden ja yhteiskunnan kokonaisedun turvaamiseksi avainryhmien työtaistelutilanteissa. SAK yhdessä muiden palkansaajakeskusjärjestöjen kanssa torjui jyrkästi kaikki pyrkimykset kaventaa laillisten lakko-oikeuksien käyttöä. Järjestöt korostivat lakko-oikeuden luonnetta hallitusmuodosta johdettuna perusoikeutena, jonka loukkaamattomuus on tunnustettu myös kansainvälisissä sopimuksissa. Samalla järjestöt toteivat sopimus- ja neuvottelujärjestelmään liittyvät kysymykset ensisijassa työmarkkinaosapuolien välisiksi.

Työnantajien kesäinen operaatio ei johtanut toimenpiteisiin. Oli ilmeistä, että työministeri Kanerva porvarihallituksen ay-liikkeeseen kohdistuvista monista ärhäkkäistä toimenpiteistä huolimatta halusi kunnioittaa hallitusohjelman kirjattua työeläinsäädännön valmistelussa noudatettavaa kolmikantaperiaatetta.

Työnantajat uusivat vaatimuksensa lakko-oikeuksien rajoittamisesta syyskuussa Ilmailualan Unionin päivän mittaisen mielenosoituslakon yhteydessä. Tämä lakko kohdistui maan hallituksen kaavailemaan matkustajaveroon. Nyt vaadittiin poliittisten työtaistelujen estämistä lailla.

Ministeri Viinanen lämmitteli yhdessä työnantajien kanssa verotuksellisten ay-oikeuksien poistamista. Ääneen vaadittiin niin ammattiyhdistysjäsenmaksun verovähennyskelpoisuuden kuin lakkoavustuksien verovapauden poistamista. Vuosiksi 1992–1993 solmittulla tulopoliittisella sopimuksella muutettiin vuoden 1992 budjetin lakkoavustuksien veronalaiseksi tuloksi katsottavaa määrää. Verottoman lakkoavustuksen enimmäismääräksi katsottiin sopimuksessa 70 markkaa päivässä sen sijaan, että koko lakkoavustus olisi tullut veronalaiseksi, kuten budjetissa esitettiin.

TYÖELÄMÄN UUDISTAMINEN VASTATUULESSA

23

STK: n hyökkäykset

Syksyllä käynnistyneissä tulopoliittisissa sopimusneuvotteluissa STK hyökkäsi ennennäkemättömän voimakkaasti työehtosopimusjärjestelmää ja työelämän perusoikeuksien järjestelmää vastaan. Maan hallituksen, STK:n ja elinkeinoelämän näkemyksiä tukeva politiikka rohkaisi STK:ta tuomaan neuvottelupöytään vaatimuksia, joilla se halusi murentaa työehtosopimusjärjestelmää ja keskeisiä työlainsäädännön saavutuksia.

Joustavuutta työehtosopimusjärjestelmään ja työntekijöiden palkkojen määräytymiseen STK tavoitteli esityksellään, jolla mahdollistettaisiin palkkojen alentaminen työehtosopimusnormien alapuolelle yrityskohtaisin sopimuksin. Muina asioina STK:n esityslistalla oli työsopimuslain 17 §:n mukaisen työehtosopimuksien yleissitovuusjärjestelmän poistaminen, työnantajan lakkoon liittyvän palkanmaksuvelvollisuuden poistaminen, yhteistoimintalain neuvotteluajkojen uudelleenarviointi sekä avainryhmien lakko-oikeuden rajoittaminen. Jo jokainen STK:n esiin nostama kysymys yksinään oli sellainen, ettei minkäänlaista keskusteluvaraa työntekijöiden oikeuksien heikentämisestä ollut.

STK:n tavoitteet muodostivat vakavan esteen neuvottelujen edistymiselle. Työnantajajärjestöistä LTK sanoutui irti näistä periaatteellisista kysymyksistä. Myöskään muut työnantajatahot eivät antaneet STK:lle tukeaan näissä asioissa. Palkansaajien lokakuun suurmielenosoitus vaikutti osaltaan siihen, että STK joutui perääntymään kovan linjan vuorineuvosten sanelemista tavoitteista.

Myös SAK yhdessä muiden palkansaajakeskusjärjestöjen kanssa oli asettanut tavoitteekseen selvittää työsopimuslain muutostarpeet. Työnantajapuoli ei ollut kiinnostunut työsopimuslain kokonaisuudistukseen tähtäävästä selvitystyöstä. Työmarkkinaosapuolien kiista ratkaistiin tulopoliittisessa sopimuksessa siten, että keskusjärjestöt sitoutuivat käynnistämään yhteistyössä työministeriön kanssa selvitystyön järjestöjen yhdessä toteamista keskeisistä työlainsäädännön uudistamistarpeista. Kir-

jaus tarkoitti sitä, että ilman järjestöjen yhteisymmärrystä työministeriössä ei ole mahdollista käynnistää työlainsäädännön uudistamishankkeita. Omalta osaltaan myös valtiolta sitoutui kolmikantayhteistyöhön silloin, kun kysymyksessä oli työelämän sisällöllistä ja rakenteellista uudistamista koskeva lainsäädännön valmistelutyö.

Palkanalennuksien juridiikka keskusteluun

Syksyn tulopoliittiseen sopimukseen tähtäävissä neuvotteluissa työnantajat esittivät – valtiovallan antaessa esityksille täyden tukensa – työehtosopimuksilla toteutettavaa palkkojen alennusta ja lomaltapaluurahan poistamista. Nämä vaatimukset, samoin kuin pankinjohtaja Kalevi Sorsan tekemän tulopoliittisen sovintoehdotuksen palkanalennusesitys, synnyttivät juridis- sen keskustelun siitä, oliko ylipäättään mahdollista työehtosopimuksin sopia kolmansia sitovasti palkanalennuksista. Keskustelu ulottui koskemaan myös järjestäytymättömiä työntekijöitä.

Työnantajapuolella pidettiin itsestään selvänä sitä, että järjestäytyneessä kentässä oli mahdollista työnantajia ja työntekijöitä sitovalla tavalla sopia palkanalennuksista. Ay-liikkeen puolella kysymys nähtiin ongelmallisempänä, joskin sinänsä pidettiin mahdollisena sopia palkanalennuksista työehtosopimuksissa. Oikeudellisten ongelmien arvioitiin nousevan siinä vaiheessa, kun yksittäisen työnantajan ja työntekijän välisessä oikeussuhteessa ryhdyttäisiin soveltamaan työehtosopimusta. Työtuomioistuinkäytännön perusteella näytti olevan mahdollista välittömin vaikutuksin heikentää palkkaetuja. Sen sijaan korkeimman oikeuden omaksumaan työsuhteen yksilöllistymiseen perustuvan oikeuskäytännön mukaan palkanalennus yksittäisessä työsuhteessa työntekijän vahingoksi ei olisi mahdollinen ilman työntekijän suostumusta. Vaarana palkanalennuskeskustelussa nähtiin olevan työehtojen määrittämisessä noudatettavan edullisemmuusperiaatteen murentuminen.

Myös työoikeustutkijat ottivat kantaa palkanalennuksien juridiikkaan. Osa

tutkijoista korosti työehtosopimuskeskeisyyttä, mikä merkitsi mahdollisuutta puuttua palkkoihin. Työsopimuskeskeisyyden kannattajat korostivat korkeimman oikeuden työsuhteen ehtojen muuttumisoppeja ja katsoivat työehtojen heikentämisen olevan kaksinkertaisen suojan takana.

Lisäongelmia käytyyn keskusteluun toi se, miten aiotut palkanalennukset olisi toteutettu toisaalta järjestäytyneiden työnantajien järjestäytymättömiin työntekijöihin ja toisaalta järjestäytymättömien työnantajien työntekijöihin. Vaikka palkansaajakeskusjärjestötkin yhdessä totesivat tarkoituksena olleen sopimuksien soveltamisen yhdenmukaisesti järjestäytyneisiin ja järjestäytymättömiin palkansaajiin, juridiikka käveli selkeämmin järjestöjen tahtoa vastaan. Palkanalennukset olivat toteutettavissa järjestäytymättömiin vain, jos siihen oli työntekijän suostumus tai siitä yhdessä sovittaisiin. Osaltaan tämä seikka lienee vaikuttanut siihen, miten SAK:n jäsenliitot suhtautuivat Sorsan tulopoliittiseen sopimukseen.

Palkanalennuksien juridiikka jäi odottamaan lopullisia vastauksia rauhallisemmissa työmarkkinapoliittisissa oloissa.

Lomautetun työntekijän irtisanomisajan palkka tuponeuvotteluihin

Vuoden 1991 aikana lisääntyneen työttömyyden vuoksi kärjistyivät ongelmat, jotka liittyivät SAK:n ja STK:n välisen irtisanomissuojasopimuksen soveltamisohjeen antamaan mahdollisuuden maksattaa osa lomautetun työntekijän irtisanomisajan palkasta työttömyyskassalla työttömyyskorvauksin. Soveltamisohjeeseen liittyvien tulkintaongelmien vuoksi eräillä työpaikoilla syntyi tilanteita, joissa työttömyyskassat kieltäytyivät maksamasta työttömyyskorvauksia ja työnantajat irtisanomisajan palkkaa. SAK:n kentän työttömyyskassojen piirissä syntyi kahdenlaista käytäntöä työttömyyskorvauksien maksatuksen suhteen. Osa kassoista katsoi, ettei korvausta voitu maksaa ajalta, johon kohdistui työnantajan palkanmaksuvelvollisuutta; osa taas katsoi näin voitavan menetellä.

TYÖELÄMÄN UUDISTAMINEN VASTATUULESSA

Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti syksyllä lainvalmistelun, jolla ongelma poistettiin. Marraskuussa eduskunnalle annettiin lakiesitys, jolla esitetään työttömyyskorvauksen ja lomautetun työntekijän irtisanomisajan palkan samanaikainen maksaminen. Lakiesitys lisäsi STK:n halukkuutta saattaa keskusjärjestöjen välinen soveltamisohje vastaamaan lainmuutosta näiltä osin. SAK oli yhdessä muiden palkansaajakeskusjärjestöjen kanssa jo tulopoliittisissa neuvotteluissa nostanut tavoitteeksi lomautetun työntekijän työsopimuksen lakkaamiseen liittyvien ongelmien ratkaisemisen.

Tulopoliittisissa neuvotteluissa SAK:n ja STK:n välillä sovittiin siitä, ettei lomautetun työntekijän irtisanomisajan palkasta voitu enää 1.3.1992 lukien vähentää työttömyyskorvausta. Samalla jouduttiin nostamaan 150 päivästä 225 päivään sitä aikaa, jonka kuluttua lomautettu työntekijä saattoi itse irtisanoutumalla saada hyväkseen irtisanomisajan palkan.

SAK:laisessa kentässä vallitsevassa lamassa työnantajien ja työttömyyskassojen välisessä taloudellisen vastuun jaossa ratkaisulla oli huomattava merkitys.

Työministeriön lainvalmistelu

Kallion sopimuksen perusteella asetetut työaikalainsäädäntö- ja vuosilomakomitea jatkoivat työtään. Erityisesti työaikalainsäädäntökomiteassa on tullut esille käsiteltäessä mm. päivittäisen työajan pituutta, ylityötä, periodityötä, viikkolepo- sekä hätätyötä nykyistä helpommat paikallisen sopimisen mahdollisuudet. Kummassakin komiteassa on kartoitettu lähinnä voimassa olevaa tilannetta. Komiteoiden määräaika on 31.12.1992.

Työministeriössä on valmisteltu ETA-sopimuksen mukaisia EY:n työoikeudellisista direktiiveistä johtuvia lainsäädäntömuutoksia. Suoranaisia työoikeusdirektiivejä EY:ssä on kolme. Ne koskevat työvoiman joukkovähentämistä, liikkeenluovutusta ja palkkaturvaa. Direktiivit aiheuttavat muutoksia lähinnä työsopimuslakiin ja yhteistoimintalakiin.

Työelämän kehittäminen puhututti

Työministeri Matti Puhakka asetti joulukuussa 1989 arvovaltaisen työolokomitean selvittämään ja arvioimaan suomalaisen työelämän ja työympäristön tilaa ja kehitystarpeita. SAK antoi mietinnöstä laajahkon lausunnon. SAK antoi tukensa komitean pyrkiä mykselle kehittää laaja-alaisen kokonaisnäkömyksen pohjalta suomalaista työelämää. SAK korosti ennen kaikkea työelämän säännösten kehittämistä niin, että työntekijöiden työkyky ja terveys säilyvät läpi työiän, työntekijät ovat motivoituneita työhönsä ja he voivat tuntea turvallisuudentunnetta työelämän muutostilanteissa. Erityisesti SAK korosti työn sisällön ja organisoimisen merkitystä työpaikkojen sisäisessä yhteistyössä. Tällä on suora yhteys työpaikkaviihtyvyyteen ja työpaikan ilmapiiriin, työn kuormitukseen, tapaturma-alttiuteen sekä työaikojen kehittämismahdollisuuksiin. Työntekijät tulee saattaa nykyistä tasavertaisemmiksi omaa työtään ja työpaikkaansa koskevassa päätöksenteossa. Tärkeätä on myös tukea mahdollisuutta työntekijöiden elämäntilanteista johtuviin yksilöllisiin ratkaisuihin paikallisissa neuvottelumenettelyissä.

Korkean tason asiantuntija- ja virkamieskomitea kuuli työmarkkinajärjestöjen edustajia myös työnsä kestäessä. Lopullisen mietinnön valmistuminen siirtyi vuoteen 1992.

Palkkaturva-asiain neuvottelukunta aloitti uudestaan

Vuoden alusta työministeriö käynnisti palkansaajakeskusjärjestöjen aloitteesta uudestaan palkkaturva-asiain neuvottelukunnan työskentelyn. Valtiovallan byrokratiatalkoissa neuvottelukunta lakkautettiin 1980-luvulla. Tänä aikana työmarkkinajärjestöillä ei ollut pysyvää kanavaa olla mukana kehittämässä palkkaturvajärjestelmää.

Palkkaturva-asiain neuvottelukunnan tehtävänä on ennen kaikkea seurata palkkaturvajärjestelmän toimintaa ja siihen vaikuttavan lainsäädännön kehittämistä. Neuvottelukunnassa on 13 jäsentä. Virkamiesten lisäksi siinä

on 10 työmarkkinajärjestöjen edustajaa. Näistä puolet on palkansaajakeskusjärjestöistä. SAK:illa on neuvottelukunnassa kaksi edustajaa.

Palkkaturvajärjestelmän yleiseksi ongelmaksi toimintavuoden aikana todettiin tapausten huomattava kasvu ja tästä johtuva viranomaiskäsitteilyn pidentyminen. Epäkohtana on ollut myös palkkaturvasaatavien heikko takaisinsaanti yrityksiltä. Järjestelmää on pyritty tehostamaan atk:n hyväksikäytöllä palkkaturva-asioissa, samoin kuin ammattijärjestöjen, rahalaitosten ja konkurssivelallisten kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

SAK:n kannalta tärkeintä järjestelmän kehittämisessä on ollut viranomaistoiminnan tehostaminen palkkaturvasaatavien vanhentumisajan pidentäminen sekä palkkaturvan enimmäismäärien nostaminen ainakin tiettyjen saatavatyyppien osalta.

Työvoimapalveluja koskeva lainsäädäntö muuttumassa

Työministeriö asetti helmikuussa toimikunnan laatimaan esityksen työvoimapalveluja koskevan lainsäädännön yhtenäistämiseksi ja ajanmukaistamiseksi.

Toimikunnan työ on painottunut mm. työnvälitystä ja ammatinvalinnanohjausta koskevan lainsäädännön yhtenäistämiseen sekä erityisesti kysymykseen, tulisiko nykyisestä työnvälitykseen, ammatinvalinnanohjaukseen ja työvoiman vuokraukseen liittyvästä lupamenettelystä luopua. Nykyjärjestelmästä luopuminen edellyttäisi työnvälitystä koskevan ILO:n sopimuksen nro 96 irtisanomista. Työntekijäpuolella on korostettu nykyisen järjestelmän kehittämistä.

Toimikunnan toimeksianto laajennettiin joulukuussa valtiovarainministeriön painostuksesta siten, että toimikunnan tulee mm. selvittää yleisen työmarkkinapoliittisen puitelainsäätämismahdollisuudet ja sisältö. Laajennus toi toimikunnan selvittäväksi myös työllisyyden hoitoa, koulutusta ja työttömyysturvaa koskevan lainsäädännön yhtenäistämistarpeet. Toimikunnan työaika päättyi 30.6.1992.

TYÖELÄMÄN UUDISTAMINEN VASTATUULESSA

25

Tasa-arvosäännökset uudistuvat

Lokakuussa sosiaali- ja terveysministeriö asetti toimikunnan selvittämään tasa-arvolain uudistamistarvetta.

Toimikunnan tulee arvioida, kuinka tasa-arvolaille asetetut tavoitteet ovat toteutuneet ja mitä muutostarpeita lain valvonta ja soveltaminen ovat tuoneet esiin. Myös tulee selvittää, onko tasa-arvolakiin tarpeellista sisällyttää syrjivää mainontaa, kostoita suojaamista ja sukupuolista ahdistelua koskevat säännökset.

Lisäksi toimikunnan tulee arvioida, mitä muutostarpeita EY:n tasa-arvodirektiivit ja muut oikeusäännökset sekä EY:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö mahdollisesti aiheuttavat Suomen tasa-arvolainsäädännölle.

Selvitystyössä on tullut esiin lukuisia tasa-arvolain muutostarpeita: tehokkaan oikeussuojan vaatimus näyttää edellyttävän mm. välillistä syrjintää koskevan sääntelyn tarkentamista, hyvikkeen tason nostamista, kanneajan pidentämistä, todistustaakkasäännöksen tarkistamista sekä kostoita suojaavan määräyksen sisällyttämistä lakiin.

Toimikunnan tulee 29.2.1992 mennessä saada valmiiksi eduskunnalle annettavaa tasa-arvoselontekoa varten tarpeelliset selvitykset sekä EY:n direktiivien aiheuttamat muutostarpeet. Koko työnsä komitean tulee saada päätökseen 30.6.1992 mennessä.

Työlainsäädäntö murentui

Kansainvälisten ideologioiden mukaisesti toimintavuonna murennettiin työlainsäädännön peruseriaatteita eräiden lakihankkeiden osalta. Sinänsä hankkeet ulottuivat pienehköihin työntekijäryhmiin. Sitäkin suuremmista periaatteista oli kyse.

Sosiaali- ja terveysministeriön piirissä valmisteltiin lakiehdotus perhehoidosta. Ehdotuksessa pyrittiin siirtämään sosiaali- ja terveydenhuollon piiriin kuuluvia hoitotehtäviä yksityiskodeissa tapahtuvaksi. Samalla luotiin uusi perhehoitoa koskeva oikeussuhde, jossa osittain noudatettaisiin työsuhteeseen liittyviä velvoitteita. Pääosin perhehoitajat olisivat kuitenkin työlainsäädännön ulkopuolella.

SAK vastusti hanketta katsoen, että kysymyksessä oli ennennäkemätön hyvinvointiyhteiskunnan työvoiman väärinkäytön laillistaminen. STM:n hankkeisiin reagoivat voimakkaasti myös SAK:n jäsenliitoista KTV sekä muut palkansaajakeskusjärjestöt.

Liikenneministeriössä valmistui laivarekisteritoimikunnan esityksien pohjalta kauppa-aluksien rinnakkaisrekisterin mahdollistava laki. Ns. rinnakkaisrekisterilain tavoitteena oli rakentaa merenkulkualan henkilöstön työsuhteen sääntelyä koskevat määräykset sellaisiksi, että tällaiseen rekisteriin merkityillä aluksilla tehdään mahdolliseksi halvan työvoiman käyttäminen poikkeamalla suomalaisista yleisistä työsuhte- ja palkkaehdoista.

SAK:n mielestä lakiesitys oli huolestuttava ja vaarallinen ennakkotapaus, kun siinä poljettiin niitä peruseriaatteita, joiden varaan ammatityhdistysliike pyrkii rakentamaan sekä koti- että ulkomaisen työvoiman kohteluun. SAK ei pitänyt työvoiman sosiaaliseen polkumyyntiin ja kaksiiin eri perusteiden varassa tapahtuviin työmarkkinoihin tähtäävää tavoitetta yhteiskuntapolitiisesti hyväksyttävänä. Lakihankkeessa oli uhattuna Suomen kansalaisten työvoiman suojelu sekä kaikkien työntekijöiden ammatillinen yhdistymisvapaus, työehtosopimus-oikeus ja yhdenvertainen kohtelu.

Eduskunnassa käsitellyssä ollut rinnakkaislakiesitys ravisutteli marraskuussa jo tulopoliittista sopimustakin. Valtakunnan sovittelija Jorma Reinin johdolla lakiesitykseen tehtiin sellaiset muutokset, että järjestöt saattoivat sen hyväksyä. Vuoden alusta voimaan tulevaksi säädetty laki mahdollistaa joka tapauksessa merenkulkualalla kahdet työmarkkinat.

Oikeusministeriön lainvalmistelu

Oikeusministeriön valmistelussa oli useitakin ay-oikeuksien ja työelämän kannalta tärkeitä lakihankkeita. SAK seurasi mm. perusoikeuskomitean työn etenemistä, virkamiesvalmistelua konkurssioikeuden piiriin kuuluvasta velkojen etuoikeusjärjestelmän uudistamisesta ja yrityssaneerausmenette-

lystä sekä rikoslain kokonaisuudistuksen toisen vaiheen etenemistä.

Marraskuussa 1991 oikeusministeriön asettama toimikunta esitti, että valtiopäiväjärjestyksen lakien lepäämäänjättämissäännöstö kumottaisiin kokonaisuudessaan. Samalla toimikunta esitti, että myös verolait säädettäisiin samassa järjestyksessä kuin muut lait. Joulukuussa maan suurimpien puolueiden eduskuntaryhmät poliittisella sopimuksellaan sopivat lepäämäänjättämissäännöstön kumoamisen kytkemisestä toisaalta vireillä olevaan perusoikeuskomitean työhön ja toisaalta eduskunnassa lepäämässä olevaan lakiin säästölakien säätämisen järjestyksestä.

Myös SAK arvioi valtiopäiväjärjestyksen uudistamisen vaikutuksia. Lepäämäänjättämissäännöstön uudistamisen lähtökohdat nähtiin periaatteessa ay-liikkeenkin etujen kannalta hyväksyttäviksi. Enemmistödemokratian toteuttaminen merkitsi opposition ja hallituksen vastuun selkiinnyttämistä. Toisaalta uudistus heikensi opposition asemaa, samoin kuin konsensuspolitiikan mahdollisuuksia. Lakiuudistuksella nähtiin olevan myös suuria vaaroja ja uhkia, kun ay-liike oli joutunut puolustustaisteluun poliittisten päättäjien kanssa erityisesti työmarkkinoiden sopimustojen synnyttetyistä sosiaaliturvajärjestelmien säilyttämisestä.

Puolustustaistelusta oli kyse, kun SAK yhdessä muiden palkansaajakeskusjärjestöjen kanssa joutui ottamaan kantaa ns. säästölakien säätämisen järjestykseen. Valtion säästötoimien helpottamiseksi maan hallitus antoi eduskunnalle lakiesityksen valtiopäiväjärjestyksen määräaikaisesta muuttamisesta. SAK:n jäsenten kannalta tämä merkitsi uhkaa työllä ansaitulle sosiaaliturvalle. Lakiesityksen tarkoituksena oli poistaa lepäämäänjättämismahdollisuus mm. niiden lakien säästötoimien osalta, jotka koskivat työmarkkinajärjestöjen välillä sovittuja ansiosidonnaisia sosiaalietuuksia.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa järjestöt esittivät, ettei lakiesitys koskisi lainkaan ansiosidonnaista sosiaaliturvaa.

SAK:n 1990-luvun järjestöpoliittisena tavoitteena on kehittää SAK:ta järjestönä ja vahvistaa sitä ammatillisena keskusjärjestönä mm. jäsenliittojen yhteistyötä tiivistämällä, luomalla suuria liittokokonaisuuksia sekä kehittämällä ja vahvistamalla työpaikka- ja aluetason toimintaedellytyksiä.

SAK:n edustajakokous antoi järjestöllisen kannanoton, jonka keskeinen sisältö on pyrkimys SAK:n järjestölliseen uudistamiseen ja kehittämiseen.

Vahvoin liitto- kokonaisuuksiin

Edustajakokous suositteli SAK:n jäsenliitoille, että ne ryhtyvät työhön järjestöllisen kehityksen turvaamiseksi, yhteistyösuhteiden vahvistamiseksi ja tarvittaessa yhdistämisedellytysten luomiseksi eri liittojen kesken.

Liitoista Maaseututyöväen Liitto ja Puutyöväen liitto, sekä toisaalla Kemian Työntekijäin Liitto ja Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto ovat vuoden aikana neuvottelleet suurempien liittokokonaisuuksien aikaansaamisesta. Palvelualan ammattiliitot ovat neuvottelleet tiiviimmästä koko alaa koskevasta yhteistyöstä.

Edustajakokous uudisti myös SAK:n paikallisjärjestöjen mallisäännöt. Pyrkimyksenä on sääntöuudistusten avulla päästä tiivimpään yhteistyöhön alueen ammattiosastojen kanssa ja antaa vähemmän toimintamahdollisuudet paikalliseen toimintaan mm. edunvalvontaan ja järjestäytymiseen liittyvissä tehtävissä.

Lisää jäseniä

TVK:n, lähinnä julkisen puolen neuvottelu- ja yhteistyörakenteet muuttuivat keskusjärjestön sisällä täydellisesti. Vuoden lopulla huomiota herätti ilmoitus STL:n erosta TVK:sta ja sen jääminen keskusjärjestöjen ulkopuolelle. Hajanaiset aloitteet uusista keskusjärjestörakenteista, kuten uuden toimihenkilöliikkeen perustaminen, eivät saaneet liittoja liikkeelle. Vuoden aikana, laman syvetessä ja työttömyyden uhan

kasvaessa on liittyminen ammattiliittoihin kääntynyt nousuun.

Liittokokoukset 1991

Rakennusliitto ry 9.–12.5.1991
Kunta-alan ammattiliitto KTV ry 10.–14.6.1991

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL ry 1.–4.7.1991
Kiinteistötyöntekijäin Liitto ry 16.–17.11.1991

Metallityöväen Liitto ry:n liittokokous-vaalit 24.–26.11.1991, kokous 26.1.–29.1.1992

Uudet jäsenet -kampanja

Kaksi ja puoli vuotta jatkunut Uudet jäsenet -kampanja päätettiin kesäkuussa 1991. Kampanjassa oli mukana seitsemän SAK:n jäsenliittoa: Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL, Kemian Työntekijäin Liitto, Maaseututyöväen Liitto, Kiinteistötyöntekijäin Liitto, Suomen Sähköalatyöntekijäin Liitto ja Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto Teva. Kampanja toteutettiin kolmessa läänissä: Uudenmaan, Hämeen ja Kymen läänissä.

Jäsenhankintatyö tuotti sekä välittömiä että välillisiä tuloksia. Kampanja-yhteenveto osoittaa, että uusia jäseniä liittyi noin 3 200. Kampanja-aineistolla ja tiedottamisella saavutettiin myös julkisuutta ja lisättiin aktiivisuutta järjestötoimintaan.

Eduskuntavaalit

Mitä saa yhdellä äänellä? -esitteessä olivat kaikki SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen kansanedustajaehdokkaat. Äänestystulosten vertailussa voitiin havaita, että ehdokkaat keräsivät mittavan yhteisäänimäärän.

NUORTEN TOIMINTA

Vuoden näkyvin ja mieliinpainuv tapahtuma oli ammattiyhdistysnuorten festivaalit, jotka järjestettiin elokuussa Jamaikalla. SAK:sta ja TVK:sta osallistui 151 nuorta tähän tapahtumaan, jonka pääteemoina olivat talous, ympäristö sekä ammattiyhdistys- ja ihmisoikeudet. Festivaalin osallistumismaksusta valtaosan maksoivat osallistujat itse, mikä

mahdollisti laajan valtuuskunnan kokoamisen sekä toisaalta aktiivisen osallistumisen itse festivaalin aikana.

SAK:n nuoret järjestivät SAKKIn kanssa Kesäduunitoimet 1991 ja osallistuivat Palkkatyöläisen erikoisnumeron ja peffanalusen toimittamiseen.

Nuoret tekivät myös esityksen SAK:n nuorisotoiminnan tavoitteista ja päälinjoista sekä suunnittelivat tulevaa toimintaa, erityisesti Nuorten vuotta 1993.

Perinteiselle nuorten Pohjantähti-leirille Kisakeskuksessa osallistui yli 300 nuorta. SAK:n nuorilla oli oma osasto SAKKIn yli 28 400 kävijän Next Stepp -messuilla Helsingin Mesukeskuksessa. Nuoret järjestivät SAK:n edustajakokouksen aikana – yhtenä päivänä raitiovaunuajelun siten, että reitti kiersi päiväsaikaan Helsingin keskustassa. Mukana oli SAK:n uutta johtoa sekä liittojen nuorisotyöstä vastaavia.

RUOTSINKIELINEN TOIMINTA

Ruotsinkielinen sihteeristö toimii osana järjestöyksikköä. Sen päätehtävänä on tuottaa palveluja ruotsinkielisille jäsenille.

Tiedotus ja koulutus ovat keskeisesti esillä ruotsinkielisen sihteeristön toiminnassa. Sihteeristö hankkii ja tuottaa kirjallista materiaalia, yhtenä merkittävänä tuotteena Valoa yössä -kirjan kääntämisen. Sihteeristö oli mukana järjestämässä kymmentä koulutustilaisuutta. Niihin osallistui yhteensä 264 henkeä.

Toiminta yhteistyöjärjestöjen kanssa

Mainittavimpia yhteistyötahoja olivat EKA, Finnoil, Kansa-Yhtiöt sekä TUL, Työväen Kuntoliitto, vakuutusyhtiö Turva ja Suomen Kuluttajaliitto.

Johtoaatus on ollut toiminnan konkreettisuuden ja paikallisuuden korostaminen. Ajatusta tehtiin tunnetuksi mm. erilaisten kampanjoiden, tempauksien ja projektien avulla.

SAK oli mukana päättämässä Työväen Kuntoliiton toiminnan lopettamisesta ja toimintojen siirtämisestä TUL:n kunto-osastolle. Samoin SAK oli aktiivisesti mukana perustamassa Suomen Kuluttajaliiton paikallisyhdistyksiä eri puolille maata.

Edustajakokouksen yhteydessä ja sen pää-
töksin kehitettiin SAK:n organisaatiota.
Tavoitteena oli erityisesti organisaation
keventäminen.

Edustajakokouksen edustajamäärää
pienennettiin, samoin valtuuston jäsen-
ten määrää. Liitoille suositeltiin valtuuston jä-
senten valitsemista liiton oman hallinnon
kenttää edustavista jäsenistä. Tavoitteena
oli SAK:n ja jäsenliittojen päätöksenteko-
perusteiden lähentäminen.

Toimialakohtaisen tasavertaisuuden lisäämiseksi ja toi-
mialojen sisäisen yhteistyön parantamiseksi perustettiin
neljä toimialakohtaista neuvottelukuntaa: teollisuuden,
yksityisten palvelujen, kunnan ja valtion aloille.

Valiokuntarakennetta kevennettiin valiokuntien luku-
määrää pienentämällä ja laajentamalla niiden toimialaa.

Myös SAK:n toimisto-organisaatio ja johdon raken-
ne muuttui. Aiemmin edustajakokouskausi valitun
kolmen puheenjohtajan sijasta edustajakokous valitsi
vain puheenjohtajan. Muut neljä johtajaa valitsi SAK:n
hallitus toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen.

Toimisto-organisaatio muuttui oheisen kuvion mu-
kaiseksi. Entiseen verrattuna yksiköiden lukumäärää
vähennettiin ja yksiköitä ryhmiteltiin uudelleen.

Yt-neuvottelukunta

Yt-neuvottelukuntaan kuuluivat vuonna 1991 työnantajan
(3) edustajina Lauri Ihalainen (Raimo Kantola), Aarno Ai-
tamurto (Pekka Ahmavaara) ja Mikko Paiho (Anneli Roi-
ne) ja henkilöstön (4) edustajina Tuomo Mäkinen (Sep-
po Ansamaa), Toivo Pudas (Pauliina Murto-Lehtinen),
Pirjo Vainio (Vuokko Lähteenmäki) ja Auli Alander (Eva
Fager). Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimi Auli
Alander (Tuomo Mäkinen) ja sihteerinä Ritva Virolainen.

Neuvottelukunnassa käsiteltiin mm. SAK:n organisa-
tiouudistusta, suunnitelmaa sukupuolten välisen tasa-
arvon edistämisestä SAK:n toimistossa sekä vahvis-
tettiin henkilöstökoulutusbudjetti vuodelle 1992.

Työpaikkatoimikunta

SAK:n työntekijöiden keskuudestaan valitsemaan työ-
paikkatoimikuntaan kuuluivat vuonna 1991 seuraavat:
Reijo Paananen (puheenjohtaja, taloudenhoitaja),
Pauliina Murto-Lehtinen (varapuheenjohtaja), Kaija
Pitkonen-Pettersson (sihteerä), Marjatta Salmi, Helvi
Teppo, Helena Pentti, Pentti Vainio, Kaisa Sember, Auli
Alander (toimistotyöntekijöiden luottamusmies) ja
Tuomo Mäkinen (toimitsijoiden luottamusmies).

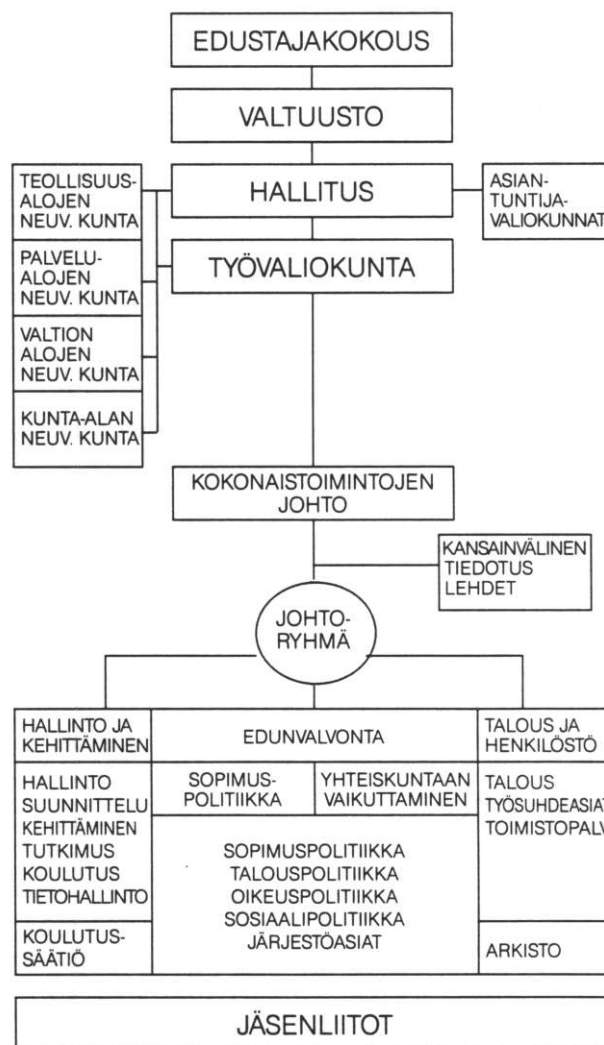
Työpaikkatoimikunnan kokouksiin on myös kutsuttu
ja sen toimintaan ovat aktiivisesti osallistuneet työsuo-
jeluvaltuutettu, varavaltuutettu, varaluottamusmiehet
ja yt-neuvottelukunnan jäsenet.

Työpaikkatoimikunnan merkittävällä myötävaikutuk-
sella henkilöstö sai läsnäolo-oikeudella edustajansa
SAK:n johtoryhmän kokouksiin.

Työn psyykkisestä kuormittavuudesta järjestettiin
keväällä kysely. Palautteen pohjalta ryhdytään
toimenpiteisiin työilmapiirin parantamiseksi.

Henkilökunnalle on järjestetty entistä enemmän tie-
dotustilaisuuksia ajankohtaisista asioista. Kulttuuritar-
jonta on ollut erittäin monipuolista SAK:n työntekijöille
ja heidän perheenjäsenilleen. Työpaikkatoimikunta
on ollut erityisen aktiivinen paperinkeräyksen ja itse-
opiskeluna tapahtuvan kielikoulutuksen järjestämi-
sessä.

SAK:N ORGANISAATIO

Vuoden 1991 lopussa oli SAK:n palveluksessa 146 henkilöä, joista

- 6 määräaikaisessa työsuhteessa
- 1 opintovapaalla
- 3 työvapaalla
- 2 hoitovapaalla olevia.

Lisäksi oli osa-aikaisessa työsuhteessa 3 piiritoimistojen siivoojaa. Eläkkeellä oli 26 ja perhe-eläkettä sai 6 henkilöä ja osa-aikaista eläkettä 1 henkilö.

Kokonaistoimintojen johto

Puheenjohtaja
Lauri Ihalainen
Puheenjohtajan sihteeri
Marianne Uuskoski
Hallituksen varapuheenjohtaja
Aarno Aitamurto
Hallituksen varapuheenjohtajan sihteeri
Arja Lindstedt

Tiedotusyksikkö

Tiedottaja
Pauliina Murto-Lehtinen
Tiedottaja
Hilkka Jukarainen
Av-tuottaja
Raili Kangas
Julkaisutoimittaja
Kirsti Kekkonen-Montonen
Virkailija
Orvokki Virtanen

Lehtiyksikkö Palkkatyöläinen

Päätoimittaja
Eero Kosonen
Toimitussihteeri
Hannu Hurme
Toimittaja
Marja Ikkala
Toimitussihteeri
Aino Pietarinen

Löntagaren

Chefredaktör
Hans Jern
Redaktionssekreterare
Astrid Nikula
Redaktionssekreterare
Christina Nordgren-Siivonen
Sihteeri
Marja-Leena Kanerva
Virkailija
Leena Isokääntä

Kansainvälinen yksikkö

Kansainvälisten asioiden päällikkö
Kari Tapiola

Kansainvälisten asioiden sihteeri

Hannu Ohvo
Tulkki-kielenkääntäjä
Raili Blom
Sihteeri
Marja-Liisa Vuorenmaa
Vt. sihteeri
Eva Sjöholm
Virkailija
Eva Fager

Edunvalvontaosasto

Johtaja
Tuulikki Kannisto
Johtaja
Raimo Kantola
Sihteeri
Anitta Suhonen

Sopimussyksikkö

Vastaava sopimussihteeri
Matti Kopperi
Sopimussihteeri
Heikki Kettunen
Sopimussihteeri
Raimo Kärkkäinen
Teknologias sihteeri
Antti Mattila
Tasa-arvos sihteeri
Riitta Partinen
Sihteeri
Tuula Suojanen
Virkailija
Kaisa Sember

Sosiaalipoliittinen yksikkö

Sosiaalis sihteeri
Asiantuntijalääkäri
Markku Toropainen
Työsuojelusihteeri
Matti Huttunen
Tutkimussihteeri
Kaija Kallinen
Lakimies
Janne Metsämäki
Ympäristösihteeri
Markku Wallin
Tutkimussihteeri
Mirja Janerus
Sihteeri
Marjut Karjalainen
Virkailija
Irma Tornberg

Talospoliittinen yksikkö

Talospoliittinen sihteeri
Pertti Parmanne
Työvoima- ja koulutuspoliittinen sihteeri
Jari-Pekka Jyrkänne
Ekonomisti
Turo Bergman

Ekonomisti
Peter J Boldt
Ekonomisti
Ismo Luimula
Ekonomisti
Helena Pentti
Ekonomisti
Erkki Laukkanen
Tilastosihteeri
Terttu Laitala
Sihteeri
Helvi Teppo
Integraatioavustaja
Marjatta Salmi

Oikeuspoliittinen yksikkö

Vastaava lakimies
Kirsti Palanko-Laaka
Lakimies
Tuomo Mäkinen
Lakimies
Heli Puura
Lakimies
Jorma Rusanen
Lakimies
Olavi Sulkunen
Lakimies
Arjo Suonperä
Sihteeri
Ulla Honkanen
Virkailija
Merike Esparagoza

Järjestöyksikkö

Järjestösihteeri
Pekka Sarkkinen
Ruotsinkielinen sihteeri
Christer Björkstrand
Järjestötoimitsija
Sirpa Ilola
Järjestötoimitsija
Ari Myllyviita
Nuorisosihteeri
Reijo Paananen
Järjestötoimitsija
Reijo Päivärinta
Sihteeri
Auli Viikki
Virkailija
Oili Martimo-Andersson
Virkailija
Riitta Kulmala

Piirit

SAK:n Hämeen piiritoimisto

Piirisihteeri
Seppo Jokela
Toimistonhoitaja
Kirsti Bister
Siivooja
Liisa Kuisma

SAK:n Keski-Suomen piiritoimisto

Piirisihteeri
Raimo Salpakoski
Toimistonhoitaja
Irma Leinonen

SAK:n Kuopion piiritoimisto

Piirisihteeri
Raimo Laulainen
Toimistonhoitaja
Helga Vääntinen
Vt. toimistonhoitaja
Hely Manninen
Siivooja
Heidi Pirskanen

SAK:n Kymen piiritoimisto

Piirisihteeri
Pentti Immonen
Toimistonhoitaja
Leila Oderma

SAK:n Lapin piiritoimisto

Piirisihteeri
Seppo Törmälä
Toimistonhoitaja
Maija-Liisa Kaasinen
Siivooja
Onerva Marski

SAK:n Maarianhaminan piiritoimisto

Piirisihteeri
Kurt Gustafsson

SAK:n Mikkelin piiritoimisto

Piirisihteeri
Paula Kivivuori-Meri

SAK:n Oulun piiritoimisto

Piirisihteeri
Seppo Partinen
Piirisihteeri
Tatu Moilanen
Toimistonhoitaja
Sisko Kamppinen
Puhelinvaihteenhoitaja
Riitta-Liisa Ojuva
Siivooja-toimistovahtimestari
Ritva Kantola

SAK:n Turun ja Porin seudun piiritoimisto

Piirisihteeri
Seppo Ansamaa
Toimistonhoitaja
Raija Raittio

SAK:n Vaasan piiritoimisto

Piirisihteeri
Erkki Varpula
Toimistonhoitaja
Tarja Lyytinen

Hallinto- ja kehittämisosasto**Hallinto, suunnittelu, kehittäminen, tutkimus, koulutus, tietohallinto ja tietopalvelu**

Johtaja
Pekka Ahmavaara
Suunnittelupäällikkö
Marjaana Valkonen
Suunnittelusihteeri
Eero Heinäluoma
Osastosihteeri
Auli Alander
Virkailija
Marja-Leena Hakkarainen
Virkailija
Jaana Seppänen
Suunnittelija
Hannu Rosengren
Tutkimussihteeri
Eine Mikkonen
Projektitutkija
Marja Erkkilä
Koulutussuunnittelija
Pentti Vainio
Sihteeri
Pirjo Vainio
Tietohallintopäällikkö
Maija Karimaa
Atk-suunnittelija
Toivo Pudas
Atk-yhteyshenkilö
Tarja Kaukovaara-Haase
Informaatikko
Helena Hämäläinen
Sihteeri
Ritva Kivelä

SAK:n kehittämisskeskus

Kehittämiskonsultti
Mauri Lunden
Koulutussuunnittelija
Aulikki Liukko

Talous- ja henkilöstöosasto

Talouspäällikkö
Mikko Paiho
Osastosihteeri
Kaija Pitkonen-Pettersson

Talous- ja työsuhderyksikkö

Talouspäällikkö
Mikko Paiho
Taloussihteeri
Matti Viitanen
Kirjanpitäjä
Raija Mankinen
Kassa-reskontranhoitaja
Leila Vääntinen
Henkilöstösihteeri
Ritva Virolainen
Henkilöstövirikailija
Ritva Laitinen

Vt. henkilöstövirikailija
Vuokko Lähtenmäki

Toimistopalveluyksikkö

Toimistopäällikkö
Anneli Roine
Vt. puhelinvaihteenhoitaja
Helena Beck
Autonkuljettaja
Markku Gratschew
Toimistovahtimestari
Kate Honkanen
Postitusvirikailija
Nina Kanter
Puhelinvaihteenhoitaja
Seija Kettunen
Virkailija
Irmeli Kivivuori
Emäntä
Raija Korkalainen
Vastaava virikailija
Leena Kyötilä
Postitusvirikailija
Sari Mäkelä
Puhelinvaihteenhoitaja
Tiina Näslindh-Viljamaa
Vahtimestari
Leo Paukuu
Autonkuljettaja
Esko Peura
Vahtimestari
Jouko Räsänen
Toimistosihteeri
Anja Savolainen
Virkailija
Erja Tolvanen
Tekstinkäsittelijä
Ulla Vetterranta
Siivooja
Petri Artti
Siivooja
Anne Jouhilahti
Siivooja
Marjatta Piirainen
Siivooja
Maija Räsänen
Siivooja
Kaija Viinikka
Siivooja
Anja Värtinen

Ammattiyhdistysarkisto

Arkistonhoitaja
Pekka Kalliokoski
Arkistovirikailija
Tuula Kourunen

SAK-Kansa

Projektsihteeri
Pekka Mutanen
Projektsihteeri
Teuvo Hömppi

TUTKIMUSTOIMINTA

SAK:n vaatimuksissa julkisen vallan suuntaan on aiempien vuosien tapaan painottunut työelämän tutkimuksen kehittämisen turvaaminen ja yleensä tutkimusrahoituksen kasvun turvaaminen vaikeissakin taloudellisissa olosuhteissa.

Liittojen tutkimusvastaaville on järjestetty entiseen tapaan teemailtapäiviä ja tutkimusseminaari aiheesta Romuttuuko tulopoliittika?.

KOULUTUSTOIMINTA

SAK:n koulutustoiminnan hallinto ja toimiston organisaatio muuttuivat melko radikaalisti. Tarvittava liittojen ja SAK:n keskinäinen yhteistyö järjestetään tulevaisuudessa vähemmän muodollisesti. Koulutusyksikkö lakkautettiin, ja osa sen tehtävistä siirrettiin hallinto- ja kehittämisosastoon. SAK:n paikallisjärjestöjen koulutustoiminnan ja koulutiedotustoiminnan vastuut siirtyivät edunvalvontaosaston järjestöyksikköön. Muutokset vähensivät jäsenkoulutukseen käytettävää työpanosta.

SAK:n opistojen uusi hallintaorganisaatio, koulutussäätiö, toimi ensimmäisen vuotensa. Säätiön hallitus ja opistojen johtokunnat yhdistettiin vuoden lopulla. Säätiön toimialaan liittyvien kahden kansanopiston lisäksi säätiön yhteydessä toimii SAK:n kehittämiskeskus, joka järjestää ay-liikkeen henkilöstökoulutuksen sekä tarjoaa liitoille suunnittelu- ja kehittämispalveluja.

Maan talouskriisi vaikutti voimakkaasti koulutuksen tulevaisuuden näkymiin. Vuoden aikana valtiovalta linjasi vuoden 1992 budjettiin opintokeskusten valtionapuihin 10 prosentin vähentämisen. Kansanopistoille syntyi sama uhka säästötoimista.

SAK:ti kehittämiskeskuksen henkilöstökoulutus ja kehittämispalvelut

Henkilöstökoulutuksen hallinto sai kokonaan uuden pohjan. Erillinen valiokunta lakkautettiin, ja osa henkilöstökoulutuksen hallinnosta siirtyi uudelle suunnittelu- ja kehittämisvaliokunnalle. Koulutuksen suunnittelu ja

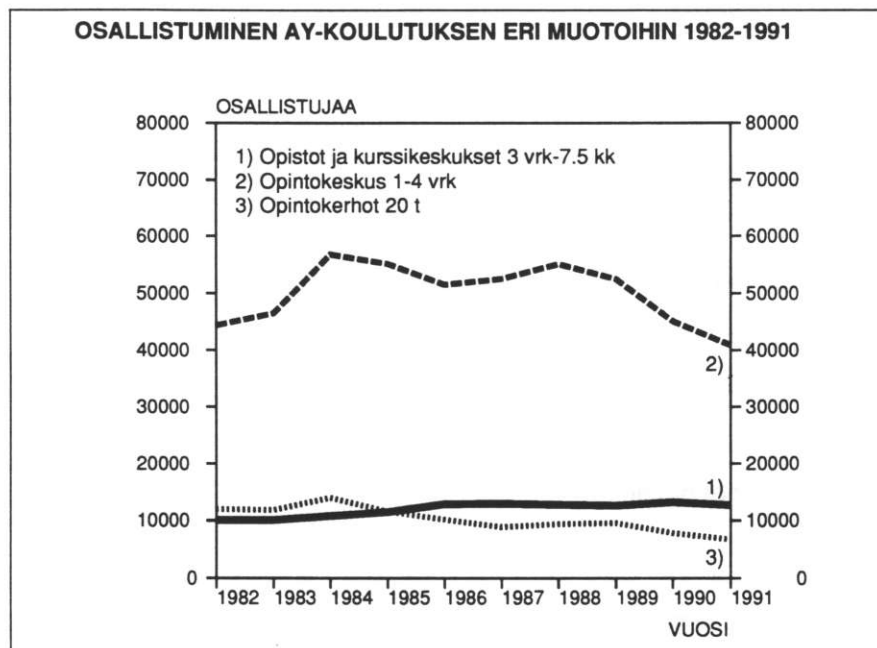
toimeenpano keskitettiin SAK:n kehittämiskeskukseksi. Sen toimialaan liitettiin aiemmin suoraan SAK:n liitoilleen tarjoamat suunnittelu- ja koulutuspalvelut.

Vuoden aikana käynnistettiin uusi ay-liikkeen toimihenkilöiden koulutusjärjestelmä: toimitsijatutkinto. Sen tarkoituksena on monimuotoisesti ja pitkäjänteisesti toimien kehittää toimitsijoiden ammatillisia valmiuksia.

Kehittämiskeskuksen järjestämään henkilöstökoulutukseen osallistui 634 henkeä. Määrä oli samaa luokkaa kuin aiempina vuosina, joskin loppuvuodesta liittojen kiristynyt työtilanne vähensi koulutukseen osallistumista.

Kehittämiskeskuksen liitoille antamaan suunnittelupalveluun liittyviin koulutus- ja kehittämistilaisuuksiin osallistui noin 950 henkeä 14

OSALLISTUMINEN AY-KOULUTUKSEN ERI MUOTOIHIN 1982-1991

OPISTOJEN KURSSIT 1990 JA 1991

	KURSSEJA		OPISELIJOITA		OPISELIJAPAJAIVIA	
	1990	1991	1990	1991	1990	1991
Ammattiyhdistysopisto						
2-4 pv	43	43	681	786	2 051	2 358
5 pv ja pidemmät	257	262	4 400	4 202	29 964	28 700
Yhteensä	300	305	5 081	4 988	32 015	31 058
Pohjolan Opisto						
2-4 pv	8	10	88	174	281	562
5 pv ja pidemmät	64	49	827	805	5 553	5 132
Yhteensä	72	59	915	979	5 834	5 694
Liittojen opistot ja kurssikeskukset						
2-4 pv	66	61	2 193	1 870	7 999	5 146
5 pv ja pidemmät	262	262	5 100	4 902	31 238	30 619
Yhteensä	328	323	7 293	6 772	39 237	35 765
Kaikki yhteensä	700	687	13 289	12 739	77 086	72 517

Luvut poikkeavat hieman opistojen vuosikirjoista erilaisten tilastointi tarpeiden vuoksi

PAIKALLISKOULUTUS 1990 JA 1991

	TSL		KSL		YHTEENSÄ	
Osallistujia	1990	1991	1990	1991	1990	1991
Opintokerhoissa	6 532	5 691	1 352	1 091	7 884	6 782
Lyhytkursseilla	36 857	33 757	8 320	7 172	45 177	40 929
Ohjaajakursseilla	2 277	2 097	254	221	2 531	2 318
Osallistujia yhteensä	45 666	41 545	9 926	8 484	55 592	50 029

ammattiliitosta.

Henkilöstön kehittämisen painopiste siirtyi liittokohtaiseen toimintaan, mikä merkitsi yleisen kurssitarjonnan entistä tarkempaa suunnittelua.

Jäsenistön koulutus

Kokonaisuutena ay-koulutukseen osallistuminen väheni edellisestä vuodesta noin 9 prosenttia. Oppilaiden määrä oli edelleen suuri, noin 6 prosenttia jäsenmäärästä.

SAK:n jäsentutkimuksen osana valmistui koulutustoimintaa koskeva erillisselvitys, joka osaltaan lisäsi tietoa tarpeista kehittää koulutusta.

Kehittämistoimia suunnattiin erityisesti monimuoto- ja etäopetukseen. Painopiste oli Aikuinen ja työ -koulutusohjelman suunnittelussa. Tämä opintokokonaisuus on SAK:n, TSL:n, KSL:n, opistojen ja liittojen yhteinen hanke. Sen tavoitteena on lisätä ihmisten toimintavalmiuksia, jotta he voivat paremmin hallita ammattinsa ja työyhteisönsä muutoksia. Perusajatus on paikallisen edunvalvonnan laadukas kehittäminen. Suunnitellun koulutusohjelman laajuus vastaa kymmentä opintoviikkoa, joten kyse on myös pitkäjänteisen sekä edullisen opiskelun mahdollisuuksien lisäämisestä ay-koulutustarjonnassa.

Opistokoulutus

Opiskelijamäärä opistojen ay-koulutuksessa väheni noin neljä prosenttia. Tulos vastasi vuoden 1989 tasoa. Opiskelijapäivien määrä väheni noin kuusi prosenttia, mikä merkitsi hienosta koulutusaikojen lyhenemistä opiskelijaa kohti. Väheneminen oli liittojen opistoissa nopeampaa kuin SAK:n opistoissa. Kansanopistolakia muutettiin mm. siten, että lyhin mahdollinen kurssi on 15 tuntia, kun aikaisempi edellytys oli kolme päivää. Tämä selittää osan siitä, miksi opiskelijapäivät vähenivät oppilasmäärää enemmän. Vähentynyttä ay-koulutusta opistot kykenivät kompensimaan muulla koulutustarjonnallaan sekä ns. ulkopuolisella myynnillä siinä määrin, että niiden kokonaistulokset olivat hyviä.

SAK:n opistot

Ammattiyhdistysopistolla oli käynnissä useita opetuksen kehittämishankkeita, mm. vuosikurssin, vaarallisten aineiden kuljetuslupakurssin ja ATK-koulutuksen hankkeet. Työsuojelukoulutuksen kehittäminen omana projektina jatkui edelleen.

Pohjolan Opisto täytti 35 vuotta. Merkkipäivän lahjoitusvaroin uusittiin ATK-opetusvälineet, joten tätä koulutusta voitiin kehittää. Opistossa laajennettiin henkilöstökoulutusta. Vuoden lopulla perustettiin opiston kehittämisselitys, jonka tavoitteena on selvittää opiston tulevaisuus.

Paikalliskoulutus

Osallistujamäärät vähenivät aikaisempien vuosien tapaan. Opintokerhoissa vähennys oli noin 14 % ja lyhytkursseilla noin 9 %. TSL:n yhteenlasketut osallistujaluvut vähenivät noin 9 % ja KSL:n noin 15 %. Ay-koulutuksen oppiaineistoja, yli 50 eri nimikettä, myytiin noin 47 000 kappaletta.

SAK:n paikallisjärjestöjen ay-koulutoiminta väheni edelleen. Ay-kouluja toimi enää neljässä paikallisjärjestössä. Paikallisjärjestöjen koulutusvastaaville järjestettiin neuvottelupäivät, joiden tavoitteena oli kehittää apj-koulutusta.

KULTTUURITOIMINTA

SAK:n kulttuurirahasto

Apurahahakemusten määrä kasvoi viime vuodesta 60 prosenttia ja oli nyt 186. Hakua ei suunnattu mihinkään erityiseen lajiin. Yhteissummaltaan apurahat olivat 125 500 mk. Niistä neljä oli suunnattu ryhmille ja 22 yksityisille harrastajille.

Kulttuurialojen ammattiliittojen neuvottelukunta

Neuvottelukunta jatkoi työtään teemoina mm. tekijänoikeuskysymykset, ulkomainen työvoima sekä alihankintaongelmat.

Pohjoismainen kulttuuriyhteistyö

Pohjoismainen kulttuurikonferenssi

järjestettiin Norjassa Rjukanissa. Yleisen tiedotuksen ja kokemusten-vaihdon lisäksi tämänvuotisten teemojen otsikot olivat Kulttuurin merkitys työväenliikkeelle historiallisessa mielessä, Kulttuuri alueellisena kehitystekijänä sekä Miksi kulttuurieliitti on hylännyt sosialidemokratian?.

TIETOHALLINTO

SAK:n keskusjärjestön atk-verkkoon perustuva järjestelmä on toimintakunnossa ja koko henkilökunnan käytettävissä. Osa toimitsijoista käyttää atk-järjestelmää myös kotipäätteen tai kotimikron välityksellä.

Atk-verkkoon hankittiin liittymiä ulkopuolisille tietoliikenneyhteisöille: pakettiverkkopalvelija DATAPAK-yhteyksiin, SNA-yhteys Postipankki-yhteyksiin ja liitännät Metallityöväen liitto ry:n atk-verkkoon sekä Teknisten ja Erikoisammattien Liitto TEKERI ry:n atk-verkkoon. Liittymät mahdollistavat sähköpostin käytön Metallityöväen liiton, TEKERIn ja SAK:n henkilökunnan kesken. Yhteydet julkisiin telepalveluihin (TELESAMPO, ELISA ym.) toimivat pakettiverkkopalvelijan kautta, samoin yhteydet SAK:n piiri-toimistoihin. Atk-verkko-yhteyksien toteutusta SAK:n ja jäsenliittojen välillä jatketaan vuoden 1992 aikana laadittavan suunnitelman mukaisesti.

SAK:n ja jäsenliittojen atk-yhteistyönä käynnistettiin tietohallintoprojektit suunnittelemaan SAK:n ja liittojen atk-verkkojen yhteisiä liittymiä sekä yhteiskäyttöisiä tietokantoja. Tärkeimmiksi yhteiskäyttöisiksi edelleen kehitettäväksi tietokannoiksi määriteltiin jäsen rakenteeseen ja työpaikkoihin liittyvät tiedot, palkka- ja ansiotiedot sekä sopimusten soveltamiseen liittyvät tiedot. Projektien suunnitelmat valmistuvat vuoden 1992 aikana.

Tietohallinnon liittopalveluina toteutettiin jäsenrekistereihin perustuva tilastointi vuoden 1990 tiedoista. Tilastot kuvaavat jäsenrakennetta, järjestörakennetta, työllisyyttä ja työtömyyttä. Lisäksi jäsenmaksuista lasketaan vuosiansiot koko vuoden prosenttiperusteista jäsenmaksua maksaneiden jäsenten osalta.

Ammattiyhdistysopisto sekä Pohjolan Opisto siirtyivät toimintavuoden alussa varo- neen sekä velkoineen osaksi SAK:n perustamaa koulutus- säätiötä. Samassa yhteydessä SAK antoi anteeksi opistoille varhemmin myöntämiään lainoja pääomamäärältään 15,4 Mmk. Opistot eivät siis enää sisälly SAK:n tilinpäätöslukuihin.

Toimintavuonna pidetyn SAK:n 14. edustajakokouksen kulut olivat 3,5 Mmk. Talousarvio alitettiin 1 Mmk:lla. Kulussaastoon myötävaikutti mm. siir- tyminen liittojen omaksumaan käy- täntöön ansionmenetykskorvausten maksamisessa - korvataan vain todelliset ansionmenetykset.

Korkea työttömyysaste johti SAK:n jäsenmaksutulon tosiasialliseen alene- miseen edellisen vuoden jäsenmaksu- kertymään verrattuna. Näin tapahtui ensimmäisen kerran ay-liikkeen eheytyksen jälkeen.

Sijoitustoiminnan tuotot kehittyivät suotuisasti koko toimintavuoden ajan korkealla pysyneen korkokannan vuoksi. SAK:n sijoituspääomasta

suurin osa oli sijoitettuna pankkeihin ns. markkinarahasisijoituksina.

Edustajakokoussäästön lisäksi sääs- tettiin toimintakuluissa. Säästämistoimia aktivoitti huoli jäsenmaksutulojen pienenemisestä edelleen. Säästöjen ja sijoitustuottojen suotuisan kehityksen ansiosta SAK:n tilinpäätös päättyy 17 Mmk:n ylijäämään. Ylijäämällä kyettiin kattamaan opistojen 15 Mmk:n lainojen anteeksianto, minkä jälkeen SAK:n omat varat kasvoivat 2 Mmk.

Varsinainen SAK:n tilinpäätös ja ti- lintarkastuskertomus julkaistaan erilli- senä julkaisuna.

Työsuhdeasiat

Toimitsijoiden työohjesääntö oli voi- massa toimintavuoden aikana. Toimis- totyöntekijöiden työehtosopimuksen voimassaoloa sovittiin jatkettavaksi vuoden 1992 helmikuun loppuun.

SAK:n toimiston tasa-arvosuunnitel- ma vahvistettiin toimintavuoden aikana.

Työterveyshuollossa huomio kohdis- tui työkykyä ylläpitävään toimintaan. Terveystarkastuksiin ja työterveyshen- kilöstön työpaikkakäynnein vaikutet- tiin henkilökunnan hyvinvointiin.

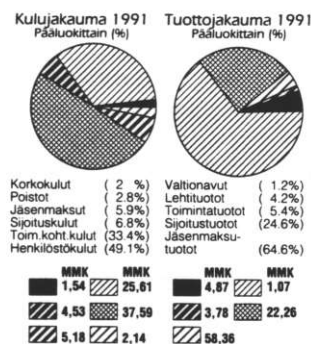
Toimistopalvelut

Keskustoimiston työympäristöä ajan- mukaistettiin, ja viihtyisyyttä lisättiin kunnostamalla yhteisiä tiloja.

Monivuotisen etsinnän jälkeen halli- tuksen työskentelylle vapautui SAK:n omistamaa tilaa kiinteistön toisesta kerroksesta. Tilan korjauksen edellyt- tämät vaativat suunnittelutyöt käyn- nistytivät, ja korjaustyö kilpailutettiin. Työ tehdään vuoden 1992 keväällä.

Keskustoimiston puhelinpalvelun pi- tämiseksi ajan tasalla uusittiin puhelin- vaihde digitaaliseksi.

Edustajakokousta teknisesti val- mistellut työryhmä saavutti käytännön järjestelyillään ne tavoitteet, jotka työlle oli asetettu.

SAK:n jäsenliittojen jäsenmäärät 31.12.1991

Liitto	Miehiä	%	Naisia	%	1991	1990 Yht.	Muutos henk.	Muutos %	1990 vap.jäs.	1991 vap.jäs.	%-osuus kok.määr. v. 1991	Paikat SAK:n valtuus- tossa
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT	42 390	91.54	3 916	8.46	46 306	45 156	1 150	2.55	5 257	5 606	12.11	5
Hotelli- ja Ravintola Henkilökunnanliitto HRHL	7 764	15.61	41 985	84.39	49 749	51 132	-1 383	-2.70	8 330	8 290	16.66	6
Ilmailualan Unioni	2 439	80.87	577	19.13	3 016	2 998	18	0.60	2	0	0.00	1
Kemian Työntekijäin Liitto	13 199	59.96	8 813	40.04	22 012	23 245	-1 233	-5.30	2 973	3 407	15.48	3
Kiinteistötyöntekijäin Liitto	3 904	35.61	7 058	64.39	10 962	10 533	429	4.07	287	295	2.69	2
Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto	3 593	34.99	6 676	65.01	10 269	10 828	-559	-5.16	2 052	1 564	15.23	2
Kunta-alan ammattiliitto KTV	61 250	29.73	144 750	70.27	206 000	200 906	5 094	2.54	12 885	13 970	6.78	22
Lasi- ja Posliinityöväen Liitto	2 882	60.03	1 919	39.97	4 801	5 067	-266	-5.25	288	228	4.75	1
Liikealan ammattiliitto	22 190	18.12	100 271	81.88	122 461	114 718	7 743	6.75	3 580	24 236	19.79	13
Maaseututyöväen Liitto	16 024	83.42	3 185	16.58	19 209	20 206	-997	-4.93	3 111	2 213	11.52	3
Metalityöväen Liitto (30.06.91)	112 292	79.14	29 604	20.86	141 896	142 527	-641	-0.45	18 046	18 218	12.84	15
Paperiliitto	36 439	74.70	12 341	25.30	48 780	48 760	20	0.04	10 189	10 760	22.06	5
Puutyöväen Liitto	28 091	73.12	10 328	26.88	38 419	39 100	-681	-1.74	2 037	2 086	5.43	4
Rakennusliitto	96 916	94.63	5 505	5.37	102 421	99 646	2 775	2.78	15 232	15 903	15.53	10
Suomen Elintarviketyöväen Liitto	16 446	39.84	24 830	60.16	41 276	38 992	2 284	5.86	7 819	8 017	19.42	5
Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto	15 095	46.31	17 500	53.69	32 595	32 072	523	1.63	5 814	6 254	19.19	4
Suomen Merimies-Unioni	5 232	58.41	3 726	41.59	8 958	9 267	-309	-3.33	891	0	0.00	1
Suomen Muusikkojen Liitto	2 846	80.01	711	19.99	3 557	3 139	418	13.32	280	200	5.62	1
Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto	237	76.95	71	23.05	308	314	-6	-1.91	80	69	22.40	1
Suomen Sähköalan työntekijäin Liitto	29 415	95.46	1 400	4.54	30 815	30 873	-58	-0.19	4 941	4 917	15.96	4
Teknisten ja Erikoisammattien Liitto	5 460	43.30	7 151	56.70	12 611	10 958	1 653	15.08	99	115	0.91	2
Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto Teva	2 930	11.40	22 768	88.60	25 698	28 298	-2 600	-9.19	1 638	1 638	6.37	3
Virkam. ja Työnt. Yhteisjärjestö VTY	65 587	62.93	38 639	37.07	104 226	102 317	1 909	1.87	16 468	17 352	16.65	11
Yleinen Lehtimiesliitto	161	63.14	94	36.86	255	272	-17	-6.25	81	81	31.76	1
Yhteensä	592 772	54.55	493 818	45.45	1 086 590	1 071 324	15 266	1.42	122 320	145 419	13.38	125
VTY:öön kuuluvat jäsenet (sisältyvät ylläoleviin VTY:n lukuihin)												
Kunta-alan ammattiliitto KTV	7 000		Merivartioliitto			484	Valtion Ammattiliitto VAL				37 606	
Metalityöväen Liitto	5 679		Postiliitto			25 143	Vankilavirkailijain Liitto				1 813	
Suomen Merimies-Unioni	177		Rautatieläisten Liitto			19 583	Veturimiesten Liitto				5 174	
			Tullimiesliitto			1 567						

VTY:öön kuuluvat jäsenet yhteensä

104 226

Vuosi 1991 oli SAK:n tiedotukselle haasteellinen. Edustajakokouksen ja pitkäksi venyneen tupokierroksen tiedottaminen työllistivät tiedotusyksikköä. Ulkoisten haasteiden lisäksi tiedotusyksikkö kehitti omaa työtänsä SAK:n hallituksen hyväksymien tiedotuksen kehittämislinjojen pohjalta.

Kovimmat koitokset

SAK kertoi 14. edustajakokouksesta etukäteen tiedotusvälineille sekä Helsingissä että suurimmissa maakuntakeskuksissa järjestetyissä tiedotustilaisuuksissa. Eri toimittajaryhmillä oli myös tilaisuus tavata ennen kokousta SAK:n johtoa ja asiakirjojen valmistelijoita.

SAK:n edustajakokousta seurasi yhteensä toista sataa toimittajaa 73 tiedotusvälineestä. Kokous sai osakseen suurta huomiota julkisuudessa. Kuitenkin kokoukselle valmistellut asiakirjat, mm. uusi periaateohjelma, jäivät vähemmälle huomiolle, kun ajankohtaiset asiat ja henkilökysymykset nousivat etualalle.

Maan hallituksen jo keväällä aloittama hyökkäys palkansaajia ja heidän järjestöjään vastaan työllisti tiedotusyksikköä loppuvuoden. Kesälomien aikana julkisuudessa näkyi lähinnä valtiovarainministeri Viinanen, mutta syksyllä palkansaajajärjestöjen puolustustaistelu oli vahvasti esillä. Koko syksyn jatkuneet tupo-neuvottelut moninaisine vaiheineen pitivät työmarkkinajärjestöt ja erityisesti SAK:n tiedotusvälineiden mielenkiinnon kohteena.

Suurlehtihankkeesta tiedotuksen kehittämiseen

Hylätessään suurlehden SAK:n hallitus velvoitti SAK:n toimiston selvittämään lehtiyksikön ja tiedotusyksikön toiminnan tehostamista siten, että mahdolliset muutokset heijastuvat myönteisinä sisäiseen ja ulkoiseen tiedotukseen sekä järjestökuvaan.

Perustettu työryhmä laati selvityk-

sen SAK:n tiedotustoiminnan kehittämistä, ja hallitus hyväksyi selvityksen syyskuussa. Päätöksessä todetaan, että parhaita tuloksia tiedotuksessa saadaan kohentamalla koko organisaation viestintätaitoja. Tätä varten suositellaankin SAK:n johdon ja työntekijöiden kouluttamista niin tiedotusajatteluun kuin konkreettiseen esiintymiseenkin. Tiedotusyksikön työtä tulee kehittää mm. sisäisen erikoistumisen ja uuden tekniikan avulla.

Lisää palvelua liittolehdille

Tiedotustoiminnan kehittämissuunnitelmassa päätettiin myös lisätä liittolehdille tarkoitettua juttutuotantoa. Kesällä ja syksyllä 1991 SAK:n tiedotusyksikkö teettiinkin liittolehtien käyttöön Uutistoimisto UP:llä useita artikkeleita ajankohtaisista aiheista. Jutut liittyivät lähinnä hallituksen leikkausesityksiin ja tupoon. Liittolehdet myös käyttivät saamiaan juttuja runsaasti hyväkseen.

Liittolehtien toimittajille järjestettiin myös muutama ns. aamukahvitilaisuus, jolloin toimittajilla oli tilaisuus keskustella SAK:n johdon kanssa ajankohtaisista asioista.

Tiedotusyksikkö järjesti joulukuussa liittolehtien toimittajille matkan Pariisiin tutustumaan OECD:n ja TUAC:n sekä Ranskan ammatillisten keskusjärjestöjen toimintaan.

Tiedottajayhteistyö tiivistyi

Palkansaajakeskusjärjestöjen tiedottajayhteistyö tiivistyi keväällä maan hallituksen aloitettua hyökkäyksensä palkansaajia ja ay-liikettä vastaan. Myös järjestöjen tiedotusyksiköt toimivat tiiviissä yhteistyössä koko loppuvuoden.

Toukokuussa järjestetyn keskusjärjestöjen ja niiden jäsenliittojen puheenjohtajien kokouksen tiedotus hoidettiin yhteisvoimin. Samoin vuoden varsinaisessa voimainponnistuksessa: Senaatintorin suurmielenosoituksessa 3.10. PSKJ-tiedottajat hoitivat mielenosoituksen ennakkomainonnan mm. paikallisradioissa, laativat esitykset yhteisiksi tunnuksiksi ja mielenosoituksen visuaaliseksi ilmeeksi.

Keskusjärjestöjen antamat lukuisat yhteiset kannanotot ovat nekin edellyttäneet tiedotusyhteistyötä.

Myös kaikkien työmarkkinajärjestöjen tiedottajayhteistyötä jatkettiin. Vuonna 1990 aloitettu työ uuden työmarkkinaoppaan laatimiseksi saatiin valmiiksi, ja työmarkkinaopas ilmestyi vuoden 1991 lopussa suomeksi ja ruotsiksi. Työmarkkinajärjestöjen yhteisesti laadittua opasta jaetaan mm. kouluihin, kirjastoihin ja tiedotusvälineille.

Työmarkkinajärjestöjen ja Eläketurvakeskuksen yhteisen osaston toimintaa Ähtärin Mini-Suomessa jatkettiin. Osastolle valmistettiin Elämäankaari-tietokonepeli, joka on myös mm. koulujen tilattavissa.

Julkaisutoiminta

SAK:lle valmistui uusi merkki ja graafinen ohjeisto. Helppo ja nopeasti hahmotettavissa oleva merkki on selkeä kokonaisuus. Se kuvaa järjestön eteenpäin suuntautuvaa toimintaa. Merkin on suunnitellut taiteilija Reino Matson Mainostoimisto Premarker Oy:stä.

SAK:n vanha merkki säilyy ansio-merkeissä, viireissä ja lipuissa. SAK:n vanhan merkin on suunnitellut heraldikko Olof Eriksson vuonna 1957.

SAK:n uusi merkki julkistettiin SAK:n 14. edustajakokouksen yhteydessä. Kokouksen asiakirjoista ilmestyivät julkaisuina

SAK:n periaateohjelma (suomen- ja ruotsinkielisenä)
SAK:n tavoiteohjelma 1991–1996 (suomen- ja ruotsinkielisenä)
Sopimuspoliittinen selonteko
Työaika-selonteko
Tasa-arvoselonteko
Ympäristöselonteko (koko selonteko suomenkielisenä ja tiivistelmä ruotsinkielisenä)
SAK:n säännöt (suomen- ja ruotsinkielisenä)

Vuosittaisista julkaisuista ilmestyivät

SAK:n hallituksen toimintakertomus 1990

Ammattiyhdistyskalenteri
(suomen- ja ruotsinkielisenä)
Tilastotietoja 1991
(suomen-, ruotsin- ja englanninkielisenä)
Taskulämmin 1992
SAK:n puhelinmuistio

Sinulla on oikeus opiskella

Sarjassa on tietoja ja ohjeita aikuis-opiskelusta kiinnostuneille ja luottamusmiehille.

Ajankohtaisista asioista ilmestyivät

EY: n työoikeus ja suomalainen palkansaaja

SAK:n lakimies Olavi Sulkunen esittelee selvityksessä EY:n työoikeutta koskevia periaatteita ja normeja ja etenkin EY:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

EY: n työoikeus ja Suomi

SAK:n lakimies Olavi Sulkunen arvioi kirjassa EY:n vaikutuksia työvoiman liikkuvuuteen, tasa-arvoon, työsuhdeturvaan ja työsuojeluun.

Luottamusmiehen oikeudet ja velvollisuudet

SAK:n lakimies Jorma Rusanen käy kirjassa seikkaperäisesti ja myös oikeustapausaineistojen perusteella lävitse sekä STK:n ja SAK:n että LTK:n ja SAK:n luottamusmiessopimukset. Kirja ilmestyi suomen- ja ruotsinkielisenä.

Tietoa lapsilomista

Tietopaketti äitiys-, isyys- ja vanhemmanpääntuettolomasta ja hoitavapaasta.

SAK:n järjestötutkimukset

SAK:n toisen järjestötutkimuksen 90-luvun palkkatyöläinen ensimmäinen raportti ilmestyi joulukuussa 1990 ja toinen tammikuussa 1991. Tutkimuksen tekivät tutkijat Jyrki Helin ja Marja Erkkilä.

Tutkimuksen ensimmäisessä osassa tutkittiin SAK:n liittojen jäsenten yhteiskunnallisia kannanottoja ja toisessa liittojen jäsenistön rakennetta sekä suhdetta työhön ja työaikaan.

Uudistuva ay-toiminta

Osana Uudistuva ay-toiminta -tutkimusohjelmaa valmistui keväällä 1991 SAK:n paikallisjärjestöjen toiminnan kehittämiseksi raportti Ärsykeitä, haipulua, toimintaa, tuloksia.

Työmarkkinaopas

SAK:n, TVK:n, Akavan, STTK:n, LTK:n, KT:n ja VTML:n julkaisema Työmarkkinaopas ilmestyi yhdeksännen kerran. Opas ilmestyi suomen- ja ruotsinkielisenä. Oppaassa kerrotaan Suomen työmarkkinajärjestelmästä ja sen kehityksestä, tulopolitiikan linjoista sekä työ- ja sosiaalilainsäädäntömme pääkohdista.

SAK:n historiankirjoitus

SAK:n historian Yhdessä elämä turvalliseksi ensimmäinen osa ilmestyi vuonna 1982 ja toinen osa vuonna 1987.

Tutkija Marjaana Valkosen kirjoittama historiikki Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö 1907–1987 ilmestyi SAK:n kustantamana saksankielisenä. The Japan Institute of Labour julkaisi historiikin japaniksi.

Marjaana Valkonen valmistelee SAK:n historian kolmatta osaa. Hän käsittelee siinä keskusjärjestön vaiheita vuodesta 1947 rinnakkaisen keskusjärjestön SAK:n perustamiseen vuonna 1960.

Sähköinen viestintä

Sähköisellä viestinnällä pyritään kertomaan jäsenistölle heidän omaan elämänpiiriinsä kuuluvista asioista helpotajaisella tavalla. Tähän käytetään niitä viestintävälineitä, jotka saavuttavat mahdollisimman suuren yleisön.

Paikallisradiot

Tiedotusosasto on tuottanut syksyn 1991 aikana 10 noin 12 minuutin mittaista työmarkkinatapahtumien taustaa kuvaavaa ohjelmaa. Valmiit ohjelmat on tarjottu paikallisradioiden käyttöön ilmaiseksi. Tätä mahdollisuutta käytti 36 radioasemaa.

Yleisradion paikallisohjelmat

SAK:lla on ollut säännöllinen 15 minuutin ohjelma-aika YLE:n Aikaisten Kansalaisradiolähetyksessä.

tin ohjelma-aika YLE:n Aikaisten Kansalaisradiolähetyksessä.

Videotuotanto

Yleisinformaatiota ammattiyhdistysliikkeestä pyritään levittämään myös videoin. Vuoden 1990 lopussa valmistunut Yhtä soittoa -video esittelee SAK:n big bändinä, jossa kaikki soittavat yhteen. Videon jakelu ja levitys keskittyi vuoteen 1991. Tasa-arvokysymyksiä painottava Mitä kuuluu Äiti Namibia -dokumentti on myös SAK:n solidaarisuustyön esittely. Video valmistui syyskuussa ja esitettiin televisiossa tammikuussa 1992.

Nuorten NEXT STEP -työpaikkamessut saivat oman messujen sisäisessä TV-järjestelmässä esitetyin musiikkivideomainoksen.

SIKSAK-tiedote

SAK:n sisäinen tiedote SIKSAK toimitettiin edelleen SAK:n henkilöstölle, hallituksen ja valtuuston jäsenille sekä jäsenliittojen henkilöstölle. SIKSAK ilmestyi kevätkaudella kahdesti kuussa. Syyskaudella ilmestymiskertoja oli harvemmin tiedotuksen voimavarojen vähyden vuoksi.

EVO-tiedote

EVO-tiedote on SAK:n toimiston yksiköiden yhteistyöllä tuotettava, SAK:n edunvalvonnan ajankohtaisista asioista kertova sekä tausta- ja perustietoihin paneutuva tiedote.

Tiedote jaetaan SAK:n hallinnon jäsenille sekä liittojen kautta ammattiyhdistysliikkeen henkilöstölle ja luottamushenkilöille.

Vuoden 1991 aikana julkaistiin 26 tiedotetta. Teemanumeroita valmistettiin neljä: Sopimuspolitiikka, Käytännön ohjeita irtisanomis- ja loumutustilanteissa työntekijöille, Integraatio ja suomalainen sosiaaliturva sekä ETA-sopimus ja SAK.

EVO-tiedotteesta on kehittynyt ay-liikkeen ulkopuolellekin leviävä, tarpeelliseksi koettu tiedote, edunvalvonnan ajankohtais-, tausta- ja perustietojen kokoaja ja välittäjä.

PALKKATYÖLÄINEN

Palkkатыöläisen 62. toimintavuosi sisälsi harvinaisen paljon lehden elämään vaikuttavia muutoksia. Kun SAK:n hallitus helmikuussa totesi, ettei keväällä 1990 keskusjärjestössä käynnistetty suurlehtihanke ole saanut riittävää kannatusta, järjestön tiedotustoimintaa ryhdyttiin kehittämään SAK:n puheenjohtajan johtamassa työryhmässä.

Ryhmä sai raporttinsa valmiiksi kesäkuun alussa. Raportin perusteella järjestön hallitus päätti syyskuussa, että Palkkатыöläisen ilmestyminen harvenee vuoden 1992 alusta kahteen numeroon kuukaudessa eli 23:een vuodessa.

Kompensoidakseen harvenevaa ilmestymistä hallitus päätti, että lehden levikkiä (noin 17 000/91) lisätään SAK:n kustantamalla 25 000 kappaaleella ja ilmaislehdet jyvitetään liitoille jäsenmäärän suhteessa. Päätös vapaakappaleiden saajista jätettiin liitoille. Kun SAK:n talous näytti vuoden 1991 lopulla huononevan, toimiston johtoryhmä päätti, että tiedotusryhmän selvitysten ajaksi määräaikaistettuja toimitussihteerin ja toimittajan vakansseja ei vakinaisteta.

Lehteä työllistivät toimintavuoden kevätkautena 14. edustajakokous ja syyskautena tupo-neuvottelut sekä vaikea talouslama ja työttömyys. Sekä kokouksesta että lamasta tehtiin vuoden mittaan erikoisnumerot.

Edustajakokouksen alla ongelmia tuotti lehden monivuotisen kirjapainon Paasipainon toukokuinen konkurssi, ja painotyöt jouduttiin siirtämään Hufvudstadsbladet Ab:lle.

Vuoden lopulla toimituksen käyttöön hankittiin lehdentekoon suunniteltu toimitusjärjestelmä. Samassa yhteydessä lehdenvalmistusta yhdennettiin äärimmilleen tekemällä yhteistyösopimus UP-uutispalvelu Oy:n kanssa elektronisesta kokosivunvantaasta. Lehden uudeksi painopaikaksi valittiin Oy Kirjapaino Ab.

LÖNTAGAREN

Vuosi 1991 oli Löntagarenin 20. ilmestymisvuosi. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi 11.11.1971. 20-vuotispäivän kunniaksi julkaistiin juhlanumeroja järjestettiin vastaanotto toimituksessa.

Muutoin vuosi sujui työn ja säästämisen merkeissä. Löntagaren ilmestyi 39 kertaa. Näistä kaksi kertaa kaksoisnumerona. Julkaisu oli yleensä 12-sivuinen. Neljä kertaa julkaistiin teemanumero, jossa oli 20–24 sivua. Käsitellyt teemat olivat "kesätyöblues", SAK:n edustajakokous, Löntagaren 20 vuotta ja "miten kriisistä selvitään".

Toukokuussa lehden käyttämä kirjapaino Paasipaino asetettiin konkurssiin. Uusi painosopimus tehtiin Hufvudstadsbladet Ab:n kanssa. Se alkoi painaa lehteä kesäkuussa 1991. Joulukuussa sopimus uusittiin toistaiseksi.

SAK:n tiedotustoiminnasta tehdyn selvityksen perusteella päätettiin supistaa keskusjärjestön lehtien julkaisu-heyttä. Vuoden 1992 alusta Löntagaren ilmestyy tästä syystä vain joka toinen viikko, 23 numeroa vuodessa.

Löntagaren pysyy kuitenkin edelleen SAK:n ruotsinkielisten jäsenten yhteisenä äänenkannattajana. Työmarkkinoiden ja työelämän seuranta Suomen ruotsinkielisillä alueilla on lehden tärkeimpiä tehtäviä. Vuonna 1991 Löntagaren keskittyi tiedottamaan etupäässä SAK:n edustajakokouksesta ja syksyn työmarkkinaratkaisusta. Suomenruotsalaisen palkansaajaväestön arkea kuvattiin pääasiassa työpaikkareportaasein.

Löntagarenin painosmäärä koostuu ammattiliittojen ruotsinkielisille jäsenilleen tekemistä tilauksista. Painosmäärä on kehittynyt myönteisesti. Vuoden lopussa painos oli noin 22 500 kpl, josta vuoden aikana kertynyt lisäys oli noin 1 500 kpl. Suurin tilaaja on KTV, 6 700 kpl, seuraavina Metalli (3 600 kpl) ja Liikealan ammattiliitto (2 800 kpl).

SAK.lainen AMMATTIYHDISTYSLEHDISTÖ VUONNA 1991

Lehden nimi	Numeroa vuodessa	Levikki
Rakentaja	48	113 000
Löntagaren	23	22 000
Palkkатыöläinen	23	40 000
Ahjo	23	165 000
Kunta ja Me	22	215 753
Rautatieläinen	22	20 200
Vasama	22	31 730
Toimikas	20	31 963
Puntari	21	120 174
Paperiliitto	16	50 000
Puutyöläinen	16	39 790
Reaktio	16	23 000
Auto- ja kuljetusala	15	48 000
Elintae	15	40 000
Kirjatyö	15	32 340
Tulli	15	3 500
Merimies	12	10 300
Muusikko	11	4 500
Nahka- ja Kumityöläinen	11	11 000
Postimies	11	25 300
Maaseututyöväen viesti	11	20 000
Valtti	11	40 000
Ravintola- henkilökunta	10	54 000
Valtimo	10	15 000
Kiinteistötyö	9	12 000
Tekeri	8	5 500
Lasi- ja Posliini	7	5 500
Vankilavirkailija	6	2 200
Veturimies	4	6 000
Levikki yhteensä		1 215 250

Syyspaja

SAK:n ja jäsenliittojen yhteinen uudenmuotoinen joukkotilaisuus pidettiin 23. syyskuuta Kiljavalla. Syyspaja kokosi SAK:n ja liittojen henkilöstöä yli 300 toimintakauden avaukseksi Kiljavalle pohtimaan tulevan toimintakauden näkymiä.

Tilaisuudessa SAK:n toimiston yksiköt esittelivät näyttelyosastoilla toimintaansa. Erilaisten liikunnallisten tapahtumien lisäksi päivä sisälsi liittojen välisiä kilpailuja sekä vapaa-aikatoimintoja.

Kokemuksen pohjalta Syyspaja-tilaisuutta kehitetään koko ammattiyhdistysliikkeen henkilöstön tapahtumaksi, jonka tavoitteena on keskinäisen yhteistyön parantaminen, henkilöstön kanssakäymisen lisääminen sekä uusien toimintaideoiden ja -kemusten välittäminen.

Samalla tilaisuuden ajankohtaan sopivat edunvalvonnan ajankohtaisaiheet tulevat muodostamaan keskeisen osan päivän tapahtumasta.

Ensimmäisen päivän edunvalvonnan ohjelmassa oli puheenjohtaja Lauri Ihalaisen ja budjettipäällikkö Erkki Virtanen alustusten pohjalta käyty keskustelu.

SAK.N TAPAHTUMAT

Tapahtuma ja aihe	Aika/paikka	Osallistujia
Järjestöyksikkö		
Piirikohtaiset tilaisuudet liittojen aluetoimitsijoille	1.1.–31.12.	
Läänin neuvottelukuntien puheenjohtajien ja sihteerien neuvottelupäivät	26.–27.1. Kuopio, Rauhalampi	34
SAK:n rauhanpäivät teemana "Työmaana maailma"	20.–21.4. Helsinki	400
Vappujuhlat, yhteisiä	1.5.	64
Ammatillisten paikallisjärjestöjen läänin edustajiston kokoukset		
Jyväskylän järjestöjen talon vihkiäiset	11.8. Jyväskylä	
Ammatillisten paikallisjärjestöjen koulutustoiminnan neuvottelupäivät	31.8.–1.9.	78
APJ-toiminnan kehittämiskurssi	2.–6.9.	9
Järjestöpoliittinen seminaari	4.–5.9. Ikituuri, Turku	72
Ammatillisten paikallisjärjestöjen valtakunnalliset neuvottelupäivät	28.–29.9. Tampere	210
Suurmielenosoitus	3.10. Senaatintori	40 000
SAK:n nuorten itsenäisyyspäivän vastaanotto	6.12. Jyväskylä	
Ruotsinkieliset tapahtumat		
Työsuojelun peruskurssi	14.–18.1. Vaasa	13
Ympäristökurssi (Uusimaa ja Turku)	26.–27.1. Tammisaari	18
Seminaari aiheena SAK:n edustajakokous	13.–14.4. Espoo	28
Skandinaavinen kesäkoulu	15.–23.8. Kiljava	39
Neuvottelupäivät aiheena SAK:n edustajakokouksen päätökset	5.–6.10. Tampere	34
Luottamusmiesten jatkokurssi	21.10.–1.11. Vaasa	11
Ympäristökurssi (Pohjanmaa)	16.–17.11. Pietarsaari	18
Paikallistason kurssit		
Työsuhdeturvakurssi	Vaasa	30
Työttömyysavustus, eroraha ja aikuiskoulutuslisä -kurssi	Närpiö	21
Suomen tulevaisuus	Vaasa	34
Sopimusyksikkö		
Ay-naisten neuvottelupäivät	26.–27.1. Lappeenranta	
VAKL:n 5. naisten maailmankokous	Huhtikuu Kanada, Ottawa	
Ay-naisten opintopäivät	5.–6.10. Varkaus	
Ay-naisten opintopäivät	19.–20.10. Vaasa	
Ajankohtaista tasa-arvosta -seminaari	5.11.	

Edunvalvontaosasto

Kauppa- ja teollisuusministeriö
Lausunto uuden ydinvoimalaitoksen rakentamista koskevasta periaatepäätöshakemuksesta.
(4.11.1991)

Kansainvälinen yksikkö

Työministeriö
Lausuntopyyntö apartheidin vastaisista toimista.
(16.10.1991)

Koulutusyksikkö

Työsuojeluhallitus
Selvitys työsuojelun määrärahan käytöstä vuodelta 1990.
(22.1.1991)

Nuorisovaliokunta

Nuorisokomitea -90:n mietintö.
(13.9.1991)

Oikeuspoliittinen yksikkö

Työvoimaministeriö
Lausuntopyyntö ILO:n "Code of Practice on Safety and Health in Construction" asiakirjan luonnoksesta.
(17.1.1991)

Työministeriö
Lausuntopyyntö 11.12.1990 Velkuan kunnan hakemuksesta poikkeamisesta eräistä säännöksistä ja määräyksistä vapaa-kuntakokeilussa.
(23.1.1991)

Oikeusministeriö
Suunnattu osakeanti.
(24.1.1991)

Työvoimaministeriö
Lausuntopyyntö ILO:n Rauta- ja terästeollisuuskomitean 12. istunnon raportin valmistelua varten.
(11.2.1991)

Työministeriö
Lausuntopyyntö ILO:n kolmikantaisen toimitsijakokouksen raportin valmistelua varten esiintyvien taiteilijoiden työoloista.
(25.2.1991)

Työministeriö
Lausuntopyyntö ILO:n sisämaankuljetuskomitean 12. istunnon raportin valmistelua varten.
(12.3.1991)

Työministeriö
Työolokomitean välimietintö.
(22.3.1991)

Työministeriö
ILO:n nahka- ja jalkineiteollisuuden alaa käsittelevä kolmikantainen tekninen kokous; kysely raportin valmistelua varten.
(10.5.1991)

Työministeriö
ILO:n raportit ratifioi mattomista sopimuksesta 26, 99 ja 131 sekä näihin liittyvistä suosituksista.
(10.5.1991)

Kauppa- ja teollisuusministeriö
Ehdotus kilpailulainsäädännön uudistamiseksi.
(7.6.1991)

Työministeriö
Lausunto ILO:lle v. 1991 annettavien ratifioitujen merenkulkua koskevien sopimusten 16, 27, 53, 73 sekä yleissopimusten 134 ja 147 soveltamisesta Suomessa.
(16.8.1991)

Työministeriö
ILO:n terveys- ja lääkintäpalvelujen kolmikantaisen teknisen komitean kokous; kysely raportin valmistelua varten.
(29.8.1991)

Työministeriö
International Labour Conference 79th Session 1992. Raport V (1): Prevention of industrial disasters.
(30.8.1991)

Työministeriö
ILO:lle v. 1991 annettavat raportit ratifioitujen sopimusten soveltamisesta; lausuntopyyntö.
(10.9.1991)

Työministeriö
International Labour Conference 79th session 1992. Report IV (1): Protection of workers' in the event of the insolvency of their employer.
(10.10.1991)

Työministeriö
ILO:n 78. kansainvälisen työkonferenssin hyväksymät yleissopimus ja suositus, jotka koskevat hotellien, ravintoloiden ja vastaavien yritysten työoloja.
(30.10.1991)

Työministeriö
Työaika- ja vuosilomakomitean täydentäminen.
(20.12.1991)

Palkansaajakeskusjärjestöt

Sosiaali- ja terveysministeriö
Palkansaajakeskusjärjestöjen lausunto kunnallisen työmarkkinalaitoksen aloitteesta koulutus- ja erorahastolain muuttamiseksi.
(11.6.1991)

Työministeriö
Työministeriön lausuntopyyntö.
(20.6.1991)

Sopimusyksikkö

Tasa-arvovaltuutetun toimisto
YK:n naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus.
(18.10.1991)

Sosiaalipoliittinen yksikkö

Työsuojeluhallitus
Personal eye protection – Welding filters with variable shade or dual shade.
(8.1.1991)

Työsuojeluhallitus
Henkilönostimien tarkastusta varten suunniteltu pöytäkirjamalli.
(17.1.1991)

Kauppa- ja teollisuusministeriö
Lausunto teknillisten turvallisuusmääräysten kehittämissuunnitelman mietinnöstä.
(24.1.1991)

Työsuojeluhallitus
Industrial safety helmets
(14.2.1991)

Työsuojeluhallitus
Turvallisuustiedoite-ehdotus "murskauslaitosten pölyntorjunta"
(14.12.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö
Maatalousyrittäjien vakuutusmaksu -työryhmän muistio.
(15.2.1991)

Työministeriö
Lausunto rakennusturvatoimikunnan mietinnöstä.
(26.2.1991)

Työsuojeluhallitus
Protective helmets for drivers and passengers of motor cycles and mopeds.
(27.2.1991)

Työsuojeluhallitus

Pohjois-Karjalan työsuojelupiirien työläis-tarkastajan virka.
(5.3.1991)

Työsuojeluhallitus

Lausuntopyyntö pren 418 safety of machinery emergency stop equipment functional aspects, hätäpysäyttimet.
(8.3.1991)

Työministeriö

Koneiden ja laitteiden turvallisuusmääräykset.
(11.3.1991)

Työsuojeluhallitus

Technical safety requirements for the design and construction of blow moulding machines intended for the production of hollow articles made from plastics.
(21.3.1991)

Työministeriö

Työpaikan työsuojelun yhteistoiminnan tehostamistoimikunnan mietintö.
(25.3.1991)

Opetusministeriö

Ympäristönsuojelun koulutustoimikunnan mietintö.
(11.4.1991)

Suomen Standardisoimisliitto

Vaarallisen kemikaalin päällysmarkinnat.
(15.4.1991)

Työsuojeluhallitus

Respiratory protective devices – Self-contained open-circuit compressed air breathing apparatus-Requirements, testing, marking.
(29.4.1991)

Työsuojeluhallitus

Respiratory equipment – Parts for respiratory protective devices – Full face masks for special use – Requirements, testing, marking.
(29.4.1991)

Työsuojeluhallitus

Respiratory protective devices – Threads for facepieces – Thread connection M 45 X 3.
(29.4.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto raittius- ja alkoholiain neuvottelukunnan alkoholipoliittisesta kannanotosta.
(29.4.1991)

Työsuojeluhallitus

Safety of machinery. Rules for the drafting and presentation of Safety Standards.
(30.4.1991)

Työsuojeluhallitus

Respiratory protective devices – Half masks and quarter masks – Requirements, testing, marking.
(20.5.1991)

Työsuojeluhallitus

Ajoneuvonosturinkuljettajan koulutusohjelma.
(14.6.1991)

Kauppa- ja teollisuusministeriö

Ehdotus räjähdeasetukseksi.
(24.6.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö

Perheturvan rakennetyöryhmän muistio.
(25.6.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö

Valtakunnallinen suunnitelma sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä ympäristönsuojelun hallinnosta 1992–1996.
(25.6.1991)

Työministeriö

Asetus työsuojeluneuvottelukunnasta ja työsuojelulautakuntien poikkeuslupa-jaostoista.
(26.6.1991)

Metalliteollisuuden standardoimiskeskus

Maansiirtokoneiden standardiehdotus.
(29.7.1991)

Työsuojeluhallitus

Hearing protectors – Recommendations for selection, use, care and maintenance.
(13.8.1991)

Työsuojeluhallitus

General requirements for the Performance of procedures for workplace measurements.
(15.8.1991)

Työsuojeluhallitus

General requirements for the Performance of procedures for workplace measurements.
(15.8.1991)

Työsuojeluhallitus

Specification for Conventions for measurements of suspended matter in workplace atmospheres. (15.8.1991)

Työministeriö

Käytettyjä koneita koskeva EY:n direktiiviluonnos. (16.8.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö

Aloittavan yrittäjän eläkevakuutustyöryhmän muistio.
(19.8.1991)

Työministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden työlainsäädäntöön kuuluvien lakien kumoamisesta ja muuttamisesta.
(26.8.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö

Työpaikkakassatyöryhmän muistio.
(29.8.1991)

Ympäristöministeriö

Lausunto työryhmämietinnöstä "Ympäristönsuojelun taloudellinen ohjaus 1990-luvulla".
(30.8.1991)

Sosiaali- ja terveyshallitus

Sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisen täydennyskoulutuksen ohjeet.
(2.9.1991)

Kauppa- ja teollisuusministeriö

Akkreditointitoiminnan kehittäminen.
(20.9.1991)

Työministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta.
(23.9.1991)

Työministeriö

ILO:lle v. 1991 annettavat raportit ratifioitujen sopimusten soveltamisesta; lausuntopyyntö.
(8.10.1991)

Työsuojeluhallitus

Personal eye-protection – Infrared filters Transmittance requirements and recommended use.
(15.10.1991; preN 171)

Työsuojeluhallitus

Personal eye-protection – Filters for welding and related techniques – Transmittance requirements and recommended utilisation.
(15.10.1991)

Työsuojeluhallitus

Personal eye-protection – Ultraviolet filters Transmittance requirements and re-

commended use.
(15.10.1991; preN 170)

Työministeriö
EY:n direktiiviehdotus, joka koskee tilapäisiä rakennelmia ja huvipuistolaitteita.
(16.10.1991)

Työsuojeluhallitus
Technical safety requirements for the design and construction of compression and transfer moulding machines for plastics and rubber.
(18.10.1991)

Työministeriö
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsujelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta.
(18.10.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö
Metsäkoneyrittäjien eläketurvatyöryhmän muistio.
(11.12.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö
Sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan maksukausien pidentäminen.
(12.12.1991)

Talouspoliittinen yksikkö

Verohallitus
Vuoden 1991 ennakkoveroa laskettaessa käytettävät tulot.
(22.1.1991)

Verohallitus
Autoedun verotusperusteita selvittäneen työryhmän muistio.
(28.5.1991)

Ympäristöministeriö
Asuntorahoitustyöryhmä -91 :n mietintö.
(31.5.1991)

Ulkoasiainministeriö
Suomen GSP-järjestelmä; voimassaolon pidentäminen.
(4.6.1991)

Liikenneministeriö
Laivarekisteritoimikunnan mietintö.
(27.8.1991)

Opetusministeriö
Lausunto Euroopan kansalliskielten ja kulttuurien toimikunnan mietinnöstä.
(30.9.1991)

Työministeriö
Asetus metsäalan palkkatilastolautakunnasta.
(23.10.1991)

SAK:n ja VTY:n liitoille
EY:n vähintään kolmivuotisesta korkeammasta ammatillisesta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskeva direktiivi 89/48/ETY.
(24.10.1991)

Kauppa- ja teollisuusministeriö
Ulkomaalaiskomitean mietintö.
(1.11.1991)

Verohallitus
Lausunto vuodelta 1991 toimitettavassa verotuksessa noudatettavista luontoisetujen laskentaperusteista.
(7.11.1991)

Verohallitus
Lausunto ennakonpidätyksessä vuonna 1992 noudatettavista luontoisetujen laskentaperusteista.
(7.11.1991)

Ympäristöministeriö
Ehdotus pitkäaikaisten joukkovelkakirjamarkkinoiden luomisesta asuntorahoitukseen.
(17.12.1991)

Työvoima- ja koulutuspoliittinen yksikkö

Opetusministeriö
Opintotuen selvitysmiehen raportti opintojen rahoitusjärjestelmän uudistamisesta.
(2.1.1991)

Opetusministeriö
Koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 1991–1996.
(25.1.1991)

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausunto opetussosiaalikeskustoimikunnan mietinnöstä.
(26.2.1991)

Opetusministeriö
Lausunto muistiosta "aikuisopintoihin myönnettävä kulukorvaus".
(18.4.1991)

Työministeriö
Lausunto työvoima 2000 raportista.
(20.5.1991)

Opetushallitus
Lausunto kaupan ja hallinnon peruslinjan

rakennetyöryhmän muistiosta.
(19.8.1991)

Työministeriö
Suomi ja ihmisten liikkuvuus muuttuvassa Euroopassa. (30.8.1991)

Ulkoasiainministeriö
Lausunto luonnoksesta sopimukseksi pohjoismaisista työmarkkinoista henkilöille, jotka ovat saaneet keskiasteen tai keskiasteen jälkeisen enintään kolmevuotisen ammatillisen koulutuksen.
(11.12.1991)

SAK:n JÄSENYYYDET JA OSAKKUUDET

Yhdistykset

Kansalaiskasvatuksen Keskus ry
Kansan Sivistystyön Liitto ry
Kotimaisen Työn Liitto
Lomaliitto ry
Menetelmätekniinen Yhdistys ry
Perhelomat ry
Pohjola-Norden ry
Solaris-lomat ry
Suomen Ammattiliittojen Lomajärjestö SAL ry
Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK ry
Suomen Kuluttajaliitto ry
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Suomen Mielenterveysseura ry
Suomen Tieteellinen Kirjastoseura ry
Suomen YK-liitto ry
Suomi-Neuvostoliitto-Seura ry
Taksvärkki ry
Tuottavuuskeskus ry
Työväen Keskusmuseoyhdistys ry
Työväen Kuntoliitto ry
Työväen Sivistysliitto ry
Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen Kannatusyhdistys ry
Työväenperinne ry
Vuokralaisten Keskusliitto ry

Säätiöt

Ammattienedistämislaitoksen Säätiö
Asuntosäätiö
Kansan Sivistysrahasto Säätiö
Kuntolomatoiminnan Tutkimussäätiö
Pohjois-Suomen Teollisuusopiston Säätiö

Yhtiöt

ASO-Asunnot Oy
Ay-tilipalvelu Oy
Itäkeskuksen Huipputoimistot Oy
Kustannusosakeyhtiö Tammi
Lomamatkat Oy
Matkatoimisto Matkarengas Oy
Saimaan Aallot Oy
Sijoitus-Kantava Oy
STS-Pankki Oy
Tilintarkastusrengas Oy
Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö
Työväen Kiinteistökeskus Oy

Kiinteistöyhtiöt

Hakaniemen Merikiinteistö Oy
Ki-Oy Itäkeskuksen Maamerkki

Ki-Oy Laurinkatu 41
Ki-Oy Pajalantie 19
Ki-Oy Sarvi niityn katu

Osuuskunnat

E-Osuuskunta EKA
Etelä-Suomen YH-Rakennuttaja-
osuuskunta
Osuusliike Elanto
Osuuspankki Yhteistuki
Valtakunnallinen vuokratalo-
osuuskunta

Kansainväliset ammatilliset järjestöt

EAY
PAY
TUAC
VAKL

Finlands ekonomi råkade i spinn verksamhetsåret 1991. Bruttonationalprodukten minskade under året med över 6 procent. De ekonomiska svårigheterna hade huvudsakligen tre orsaker: kraschen i östhandeln, svårigheterna på de viktigaste västmarknaderna och överhettningen av den inhemska konjunkturen med tillhörande randfenomen. Arbetslöshetssiffrorna växte från månad till månad och i slutet av året hade vi ett rekordantal arbetslösa, inemot 350 000.

Från blå röd till borgarregering

Ur riksdagsvalet i mars utgick centern som landets största parti. Regeringspartiernas svaga valframgång ledde till byte av regeringsbas. Efter en paus på 25 år efterträddes det blå-röda med en ren borgarregering under ledning av centerns ordförande Esko Aho.

Facket sluter leden

Ahoregeringens programförklaring hade inte mycket att ge löntagarna. Regeringens arbetsmarknadsrelationer präglades av oerfarenhet, famlande och ensidig uppslutning på arbetsgivarens sida. De beslut om nedskärning av socialskyddet som regeringen utan förhandlingar fattade på våren ledde, jämte andra omständigheter, till att hela löntagarfronten slöt leden. Det historiska mötet i juni på Mässcentret i Helsingfors mellan ledarna för medlemsförbunden i de fyra löntagarcentralerna svetsade den fackliga fronten samman till försvar för det som är av grundläggande betydelse för fackföreningsrörelsen, respekt för ingångna avtal och social trygghet förtjänad genom arbete.

FFC förnyar sig

På vårsäsongen dominerades FFCs

inre liv av förberedelserna för FFCs 14 kongress, som hölls 17-20 juni i Helsingfors. De viktigaste kongressdokumenten behandlades på våren av förbunden. Kongressen antog ett nytt principprogram för FFC och ett aktionsprogram för reformarbetet under de närmaste åren. Kongressen godkände också riktlinjerna för organisatorisk utveckling av den FFC-anslutna fackföreningsrörelsen och behandlade rapporter om avtalspolitik, jämställdhet, arbetstider och miljöpolitik. Kongressen krävde att regeringen bedriver en opartisk politik i förhållande till löntagarbefolkningen och förutsatte att regeringen förbinder sig att iakttä den s.k. trepartsprincipen i sin verksamhet.

Europa integreras

Kongressen höll också en temasession om den europeiska integrationen och antog en internationell resolution där den understödde en fördjupad ekonomisk integration och konstaterade att den fackliga intressebevakningen inte ställer några hinder för en finländsk anslutning till Europagemenskapen. 443 ombud valda av förbunden deltog i kongressen, vars arbete förlöpte i endräkt.

Två arbetskonflikter på våren

Den tilltagande högerandan i samhällsatmosfären och den åtstramade arbetsgivarpolitiken kom till synes i två arbetskonflikter på våren. Inom hotell- och restaurangbranschen och transportbranschen åtföljdes strejkvarsel av lockoutförklaring från arbetsgivarens sida. Arbetsgivarnas politik syftade systematiskt till att bryta strejkerna, att tukta förbunden och att bilda en fackföreningsfientlig allmän opinion. Vid förlikningen uppnåddes dock inom vardera branschen skäliga uppgörelser som tillfredsställde medlemsförbunden.

Hård match

Regeringen inledde på sommaren förhandlingar om ett samhällsfördrag, vilkas innehåll i det längsta förblev dunkelt. När sommaren började

lida mot slutet framstod en inkomstpolitisk uppgörelse som mål för samhällsfördraget.

En hård match om landets ekonomiska linje pågick hela året. Devalveringsdiskussionen, som började före riksdagsvalet, visade inga tecken på att avta. I juni band regeringen ensidigt den finska marken till ecun utan att justera valutakursen. Regeringens formlösa ekonomiska politik bidrog till att upprätthålla osäkerheten om den finska marken. Räntorna förblev höga, vilket påverkade både företagsverksamheten och de vanliga medborgarnas liv.

Osäkerhet om regeringens linje

De inkomstpolitiska förhandlingarna, som inleddes i september, stördes av osäkerhet om regeringens ekonomisk-politiska linje. Kannstöperierna om en devalvering startade inom själva regeringen. De ledde efter mitten av oktober till en massiv valutaflykt från Finland och satte fart på spekulationerna i den finska marken. Med tanke på en stabilisering av den ekonomiska situationen och valutaläget utarbetade bankdirektör Kalevi Sorsa ett inkomstpolitiskt medlingsförslag. Förslaget, som blev färdigt 21.10, antogs av FFCs styrelse som bas för förhandlingarna på förbunds nivå.

Regeringen åkte på tvangsdevalvering

Förbundens jämningsförhandlingar om förlikningsförslaget avbröts 15.11, då regeringen åkte på en tvangsdevalvering. Ett inkomstpolitiskt avtal anpassat till den nya ekonomiska situationen uppnåddes 29.11. Avtalet medförde inga löneökningar för första året men innehöll på yrkan av FFC ett indexvillkor. I avtalet ingick en reform av arbetspensionssystemet och som en del av denna en arbetspensionspremie som betalas av löntagarna. Till avtalet hörde en statlig andel, varigenom regeringen retirerade från förslag som skulle ha skrotat ner löntagarnas ställning, särskilt arbetslöshetsskyddet. Vidare lo-

vade regeringen i fortsättningen iakt-trepartssamarbetet i beredningen av frågor som gäller arbetslivet. Nästan alla FFC-anslutna förbund under-tecknade avtal enligt det inkomstpoli-tiska avtalet.

Bästa alternativet

En livlig diskussion om integrations-politiken fortsatte. Efter många om och men slutfördes förhandlingarna om ett Europeiskt ekonomiskt samar-betsområde, EES, vars behandlings-tidtabell visserligen framskötts av EG-domstolen. Finländskt medlemskap i EG blev efter riksdagsvalet föremål för en allt livligare offentlig debatt. EES-avtalet bedömdes även i bästa fall som bara en temporär lösning. FFCs fullmäktige understödde i slutet av november en finländsk ansökan om medlemskap i EG som bästa al-ternativ med tanke på Finlands hel-hetsintresse och från löntagarnas synpunkt.

Också de andra löntagarcentraler-na ställde sig under årets lopp bakom en ansökan om medlemskap.

VERKSAMHETS-BERÄTTELSE

Den svenskspråkiga verksamheten 1991 var en integrerad del av FFCs organisationspolitiska utvecklingsar-bete med tyngdpunkt på de svensk-språkiga medlemmarnas särbehov.

Information och utbildning har varit centrala i utbudet av svenskspråkig service. FFCs svenska sekretariat har färdigställt en del svenskspråkigt ma-terial. Boken "Tänd ett ljus", som översattes till svenska och trycktes i 5 000 exemplar, bör få speciell upp-märksamhet. Boken ger värdefulla anvisningar om hur och var man kan söka hjälp i vardagliga frågor.

Sekretariatet var med om att ge-nomföra tio olika kurser. Det sam-manlagda deltagarantalet på dessa kurser steg till 264 personer. Kursut-budet översteg en aning efterfrågan. Av sekretariatets planerade kurser blev en kurs på Åland inhiherad, två kurser planerade av fackförenings-institutet inhiherades också.

LÖNTAGAREN

1991 var Löntagarens 20:e verksam-hetsår. Tidningen första nummer ut-kom 11.11.1971. 20-års dagen upp-märksammades med ett jubileums-nummer och en mottagning på re-daktionen.

I övrigt förlöpte året i arbetets och sparsamhetens tecken. Löntagaren utkom med 39 nummer, varav två som dubbelnummer. Utgåvorna var i regel 12-sidiga. Temanummer på 20–24 sidor utgavs 4 gånger. Teman som behandlades var "sommarjobb blues", FFCs kongress, Löntagaren 20 år och "klara krisen".

I maj försattes det tryckeri, Paasi-paino, som tidningen anlitat från sin tillblivelse i konkurs. Nytt tryckeriavtal ingicks med Hufvudstadsbladet Ab, som började trycka Löntagaren i juni 1991. I december förnyades avtalet tills vidare.

En utredning av FFCs informa-tionsverksamhet resulterade i beslut om nedskärning av centralorganisa-tionens tidningsutgivning. Från 1992 utges Löntagaren därför endast var-annan vecka, 23 nummer per år. Lön-tagaren fortsätter dock att vara det samlande organet för de svenska medlemmarna i FFC. Arbetsmark-nadsbevakningen och arbetslivet i Svenskfinland hör till tidningens viktigaste arbetsfält. Löntagarens inne-håll 1991 upptogs till betydande del av kongressbevakningen och arbets-marknadsuppgörelsen under hösten. Arbetsplatsreportagen är det viktigaste instrumentet i bevakningen av den finlandssvenska löntagarbe-folkningens vardag.

Löntagarens upplaga är baserad på de prenumerationer fackförbun-den gör till sina svenska medlemmar. Upplagan har utvecklats positivt. Vid utgången av året var upplagan ca 22500 ex, vilket innebär en ökning på ca 1500 ex under året. Största prenu-merant är KAT med 6700 ex, följt av Metall (3600 ex) och Handels (2800 ex).